

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**EVLİLİK ÖNCESİNDE AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALINMASININ
EVLİLİK SÜRECİNE, YAŞAMINA VE İŞLEVSELLİĞİNE
KATKILARININ ARAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Zafer AVCILAR

**Sağlık Bilimleri Ana Bilim Dalı
Aile Danışmanlığı Programı**

Mayıs, 2020

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**EVLİLİK ÖNCESİNDE AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALINMASININ
EVLİLİK SÜRECİNE, YAŞAMINA VE İŞLEVSELLİĞİNE
KATKILARININ ARAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Mehmet Zafer AVCILAR
(Y1716.010005)**

**Sağlık Bilimleri Ana Bilim Dalı
Aile Danışmanlığı Programı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cebrail KISA

Mayıs, 2020

ONAY FORMU

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

24/04/2020

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans Programı Y1716.010005 numaralı öğrencisi Mehmet Zafer AVCILAR'ın *Istanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 9. (1) maddesine* göre hazırlayarak Enstitümüze teslim ettiği **“EVLİLİK ÖNCESİNDE AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALINMASININ EVLİLİK SÜRECİNE, YAŞAMINA VE İŞLEVSELLİĞİNE KATKILARININ ARAŞTIRILMASI”** adlı tezi, Yönetim Kurulumuzun 09.03.2020 tarihli ve 2020/04 sayılı toplantısında seçilen ve B403 nolu salonda küresel salgın COVID-19 sebebiyle Skype aracılığı ile toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmelik gereğince, 50 (elli) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında oybirliği* ile kabul ** karar verilmiştir.

Danışman

Prof. Dr. CebraİL KİSA

İşbu tutanak, tez danışmanı tarafından jüri üyelerine tez değerlendirme sonuçları dikkate alınarak jüri üyeleri adına onaylanmıştır.

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

(*) Oybirliği/Oyçokluğu hâli yazı ile yazılacaktır.

(**) Kabul / Ret veya Düzeltme kararı hâli yazı ile yazılacaktır.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ' Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Hizmeti Alınmasının Evlilik Sürecine, Yaşamına ve İşlevselliğine Katkılarının Araştırılması' adlı çalışmamda, tezimin proje kısmından sonuçlandığı zamana kadar tüm süreçlerinde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya 'da gösterildiği gibi olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanılmış olduğumu belirtir ve beyan ederim.

Mehmet Zafer AVCILAR

ÖNSÖZ

İnsanların yaşamlarını daha iyi kılmak ve kendilerini gerçekleştirmek için girdikleri bir süreç olan evlilik hayattaki en önemli dönüm noktalarından biridir. Gerilimler, kopukluklar istenmez, ayrılık lafı akla bile getirilmez. Olursa tartışmalar; evliliğin tuzu biberi derler de hemen üstü örtülmek istenir. "Bir yastıkta kocamak, onlar ermiş muradına" öz deyişleri gül gibi geçinilmesi hayal edilen bir hayatın dilek ve temennileri olarak ortaya çıkmıştır sanki. Bütün bunları evlilik sürecini olumsuz yönde etkilemesi olası kötü ruhları uzaklaştırmak için yapılan şartlı reflekslerden kaynaklanan davranışlar ve ritüeller olarak da yorumlayabiliriz. .

Aslında, evlilik yaşamında karşılaşılan işlev bozuklukları, iletişim problemleri ve patolojilerin birçoğu evlilik öncesi süreçte başlar. Evlilik sürecinin tatlı heyecanları, toplumun evlenecek çiftlere gösterdiği teveccüh ve geleneksel tutumlar bu dönemin genellikle tabir yerindeyse *toz pembe* katledilmesini sağlar ve kabul edilir ki, evlilik öncesi süreçteki bir takım ritüellerde çok şey fark edilir de nedense sonraya bırakılır. Oysa, evlilik öncesi dönemin profesyonel bir formla biçimlenerek yapılandırılması aileyi daha da güçlü kılabilir. Bu tez aileyi oluşturacak çifte 'aile danışmanlığı hizmeti' sunulması halinde evlilik öncesinden sonrasına kadar bütün dönemlere katkı verip veremeyeceğiyle; böyle bir ihtiyacın günümüz toplumunda var olup olmadığı sorunsalının araştırılmasını temel amacı olarak görmektedir.

Belirtmek gerekir ki; araştırmamız aile oluşturulması sürecindeki sadece işlev ve iletişim bozuklukları gibi sorunsallarından yola çıkmamakta; bilhassa Aile Danışmanlığının günümüzün yalnız ve yorgunu durumunda bulunan aileye ne derece katkı sağlayabileceği sorunsalını da odaklanmaktadır. Teşvik ve desteklerini esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Uğur TEKİN ile Dr. Melek İPEK'e, Özüm BİLGİN, Metin OMUR, Fatma ÇOŞKUN ve Kızım Kübra AVCILAR' a, Ben'i destekleyip inanan Aileme ve tez sürecimde bazı projelerimizi geciktirmemi hoşgören İstanbul Aile Danışmanları Derneğindeki sevgili arkadaşlarıma ve danışmanlığımı yoğunluğuna rağmen memnuniyetle kabul edip ışık olan Prof. Dr. CebraİL KISA hocama sevgiye dayalı saygılarımı ve içten teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs, 2020

Mehmet Zafer AVCILAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Genel Bilgiler	1
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Problemin Tanımı ve Önemi	4
2. BÖLÜM: AİLE NEDİR?.....	7
2.1 Ailenin Tanımı	7
2.2 Ailenin Tarihçesi	9
2.3 Aile Tipleri	13
2.4 Türkiye’ de Aile	18
2.5 Aile Kuramları.....	19
2.5.1 Kuramsal yaklaşım.....	20
2.5.2 Sembolik etkileşimci yaklaşım	20
2.5.3 Situasyonel (durumsal) yaklaşım	21
2.5.4 Gelişimsel yaklaşım	22
2.5.5 Çatışmacı yaklaşım	22
2.5.6 Yapısal-işlevci yaklaşım	23
2.5.7 Sosyal mübadele kuramı	24
2.5.8 Aile değişim ve aile benlik kuramı	25
2.6 Ailenin Özellikleri ve Fonksiyonu	25
2.7 Aile Yaşam Döngüsü	26
3. AİLE DANIŞMANLIĞI	31
3.1 Aile Danışmanlığı Nedir?.....	31
3.2 Aile Danışmanlığının Tanımı ve Tarihçesi	33
3.3 Aile Danışmanlığı Kuramları	40
3.3.1 Bowen aile danışması.....	40
3.3.2 Yapısal aile danışması.....	43
3.3.3 Yaşantısal / İnsancıl aile danışması	46
3.3.4 Aile sistemleri kuramı	48
3.3.5 Bilişsel davranışçı aile danışması	50
3.3.6 Öyküsel aile danışması.....	51
3.3.7 Milan yaklaşımı.....	52
4. EVLİLİK.....	55
4.1 Evlilik Nedir?	55
4.2 Evlilik ile İlgili Kuramlar	56
4.2.1 Psikodinamik kuram	56

4.2.2 Bilişsel davranışçı kuram	56
4.2.3 Sembolik-yaşantısal aile kuramı	57
4.2.4 Bağlanma kuramı	57
4.2.5 Yapısal aile kuramı.....	58
4.2.6 Stratejik aile terapileri kuramı.....	58
4.2.7 Feminist aile kuramı.....	59
4.3 Evlilik Öncesi Programlar	59
4.4 Eş Seçimi	61
4.5 Eş Seçimi Kuramları.....	62
4.6 Evliliğe Addedilen Anlamlar.....	63
4.7 Evlilik Süreci	65
4.7.1 Evlilik doyumunu.....	65
4.7.2 Evlilikte işlevsellik.....	66
4.7.3 Evlilikte çatışmalar.....	67
5. GEREÇ VE YÖNTEM	69
5.1 Araştırma Modeli.....	69
5.2 Evren ve Örneklem.....	69
5.3 Veri Toplama Araçları.....	70
5.4 Verilerin Analizi	71
5.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	71
6. BULGULAR	73
7. SONUÇ.....	137
8. TARTIŞMA VE ÖNERİLER	139
8.1 Tartışma.....	139
8.2 Öneriler.....	146
KAYNAKLAR.....	149
EKLER.....	157
ÖZGEÇMİŞ.....	165

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: Duvall'ın Aile Yaşam Döngüsü Evreleri	28
Çizelge 2.2: Aile Yaşam Döngüsü ve Yetişkin Gelişim Evreleri Tablosu.....	29
Çizelge 6.1: Demografik Bilgilerin Dağılımı	73
Çizelge 6.2: Boşanmış Kişilerde İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Anketi Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı	75
Çizelge 6.3: Boşanmış Bireylerde Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Görüş Anketi Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı.....	79
Çizelge 6.4: Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Hizmeti Almış Kişilerde İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı	81
Çizelge 6.5: Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Hizmeti Almış Kişilerde Aile Danışmanlığı Görüş Anketi Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı	85
Çizelge 6.6: Ortak Soruların Gruplara Göre Karşılaştırması.....	87
Çizelge 6.7: Grup faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	93
Çizelge 6.8: Cinsiyet faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	95
Çizelge 6.9: Gruplardaki cinsiyet faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	97
Çizelge 6.10: Yaş faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	101
Çizelge 6.11: Gruplardaki yaş faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	103
Çizelge 6.12: Eğitim düzeyi faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	107
Çizelge 6.13: Gruplardaki eğitim düzeylerinin İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	108
Çizelge 6.14: Çalışma durumunun İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	112
Çizelge 6.15: Gruplardaki çalışma durumlarının İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	114
Çizelge 6.16: Oturduğu ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	118
Çizelge 6.17: Gruplardaki oturdukları eve göre İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	119
Çizelge 6.18: Evli kaldıkları süre bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	124
Çizelge 6.19: Gruplardaki evli kalma sürelerinin İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	127
Çizelge 6.20: Boşanmış grubun İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü	132

Çizelge 6.21: Evlenmeden danışmanlık alan grubun İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü.....	134
--	-----

EVLİLİK ÖNCESİNDE AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALINMASININ EVLİLİK SÜRECİNE, YAŞAMINA VE İŞLEVSELLİĞİNE KATKILARININ ARAŞTIRILMASI

ÖZET

Bu çalışma bir ömrü beraber yaşama isteğinde olan iki bireyin bir araya gelişlerinin başlangıç noktası sayılabilecek evlilik öncesi dönemi eksen noktası tutup; olgusal olarak bu dönemde tarafların aile danışmanlığı hizmetinden yararlanmaları durumunda bunun evliliğe giden sürece, evlilik yaşamına ve evlilikteki işlevselliklere pozitif manada katkıda bulunup bulunamayacağını anlamak üzere yapılmıştır. Bu minvalde öncelikle aile, evlilik ve aile danışmanlığı konularında kapsamlı bir literatür taramasına gidilmiş; konular olabildiğince irdelenmeye çalışılmıştır. Ardından araştırma evreni olarak belirlenen İstanbul ili ve yakın bölgesinde daha önce evlenip boşanmış 57 (elli yedi) kişi ve danışmanlık alarak evlenmiş 9 (dokuz) kişiden oluşan toplamı 66 (altmış altı) kişi, iki ayrı örneklem grubu oluşturularak bunlara nicel olarak öncelikle Bayoğlu ve Atlı (2014) tarafından geliştirilmiş İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) uygulanmıştır. İETÖ 5'li likert 21 sorudan oluşmakta ve genç yetişkinlerin evlilik ve evlilik kurumuna yönelik tutumlarını ölçmek üzere hazırlanmıştır. Ölçekten elde edilen puanın yüksekliği evliliğe yönelik tutumun olumluluğuna, azlığı ise aksini ifade etmektedir. Daha sonra içinde 7 (yedi) demografik sorunun yer aldığı 13 (on üç)'ü ortak olmak 8 (sekiz)'eri katılımcıların medeni durumlarını gözeten özellikte ayrı ayrı toplamda 28 (yirmi sekiz)'er soruyla cevabı evet/hayır şeklinde net olarak verilebilecek nitel bir anket uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre her iki grupta evliliğe yönelik olumlu tutum beslemektedir. Boşanmış katılımcılarda bu oran nispeten daha az olmuştur. Her iki grupta evlenmeden önce bir Aile Danışmanından destek almanın gerekliliği kanaatlerini ortaya koymuştur. Yalnız, boşanmış grupta bu oran %89,5 ile diğer gruptan %10,5 daha düşüktür. Boşanmış katılımcıların %71,4'ü evlenmeden önce danışmanlık hizmeti alınabileceğini duymamışken: evlilik öncesi süreçte danışmanlık alanlardan %77,8' in evlenmeden önce evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentileri fark ettikleri ve bununla başa çıkmayı seanslarda öğrendikleri ifade edilmişlerdir. Araştırmadan çıkan diğer bir çarpıcı sonuç ise evlenmeden önce danışmanlık alanların %66,7'sinin evlendikten sonrada bir uzmana gittiklerini beyan etmeleridir.

Anahtar Kelimeler: *Aile, Aile danışmanlığı, Evlilik öncesi, Evlilik, Boşanma*

MARRIAGE PROCESS OF GETTING FAMILY COUNSELING SERVICE, CONTRIBUTIONS TO LIFE AND FUNCTIONALITY

ABSTRACT

This study was conducted to determine whether the pre-marital period, which can be considered as the starting point of the coming together of two individuals who wish to live together for a lifetime, could contribute positively to the process leading up to the marriage, to the marital life and to the functionalities of the marriage if the parties benefit from the family counseling service during this period. In this respect, a comprehensive literature review was conducted on the issues of family, marriage and family counseling; the subjects were tried to be examined as much as possible. Afterwards, it was determined as a research universe in Istanbul and its near region that a total of 66 (sixty-six) people, consisting of 57 (fifty-six) people who were married and divorced and 9 (nine) who were married by consultancy, and İnönü Marriage Attitude Scale (IETÖ) developed by Bayoğlu and Atlı (2014) was applied to two separate sample groups. IETÖ quintet likert consists of 21 questions and is designed to measure young adults' attitudes towards marriage and the institution of marriage. The altitude of the score obtained from the scale indicates the positive attitude towards marriage and the lack of it indicates the opposite. Subsequently, a qualitative survey was carried out which included 7(seven) demographic questions, 13(thirteen) of which were common, 8 (eight) of which were based on the marital status of the participants, with a total of 28 (twenty eight) questions and the answer of which could be given clearly as yes/no. According to the findings of the study, both groups foster positive attitudes towards marriage. In divorced participants, this rate was relatively less. Both groups expressed their conviction of the necessity of getting support from a family counsellor before getting married. However, this rate is lower in the divorced group with 89.5% than in the other group with 10.5%. While 71.4% of divorced respondents had not heard that counseling could be offered before marriage: 77.8% of those who received counseling before marriage noticed unrealistic expectations about marriage before marriage and learned to deal with it in sessions. Another remarkable result from the research is that 66.7% of those who received counseling before they got married declared that they went to a specialist after they got married.

Keywords: *Keywords: Family, Family counseling, Pre-marriage, Marriage, Divorce*

1. GİRİŞ

1.1 Genel Bilgiler

Ömrün geri kalanını sevgiyle, güven içinde ve çoğalarak geçirme umududur" (Yalçın, 2010: 15) cümlesiyle tanımlanan evlilik; "Bir yakın ilişki içerisinde bulunmak, aile yaşam döngüsü içerisinde karmaşık ve zor bir geçiş dönemidir (Yalçın, 2015: 42) betimlemesiyle duyguların ve aşkın yanı sıra oldukça dikkat gerektiren sosyal ve hukuksal dinamikleri olan bir ilişki başlatma, hatta nesiller boyu sürecek kontrat yapma sürecine de işaret etmektedir.

Bir aile oluşturmanın temeli iki yetişkinin beraberce bir ömrü paylaşma kararı almalarıyla başlar. Bu kararın sağlıklı ve işlevsel bir süreçte ilerlemesi ise şüphesiz ki, adayların sağlıklı bir iletişimle ilişkiyi başlatmasıyla mümkündür (Şen, 2015: 1). Şüphesiz ki insanlar kendisi ve sevdikleri için güzel yaşantılı gelecek hayal ederler ki bu noktada ilk akla gelen "iş" ve "eş" kavramlarına cevap bulmaktır (Cüceloğlu, 2018: 15). Her yakın ilişki birçok merhaleden geçerek gelişir ve evrilerek olgun bir hale gelir. Bu süreçleri fiziksel ve duygusal uyarılmalar, ortak değerleri paylaşma psikolojik ve sosyal çekicilik, gelenekler vb. bir dolu dinamik izler (Solmuş, 2011: 15).

Bununla beraber bütün bu temel dinamikleri dikkate almadan verilen kararlar şüphesiz ki insan/ların önce evlenecekleri daha sonra ise oluşacak ailede dünyaya gelecek olan bireylerin ve çevresinin hayatlarının kalitesine direkt etki ederler (Topaloğlu, 2013: 31). Evlilik kişilerin doğuştan getirdikleri veya sonradan öğrenerek çevreden kazandıkları özellikleriyle birbirleriyle bir uyum içerisinde devam ettirdikleri bir kurum ve sosyal yaşamın temelini oluşturan bir hayli kapsamlı multi fonksiyonel ilişkiler yumağıdır (Ersanlı ve Kalkan 2008: 15). Lovle ve Wallace, (1959)' ta bazı araştırmacılar evlilik ilişkisini "evli çiftlerin evlilikleri hakkında hissettikleri" şeklinde yorumlayarak ilişkideki mutluluk ve doyuma vurgu yaparlar (Güre, 2012: 365).

Gülerce (1996)'ya göre evlilikteki amaç, tarafların psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik açıdan birbirlerini tamamlayıp önce bireysel daha sonrada oluşturdukları aile açısından birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak, sürdürülebilir bir ortam yaratmalarıdır ki bu olgu hem 'biz' i hem de 'ben' i barındırır. Fowers (1993)'te evliliği kişinin benliğini başkasının benliği ile bütünleştirmesine olanak tanıyan, kendiliğinin yücelip gelişmesini ve onların saadetini tesis eden bir kurum olarak anlamlandırır (Yıldırım, 2019: 5).

Evlilik genellikle romantik bir ilişkiyle ve güzel temennilerle başlar. Bu ilişki giderek bir güç mücadelesine dönüşebilir; sonuçta tarafların ruh sağlıkları ve ilişkileri ve aile sisteminin tüm bileşenleri zarar görebilir. Bunun için evlilik yatırım yapılması ve emek verilmesi gereken bir olgudur da (Tarhan, 2017: 16). Evlilik ayrıca kendine has sosyal ve psikolojik sınırları olan, kültürler arasında farklılıkları olsa da tüm toplumlarda geleneksel olarak ta oturmuş, hukuksal çerçevesi belli ve kabul gören, toplumları ayakta tutan en önemli güçlerden biridir (Tarhan, 2019: 13).

Ersanlı, 1990'a göre evlilik ile evrensel ve sosyal bir sistem olan toplumun temel taşı olan aile oluşur. Birbirinden farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlara sahip iki insanın beraberliğini sağlayan bu sosyal olgu bireyin gelişmesi ve tekamülü açısından hukuki ve etnolojik dokuyu da içerisinde barındırır. (Ersanlı ve Kalkan, 2008: 1). Aile insanlığın sürekliliğinin, sosyalitesinin ve kültürünün kuşaklar boyunca aktarımının sağlandığı biyo-psikolojik ve sosyo-iktisadi değerleri taşıyıp geliştirdiği multi-fonksiyonel yönleri olan işlevsel bir kurumdur (Dönmezer, 2009: 13).

1.2 Araştırmanın Amacı

Evlilik, iki uygun ve doğru kişinin birbirlerini beğenmeleri sonucu; bilinen zamanlardan bu yana yaşantısal olarak gelişerek kabul edilen normlar muvacehesinde bir aile teşkilinin gerekliliğini hisseden insanoğlunun en temel davranış kalıplarından biridir (Güney, 2017: 60); (Şen, 2015: 1). Özüğurlu, 1990' a göre evlilikle beraber farklı ilgi, istek ve ihtiyaçları olan iki insan birlikte yaşayarak bir hayatı paylaşmak, çocuk/lar yapmak, büyütme ve yetiştirmek vb. gibi gayelerle tesis ettikleri bir yaşantısal sistematığı, yasaklamaları bertaraf eden toplumsal onaylamanın şemsiyesi altında cinsel

hasletlerin de doyuma ulaştırıldığı bir kaynaşmayı gerçekleştirmektedirler (Şen, 2015: 1).

Günümüz dünyasında şüphesiz ki ailenin konumu hızlı değişimler yaşamaktadır. Roller, fonksiyonlar ve sistemik yapılar evirilmekte ve yeniden inşa edilmektedir. Ailenin çöküşünün söylemsel olarak dillendirildiği bir ortamda aslında yıkımdan çok bir dönüşümden bahsetmek daha da doğru bir yaklaşım olacaktır (Subaşı, 2002: 101.)

Eş adayları çok doğaldır ki evlilik sürecinde karşısındakinin çok özel olduğunu da düşünür. 'O' başka hiç kimseye de benzememektedir de üstelik. O süreçte karşılıklı olarak geliştirilen ilişki daha önce sosyal olarak yaşanılanlardan farklı, yakın ve açık bir ilişkidir. Aslında her ilişki şahsına münhasır ve özeldir de. Genelde romantik ilişkiler, özelde ise evlilik ilişkileri bireylerin geçmiş dönem yakın ilişkilerinde yaşadıkları deneyimlerden de oldukça etkilenebilmektedir (Demir, 2017: 93).

Bütün bunlardan yola çıkarak söyleyebiliriz ki; eş seçimine ilişkin kriterler; içinde yaşanılan kültürün ve zamanın içerisinde değişiklikler gösterse de; evlenilecek kişiye ilişkin hissedilenler ile düşünülenler, onun fiziksel özellikleri, kişilik özellikleri, eğitimi, ailesinin ve kendisinin sosyo-ekonomik düzeyi, onunla arasındaki yaş farkı, gelir bağımsızlığına malik olması, dini inancı, siyasi görüşü ile ailelerin onayının alınmış olup olmaması gibi değişkenlerin evlilik sürecini, kalitesini işlevselliğini başat olarak etkileyecek faktörlerdir. Bütün bunlar duygu ve güven temelli bağlılık duygusunu besleyen, geliştiren ve sürdürülebilmeye hâkim olan değişkenlerdir. Diğer bir deyişle evlenecek adayın partneriyle beraber kendisini de evlilik yolunda bir çek etmesi demektir de. (Şenel, 2017: 61-73). Belkide büyük bir proje olan evlilik (Yalçın, 2010: 21) projelendirilmeden başlamamalıdır.

Bunlar ve benzeri dinamiklerin otomat şematik bir yaklaşımla test olanağı ve yapılandırılması mümkün ve elde değilse; evlilik başladığı anda veya sonrasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar, gerilimler ile çatışmalara müdahale etmek hem çok zor ve meşakkatli olmakta, hem de olumlu sonuçlara ulaşılması oldukça uzun bir süreci de beraberinde getirmektedir. Başka yönüyle anlaşmazlıklar mahkeme kararlarıyla yeni yollar bulma durumunda kalacaktır. Stahmann ve Salts, 1993'e

göre buradan hareketle çift adaylarının evliliklerinde daha başarılı/mutlu olmalarının yolunu açacak olguları öğrenmelerini sağlamak amacıyla, evlilik öncesi psikolojik danışma ve ilişki geliştirme programları geliştirilmiştir (Kalkan, Hamamcı ve Yalçın, 2015: 3).

Ancak, yukarıda belirtilen olgulara ek olarak son yıllarda ortaya konulan 'Aile Danışmanlığı' kavramı çerçevesinde, özellikle evlilik öncesinde ve evliliğe giden süreçlerde Aile Danışmanlığı hizmetinin bireylere verilebilmesi halinde evlilik yaşamının bu durumdan nasıl etkileneceği, evlilik kalitesinin yükseltilip /yükseltilemeyeceği, çiftlerin ne kazandıklarını anlamak-anlayabilmek önemli hale gelmiştir. Aile Danışmanlığının evliliklerde sadece patolojiler geliştiğinde sorun çözücü bir mekanizma olarak görülmesinden ziyade; daha işin başında, müracaat mercilerinden biri olup olamayacağını anlayabilmek ile aile kavramına bu mesleğin katabileceklerini bizzat aile oluşturup boşanmış ve evlilik öncesi süreçte danışmanlık alarak evlenmiş deneyim sahibi bireylerden tespit edebilmek bu tezin temel yaklaşımıdır. Son yıllarda özellikle sosyal bilimcilerin odağında olan insanın karar verme sürecindeki bilgi ve verileri etkileyen başat olguların önem, öncelik ve değer sıralaması başlıklarından oluştuğundan ve evlilikle ilgili ahlaki akıl yürütmenin (Tarhan, 2017:16) insan yaşamının yarıdan fazlasını kapsayabilecek, evlilik kararının ise bir o kadar zor ve karmaşık dinamikleri barındırdığını kabul etmek gerekir ki; kiminle bir yaşamın paylaşılacağı, kiminle beraber çocuk sahibi olunacağı ve yetiştirileceğine de kanaat getirilmiş olmaktadır. Burada sosyokültürel ve sosyoekonomik faktörlerinde başat olduğunu görmek gerekir (Şen, 2015: 3).

1.3 Problemin Tanımı ve Önemi

'Gelişmiş ülkelerdeki yükselişi önlenemeyen boşanma oranlarının azaltılması konusunda bugün en çok umut bağlanan uygulamalardan birisi de 'evlilik öncesi' çift eğitimidir.'

Prof. Dr. Vedat Işıkhan.

'Günümüzdeki hızlı kentleşme, iş durumu, göçler gibi nedenlerle insanların buldukları yerlerden uzaklaşmaları sonucu eş seçimi zorlaşmakta ve bireyler gidererek daha yalnız hale gelmektedirler. Eş seçme durumunda romantik ilişki

mi, fiziksel çekicilik mi ortak antropolojik özellikler mi geçerlidir. Yoksa aşk yeter mi. Sağlıklı bir tercih nasıl yapılır, duygusal gelgitler ve kararsızlıkların sığınacağı liman hangisidir? Yoksa kurtarıcı bilim mi; alan yazındaki literatür ve uzmanlar mı olmalıdır (Altuntaş ve Atlı, 2015: 125).'

Çiftler için evlilik öncesi dönem birçok yaşamsal olgu ve sorunsalla beraber aynı zamanda bünyesinde umudu da var eden butik sayılabilecek bir etkileşim dönemi ve süreçtir. Bu süreçte ailenin temeli olacak iki birey evlenme ile ilgili bir karar verip işletirlerken, birbirlerini ve ilişkilerini tanıma fırsatı da bulurlar. Eş adaylarınca (istekleri halinde) alınacak evlilik öncesi eğitim hizmetinin onların yaşadığı veya yaşaması muhtemel sorunlarını irdelemek, anlamak ve aydınlatmak cihetinden önemli bir fırsat olacağı düşünülür. Başka bir anlatıyla çiftler arasında cereyan eden birçok gerilim ve mesele daha başlamadan giderilebilir (Şen, 2015: 1). Sorun çözme becerisi, karşılıklı iletişim, bağlılık, aşk ve yakın olma gereksinimi gibi evlilik uyumunu etkileyebilecek olası etkenler (Erbek vd., 2005: 39) 'evlilik uyumu; evlilik içinde bireylerin mutlu ve tatminkâr olmaları şeklinde tanımlanabilir (Bilgen, 2018: 3)' evlilik öncesi dönemde alınacak eğitim ve evlilik öncesi aile danışmanlığı ile geliştirilip yapılandırılarak mutlu bir evliliğin kapıları açılabilir

2. BÖLÜM: AİLE NEDİR?

Dünya üzerinde bulunan toplumların çeşitliliği ve yaşantı biçimlerindeki farklılıklar beynelmilel bir aile tanımını oldukça zor bir hale getirmektedir. Bu nedenle, kavrama yönelik yapılan tanımlar fazlalaşmakta ve kapsam ister istemez ailenin bünyesinde barındırdığı özellikler ve dinamiklere doğru evirilmektedir. Buradan baktığımızda aileyi oluşturan bireylerin niteliği, aile içi iletişimi, ailenin sistemik olarak hiyerarşisi, kan bağlarının yapısı, sosyalleşme süreçleri gibi bir dizi sosyokültürel dinamiği dahilinde tutan bir kurumu anlamaya ve nitelermeye çalışmak daha doğru olacaktır. Başka bir yönden ise ailenin evlilik denilen etno-hukuksal bir süreç sonucu teşkilinin "koca, karı, eş, çocuk, ebeveyn, evlilik, aile" gibi temel olguları da vücuda getiren, aynı zamanda tüm yönleriyle ilişkisel bir düzlemde öne çıkaran bir sözleşme olduğu gerçeğini de kabullenmek doğru olur (Baltacı, 2010: 9). Aile, ortak bir fiziksel ortamı ve duygusal yaşamı paylaşan kişilerin bir araya gelmesinden çok daha fazla bir anlamı barındırır. Aradan geçen evrimsel sürece rağmen hala oldukça çok orijinal fonksiyonunu bünyesindeki ortak paydada tutar (Özabacı Erkan, 2017: 1).

2.1 Ailenin Tanımı

Aynı soydan gelen ve aralarında akrabalık ilişkilerinin bulunduğu kimselerin tümü diye de tanımlanan, toplumun en küçük yapı birimi, toplumun temel taşı olan aile; evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir. (TDK, 2011: 57). Bireyi potansiyel olarak tüm yönleriyle ortaya çıkarıp geliştirmek; sağlıklı ve dengeli bir kimlikle buluşturabilme yolculuğunda gerekli olan etkili kurumların başında aile gelmektedir (Dönmezer, 2009: 191). Aile; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, ekonomi gibi toplum ve insan bilimleri için oldukça önem taşımaktadır. Antropolojik yönden aile sürekliliğini sağlayan toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara

bağlandığı od güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri nesillere aktaran biyolojik psikolojik ekonomik toplumsal hukuksal yönleri bulunan toplumsal bir birim (Tezcan, 2000: 14); bireylerin psiko-sosyal yaşamını şekillendiren ilk sosyal çevredir (Dündar, 2018: 40). Aynı zamanda aile evrensel bir kurumdur. Onun bu özelliği oluşum yönünden her toplumda süreç olarak benzer ritüelleri paylaşmasından değil, sosyal yaşamın temel birimi olarak var olmasından kaynaklanır (Dönmezer, 2009: 14).

Coğrafyamızın önemli düşünürlerinden Yusuf Has Hacıp ailenin tanımı üzerinde durmamış, onun kuruluş ritüeli olan evlilik olgusuna, 'insanların herhangi bir sorunun basit veya zor oluşunu biliyormuşçasına davranışlarının kendi düşüncelerinden çıkıyormuş gibi davrandıklarına şüphe yoktur yaklaşımıyla çocukların yetiştirilmesi ve terbiyesi üzerinden ortaya konan bir aile tanımı anlatmaya girişmiştir. Nasiruddin Tusi ise temelinde baba, ana, evlatlar, hizmetçi ve erzaktan oluşan bileşenlerin oluşturduğu beşli yapıyı aile ve ev olarak anlamlandırılmıştır. (Canatan, 2018: 226).

'Bir sistem olarak ayrı özelliklerin ötesinde işlevleri olan parçaların oluşturduğu bir bütündür (Nichols, 2013: 33) tespitine uyumlu bir bakış açısına benzer nitelikte ailenin ontolojik şekillenişini anlatan İbn-i Sina; Aile Siyasetine Dair isimli eserinde dönemindeki aileyi işlevlerini sıralamaya çalışarak kavramsallaştırırken: 'Bir çok filtreleri kullandıktan sonra damıtarak elde edileceği umulan' (Kulakoğlu, 2015: 113) mutluluğu hedefleyerek " her insanın dünyasında canını koruyacağı ve varlığını sürdüreceği, işinden döndüğünde sığınacağı eve, azığa, kendisi için evini kazanımlarını koruyacağı bir eşe, gereklilik halinde onun için çalışacak, neslini sürdürececek çocuklara, yükünü omuzlayıp taşıyacak koruyuculara muhtaçtır " tespitiyle bir saptamada bulunmaktadır (Can, 2014: 51).

Sosyolojik olarak ise aile bireyin Dünyaya geldiği andan itibaren içinde yer aldığı ona yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin sunulduğu sosyal bir ortamdır. Toplumun sahip olduğu değer yargıları, normatif kurallar ve sosyalleşmenin en ciddi ve yoğun olarak yaşandığı toplumsal yapı ailedir denilebilir (Bayer, 2013: 104).

Psikoloji yönünden ise aile: aynı mekanda yakını olan birileriyle yaşamlarını sürdüren, aralarında duygusal, sosyal ve ekonomik paylaşımları barındıran, ait olma, sevgi ve belli başlı görevlerin paylaşıldığı ve sosyal rollerin üstlenildiği toplumsal bir oluşumdur (Hallaç ve Öz, 2014: 44). Ailenin insan hayatındaki önemi, toplumun temel yapı taşı olmasından öte, insan psikolojisini oluşturan binanın temeli halindeki durumundan da kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle aile, en az iki kişinin oluşturduğu toplumsal bir kurum olmakla beraber onu oluşturan kişilerin bireysel farklılıklarının da etkilediği bir gruptur. Sınıfsal, ekonomik, kültürel, genetik, psikolojik, kişilik vb. farklılıklar aile oluşumu içinde tutkallanarak başka bir birleşim haline gelmektedir (Ersanlı, 2014: 47-49).

2.2 Ailenin Tarihçesi

Gökçe, (1991), ailenin tarihi üzerine yapılan ilk bilimsel çalışmanın, J. J. Bachefen'in 1861'de yayımladığı "Analık Hukuku" isimli eseriyle başladığı bunu J. F. Mac Lennan'ın ve L. H. Morgan'ın çalışmalarının izlediğini anlatır. Morgan'ın "Anciefily Society, 1877" isimli eserin ailenin evrimi konusunda önemli başvuru kaynaklarından biri olduğu da kabul görmektedir (Can, 2013: 65).

Ailenin ortaya çıkışıyla ilgili ilk tezin erkeğin kıskançlığı ve sahiplenme arzusuyla oluşan duygunun zaman içerisinde kadının üzerindeki zorlayıcı teknelci tutumla geleneksel bir örfte dönüştüğünden şekillendiği; ikinci tez ise kadının kendisini ve çocuklarını sosyo-ekonomik koruma ihtiyacının olgunlaştırdığı bir sınırlayıp kollayan sistematığı oluşturma ihtiyacıdır. Fakat, bu teoriler ispat edilememiş dayanakları temel aldığından kabul görmemiştir (Güngör, 1998: 210).

Akıl yürütmelerle sistematize edilmeye çalışılan ayrıca dört temel yaklaşım ise her ne kadar bilimsel veriler üzerine tesis edilmeye gayret edilseler de; bu çalışmalar ailenin oluşum sürecini, mutlak cinsi serbestlik yaklaşımıyla, cinsellik iç güdüsüyle, tekamül ve olgunlaşma sürecinin doğal kabulüyle ve dördüncü olarak ise ailenin insanlığın başlangıcından itibaren olduğu varsayımın kabulüne ve süreç içinde anlaşma ve cinsiyet paradigmatlarıyla normalleşerek var olduğunu anlatır (Can, 2013: 65). Bunlardan birkaçını incelediğimizde; mesela mutlak cinsi serbestlik görüşü, bazı ilkel gruplarda

bütün erkekler ile kadınlar arasında cinsel ilişkinin serbest olduğunu vaaz eder. Doğan çocuklar her kadına anne, her erkeğe baba diyebilmektedir. Çocuklar grubun malıdır ve mülkiyet düşüncesi yoktur. Morgan'a göre mutlak cinsi serbesti ile başlayan ilişkiler, başlangıçtan beri değişmeler yaşayarak kandaş, ortaklaşa, iki başlı ve tek başlı aile olarak dört aşamayla anlatılabilir. Cinsel ilişkiyi belirli bir kuşağa mensup üyeler arasında serbest tutan yapılardan, bir erkeğin bir kadınla yaşadığı ancak çok kadınla ilişki kurma hakkına da sahip olduğu yapılara kadar yukarıdaki başlıkları kapsayan olgular var olmuştur. Burada en çok bilinen ve günümüzde yaygın olan tek başlı aile ise babaları bilinen çocuklar yetiştirmek amacıyla erkek egemenliği üzerine kurulmuştur diyebiliriz (Gökçe, 1990: 207).

Ailenin kökeni ve gelişimi hakkındaki tek eşli evlilik kavramına duyulan istek; erkeğin sahip olma ve kıskançlık duygularını baskın bir etken olarak taşıması sonucu oluşan sebeplerden dolayı ortaya çıkmıştır denilebilirken: matriarkal sistemde akrabalık bağı anne tarafına dayanmakta ve ailenin var oluşunun anne hâkimiyeti ile başladığı öne süren görüştür ve her toplumda iş bölümü farklılaşmaktadır. Diğer yandan bu temel görüşler ekseninden hareketle aileyi tarihsel bir yaklaşımla ele aldığımızda; ilkel toplumlarda, sanayi öncesi toplumlarda, sanayi toplumlarında ve sanayi sonrası toplumlarda aile başlıklarında değerlendirmek gerekecektir (Özen, 1990: 404).

İlkel toplum, geçimini sağlamak için basit aletler kullanarak avcılık ve toplayıcılık yapan topluluklar olarak tanımlanmaktadır. İnsan türünün ortaya çıktığı milyonlarca ifade edilebilen bir zaman öncesinden, toplumların avcı ve toplayıcı olduğu varsayılmaktadır. Bu konu hakkında çeşitli bilimsel açıklamalar olmasına rağmen bu döneme ilişkin bulgular, arkeoloji biliminin ortaya koyduğu önermelerden ileriye gidememiştir. Çünkü ailenin evrimi konusunda ortaya atılan teorileri tek bir kaynağa dayandırmak mümkün olmamaktadır (Can, 2014: 72).

Kadınların da erkekler kadar yoğun çalıştığı avcı ve toplayıcı ailede erkeğin avcılık yaptığı, kadının da toplayıcılık yaptığı bilinmektedir. İş bölümünde cinsel kimlik ön planda olurken kolektif davranmak esastır. Bu dönemde insanlar, silahları ve aletleri dışında çok az bir mülkiyete sahip olmuşlardır (Dirimeşe, 2016: 23). Neolitik devrim diye adlandırılan yeni taş çağı sürecinde

insanlar araç, gereç ve silahları geliştirmiş sosyal koşullar da bundan etkilenmiştir. Tarım yapılmaya, evcil hayvan yetiştirilmeye başlanmıştır. Erkekler hayvanları evcilleştirmenin öncüsü olup, kadınlar tarım alanında öncü olmuşlardır. Bu durum cinsiyete dayalı sosyal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Kadınların tarım ve hayvancılıkla elde ettikleri besin sağlama işlevi ailedeki konumlarını oldukça önemli hale getirmiştir (Özen, 1990: 406).

Ailenin varlığını ikinci olarak sanayi öncesi toplum olan tarım toplumlarında değerlendirebiliriz. Tarihsel süreçte tarım toplumunun gelişmesi ve ilerlemesiyle kadınlarla birlikte erkekler de çalışmaya başlamışlar, ortaya çıkan artık ürünlerdeki üretim fazlalığına erkek el koymuş ve güç artık erkeğin eline geçmiştir. Böylece aile mekânı, soy zinciri ve miras erkeğin denetimi altına girmiştir. Orta çağa gelindiğinde de köylü erkekler ve kadınlar yılın belli günlerinde çalışmak zorunda kalmıştır ve toprak sahibi de onları korumakla sorumlu olmuştur. Kilisedeki inanca göre kadınların statüsünün düşük olduğu düşüncesi o dönemin genel özelliklerini oluşturmaktadır. Ayrıca sanayi öncesi toplumlarda iş gücü çok çocuğa ihtiyaç duymuştur. Pre-modern dönem olarak adlandırılan bu dönemde, aileler yaygın olarak geniş ailelerden oluşmaktadır (Can, 2014: 74). Avrupa’da geleneksel geniş aileden modern döneme doğru ailenin geçirdiği dönüşümler Anthony Giddens’in aktarımıyla 1500-1800 yılları arasında üç aşamadan geçtiği bilinmektedir. Bunlardan ilki duygusal bağlılığın oluşmadığı, cinselliğin yalnızca çocuk doğurmak için zorunluluk olarak görüldüğü çekirdek aile türüdür. İkinci olarak, ailede babanın otoritesinde bir artış sağlansa da evlilik içi ve öncesi sevgi bağının ve aşk duygularının daha fazla vurgulanır hale geldiği 17. yüzyılın başlarından 18. yüzyılın başlarına kadar süren geçiş dönemidir. Üçüncü aşamada ise modern dönem ailesinin özelliklerini yansıtan duygusal bağların kuvvetli olduğu çocuk yetiştirmeye önem gösterilen bir dönemdir (Giddens, 1994: 15).

Sanayi dönemini ailenin tarihsel gelişimindeki üçüncü faz olarak niteleyebiliriz. 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl Batı Avrupa ve Amerika’ya etkisi altına alan sanayi devrimi üretimden siyasete bütün alanlarda büyük bir devrim meydana getirmiş, bundan aile kurumu da hatırı sayılır bir şekilde etkilenmiştir. Sanayileşmeyle ticarete artmıştır. Bu dönemde aile ataerkillik özelliğini kaybederek çekirdek aile tipine doğru değişme eğilimi göstermiştir. Kadınların

statü kazandığı, iş hayatına atıldığı, aile içi rollerde ortak kararların yürütüldüğü eşitlikçi bir yapının oluşmaya başladığı söylenebilir. Ancak işyerindeki işine ek olarak ev işlerinin çoğuyla da uğraşmak zorunda kalan çalışan sınıf ailelerindeki kadınların büyük bir bölümü, eşitlik gelişmelerine rağmen omuzlarındaki yük hiç hafiflememişti. Göçlerle birlikte, geniş aile yapılarında azalma görülmüş, çekirdek aile yapıları yaygınlaşmıştır. Toplumlarda sosyal hareketlilik doğmuş, eski yapılar giderek değişme göstermiştir. Kent ortamının getirdiği değişimler ile aileler kendi ortamından ayrılmış, farklı çevrelerden ve kültürden ailelerle bir arada, aynı mahalle ve iş yerinde çalışarak kozmopolit bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu ortamda kültür ve eğlence hayatı gibi etkenler ailevi değişimleri hızlandırmıştır (Atalay, 1991: 882).

Kadının da çalışmasıyla çekirdek ailede çocuk bakımı ve eğitimi, kreş, anaokulu gibi sosyal kurumlara aktarılmıştır. Ailelerde çocuk sayısında azalmalar görülmüş, tek çocuklu ailelerin sayısı artmıştır. Akrabalık bağları, misafirperverlik önemini kaybetmeye başlamıştır. Yaşlılar için huzurevleri kavramı öne çıkmaya başlamıştır. Gelecekte ailenin ortadan kalkacağına ilişkin düşünceler de bu dönemde ortaya çıkmıştır ve klasik bir ideolojik akıma dayanmaktadır. Örneğin; Engels'e göre aile, üretim ilişkilerine bağlı olarak özel mülkiyeti meşrulaştırıp süreklilik kazanan bir üst yapı kurumu olduğundan dolayı, özel mülkiyetin son bulmasıyla ortadan kalkacaktır. 1980'li yıllardaki teknoloji devrimiyle Dünya üzerinde yeni bir döneme girilmiştir. Bu yeni toplumsal sürece 'sanayi sonrası' terimi kullanılmıştır. Sanayi sonrası toplumlarda yeni sınıflar ortaya çıkmıştır. Bu dönüşümlerden aile yapıları da etkilenmiştir. Özellikle kadın üzerindeki etki değişmeye başlamıştır. Kadınların iş gücüne dâhil edilmesiyle erkeklere olan bağlılığı azalmıştır. Fakat aile içinde yükselen bireycilikten dolayı evliliğin temelini oluşturan romantik aşk duygusu zayıflamaya başlamıştır (Ergün, 1991: 894).

Model olarak karşılıklı beklentiler doğrultusunda şekillenmesi beklenen, uzlaşmanın getireceği refahın eşler ve diğer aile fertleriyle paylaşılması umulan (Kulakoğlu, 2016: 141) bir olgu olan aile; toplumun en önde gelen kurumlarından olmasıyla birlikte: Diğer taraftan ana, baba, çocuklar ve varsa diğer akrabalar tarafından oluşturulan bir toplumsal alandır. Ailedeki üyeler arasında genellikle soy bağı esası hâkimdir. İnsan türünün devamı ve soyun

aktarımı ailenin varlığı ile sağlanmaktadır. Üyeler arasında iş bölümü dayanışma ve sorumlulukla sağlanmaktadır. Birey, kendini hayata hazırlarken toplumsal değer ve normları ilk önce ailesinde özümsemektedir. Görev bilinciyle hareket etme, öğrenme, maddi ve manevi kazanç sağlama gibi etmenler aile içinde gerçekleştirilmektedir. Aile üyelerine karşı ekonomik, eğitimsel, kültürel ve manevi doyum sağlama işlevleri göstermesinden dolayı toplumun önemli bir kurumu olma özelliği taşımaktadır (Can, 2019: 57-61).

Sosyal bilimcilerin ilgilendiği ailenin tarihsel gelişimi ile ilgili az çok görüş farklılıkları da bulunmaktadır. Daha önceki satırlarda da bahsettiğimiz üzere aile insanlığın başlangıcından bu yana vardır. İlkel toplumlarda, tarım toplumlarında, sanayi toplumlarında ve sanayi sonrası dönemlerde ele alınan ailenin varlığı çeşitli değişimler yaşamıştır. Özellikle sanayileşme, kentleşme ve göç etkisiyle ciddi değişimler yaşanan bu yapıda çeşitli aile tipleri ortaya çıkmıştır. Fakat bu değişimlere rağmen aile kurumu, toplumlar son bulana kadar devam edecek bir niteliğe sahip olduğunu var saymamıza rağmen (Can, 2014: 76); evlilik ve aileye yönelik alternatif yaşam formlarının aile olgusunu nerelere dönüştüreceğini, yeni aile türlerinin ortaya çıkıp çıkamayacağını ya da ailenin varlığını sürdürüp sürdüremeyeceği sorunsalını da göz ardı etmemek gerekecektir (Köse, 2018: 33)

2.3 Aile Tipleri

19. yüzyılda sanayileşmenin ve iş gücü ihtiyacının doğmasıyla köyden kente göçler başlamıştır. Tarımla, hayvancılıkla uğraşan köylüler kentlerde iş arayışına girmiştir. Anne, baba, çocuklar, torunlar, varsa başka çocukların aileleri, dede ve nineden oluşan geniş geleneksel aile yapısı dağılmaya başlamıştır. Toplumlarda anne, baba veya anne, baba ve çocuklardan oluşan aile tipleri oluşmaya başlamıştır. Bu ailelerde otorite paylaştırılmıştır. Ancak bununla özellikle ailenin bitmiş olduğu veya bitme eğiliminde olduğunu zikretmeye çalışan toplum bilimcilerle karşı kaydetmek gerekir ki; muhtevası ve formu değişebilse de ailenin olmadığı hiçbir toplum yeryüzünde mevcut değildir (Aktay, 2014: 181-185).

Biz öncelikle ataerkil, pederi ve izdivaci ailelere bakacak olursak: Ataerkil ailede, aile reisi aynı zamanda dini liderdir. Toprak ortak ve tüm aileye aittir.

Aile reisi, çocuklar ve kadınlar üzerinde hâkimiyete sahiptir. Onları satmak ve öldürmek hakkını da elinde tutar. Bu aile tipi Çin’de ve Roma’da görülen aile tipidir. Pederi ailede ise, anne ve baba eşit haklara sahip olmakla birlikte, kadınlara verilen önem fazladır. Çocuklar alınıp satılmazlar. Anne-baba tarafından akrabalık esası vardır. İzdivaci ailede ise, evlenen kişilerin aile büyüklerinden ayrı bir eve çıkması görülmektedir. Bu aile tipinde dede ve nineye de yer vardır. Yani, yaşlanan anne ve babalar, en küçük oğullarının evinde yaşayabilmektedir (Cebeci, 1990: 30).

Cermen soylular ile beraber Türklerinde pederi aile tipinde olduğunu savunan Ziya Gökalp; bunların peder şahlık dönemi yaşantılarını yaşamadıklarını anlatır. Mirasın hem anne hem de baba soyundan geldiğinden bahisle çift üst soydan da hak alarak yararlandığını anlatır. Richard ise Kırgızlarda pederşahi yapı olduğundan bahsederek; akrabalık bağında babanın esas alındığını belirtir. Evlenen kadın, eşinin dinine yapılan bir merasim ile girer. Durkheim’a göre Kırgızlarda da pederi aile tipi görülmektedir. Pederşahi ailede aile reisi olan babanın ve baba tarafının ağırlığı daha fazla olduğundan bu aile tipi geleneksel ve geniş aile tipi olarak da nitelendirilmektedir (Fındıkoğlu, 1990: 13).

Ailenin tarihi süreç içerisinde gelişimini gösteren türlerine bakacak olursak bunları:

Geleneksel Geniş Aile/Büyük Aile; gelenek ve göreneklerine bağlı, genellikle tarım ile uğraşan ve bünyesinde birden çok çekirdek aile olabilen geleneksel geniş aile içerisinde, çocukları ve torunları, çocukların yaptığı evliliklerle oluşan aileyi uzun bir müddet içerisinde barındırmayla süre gitmektedir. Geniş aile yapısında çocukların bakımı, eğitimi, evlilik kararları anne ve baba tarafından belirlenir. Bu aile tipinde yetişen alt kuşaklar aile büyüklerine yaşlandıklarında bakmakla da sorumludurlar (Erkal, 2009: 115).

Birleşik Aile ise; mülkiyetin ortak olduğu aile tipidir. Büyük aile grupları kırsal alanda başka bir geniş akrabalık sistemi sağlamaktadır. Bu aile tipi aynı zamanda göç, sosyal hareketlilik ve ekonomik problemlerin getirdiği değişen şartlara uyum sağlanmasına katkıda bulunurlar. Latin Amerika ve Afrika toplumlarında oldukça sık görülebilen birleşik aileler artı günümüzde çekirdek aileye doğru hızlı bir dönüşüm göstermektedir (Dirimeşe, 2016: 25).

Kök Aile; anne, baba ve çocuklarıyla evin en büyük çocuğunun ailesinin de birlikte yaşadığı aile tipidir. Baba evin reisidir. Baba öldükten sonra reislik büyük oğula geçer. Kız kardeşleri evleninceye kadar ve erkek kardeşleri büyüye kadar onlara bakmakla sorumludur (Gökçe, 1990: 209).

Küçük Aile/Çekirdek Aileyi ise; anne, baba ve evli olmayan çocukların oluşturduğu en küçük aile tipine denilmektedir. Kent toplumunun ailesi çekirdek aile özelliklerine haizdir. Akrabaların bu aile tipinde birbirlerini kontrolleri oldukça düşük orandadır. Aile bağımsız özellikler taşır ve eşler ancak kendi kararları ile birbirlerine bağlanmışlardır. Meslek seçimleri bu ailede bireyin ancak kendi tercihi olarak vücut bulur (Kongar, 1990: 78) şeklinde sıralayabiliriz.

Yetki ve Egemenlik Türlerine Göre Aile Tiplerini ise anaerkil, ataerkil ve eşitlikçi aile olarak sınıflandırarak bunlara kısaca bir göz atacak olursak:

Anaerkil Aile (Matriarkal Aile): Sanayi öncesi dönemlerde erkeğin avcılığı ve kadın ise besin toplayıcı konumunda olmasından dolayı güç ve otorite kadının elinde toplanmıştır. Miras anneden kızına aktarılmaktadır. Eşler arasında ayrılma durumu olması halinde erkek evi terk etmektedir. Soyun devamı ve üretim sürecindeki katkısı aileyi anaerkil bir yapıya getirmiştir (Merter, 1990: 15).

Ataerkil Aile: Tarım toplumuna geçişle beraber üretim araçlarının erkeğin elinde bulundurmasıyla başlamış ve evlendikten sonra kadının, erkeğin yanına geçmesine dayanmaktadır. Patriarkal ailede evin en yaşlı erkeği, çocukların bakımını kimin üstleneceğini, aileye gelir sağlamak için aile üyelerinin nerede çalışacağı konusunda kararlar verir. Aile üyeleri, babanın atasından aldığı dinsel pratik ve inanışlara bağlıdır. Akrabalık bağı erkek tarafına bağlıdır. Evin reisi olan baba, ailenin mülkiyetine sahiptir (Dirimeşe, 2016: 27).

Eşitlikçi Aile: Sanayileşme ile birlikte kadın ve erkek otorite ve güç sahibi olmada eşit haklara sahip olmuştur. Buna göre kadın ve erkek aynı iş gücüne sahip olma özelliği kazanmıştır. Kadının çalışma alanı ev dışına çıkmıştır. Aile içi karar alma rolü ortak bir noktada birleşmiştir denilebilir (Erdentuğ, 1990: 325).

Soy Bağı Temeline Göre Aile Tiplerini ise; baba soylu, ana soylu ve çift soylu aileler olarak sıralayabiliriz. Burada akrabalık bağı ve mülkiyet ile ilgili kaygıları gözlemek mümkündür. Baba Soylu (Patrilineal) Aile: Mülkiyetin baba soyuna aktarıldığı, evliliklerde ve akrabalık ilişkilerinde baba soyunu esas alan aile tipidir. Kadın, evlendikten sonra eşinin soyuna katılır ve akrabalık bağı erkek tarafına bağlı olur. Ana Soylu (Matrilineal) Aile: Mülkiyeti anne soyuna aktaran, evlilikte ve akrabalıkta anne soyunu esas alan aile tipidir. Çift Soylu (Bilateral / bilineal) Aile: Mülkiyetin anne ve baba soyuna çift yönlü olarak dağıtıldığı aile tipidir. Evlilik ve akrabalık ilişkileri çift taraflı devam etmektedir.

Yerleşme Esasına Göre Aile Tiplerini ise; patrilokal, matrilokal, neolokal, bilokal ve avunkulokal olarak sınıflandırabiliriz:

Patrilokal; kadının kendi ailesinin evini bırakarak erkeğin ailesinin evine katılmasına, matrilokal; erkeğin kendi ailesinin evini bırakarak ('içgüveysi' olarak ta bilinir) kadının ailesinin evine yerleşmesine, neolokal ise; evlenen çiftlerin yeni ve ayrı bir yere yerleşmesinin esas olduğu aile tipidir. Bilokal; evlenenlerin yeni aileye karşı tavrı ve ekonomik durum gibi belirli sebeplerle her iki taraftan birinin yanına yerleşmesidir. Avunkulokal; evlenen çiftin erkeğin dayısının yanına yerleşmesidir. Dayı yanı yerleşme de denilmektedir (Dirimeşe, 2016: 28).

Yerleşim Yerine Göre aile tipleri; büyük kent ailesi, kasaba ailesi, gecekondü ailesi, köy ailesi ve göçebe ailesi olarak adlandırılabilir: Büyük Kent Ailesi; sanayi toplumunun oluşturduğu şehir ortamında gelişen modern aile tanımına uygun çekirdek aile tipi, kent ailesi olarak tanımlanmaktadır. Bu ailelerde evlenmeler daha geç yaşta gerçekleşmekte ve çocuk sayısı köy ailelerine göre daha az olmaktadır (Dirimeşe, 2016: 29). Kasaba Ailesi; nüfusun kentten az, kırsal kesimden fazla olduğu yerleşim yerlerinde esas olarak küçük esnaf ve zanaatkâr, küçük tüccar, küçük memur, toprağını kendisi işlemeyen çiftçi ve bir ölçüde işçi aileleri kasaba ailesini oluşturmaktadır. Gecekondü Ailesi; birtakım kişilerin kendine ait olmayan topraklar üzerinde, izinsiz ve mevzuata aykırı, sağlık durumlarından yetersiz olarak yaptıkları konuta gecekondü denilmektedir. Gecekondü ailesi toplumsal değer ve alışkanlıklar bakımından bir tarafı köyde, bir tarafı kentte olan iki aile tipi olmasından dolayı geçiş

durumunu göstermektedir. Kendi toplum değerlerini kent hayatına göre uyarlamaya çalışan aile, çelişme ve çatışma, anlaşmazlık ve huzursuzluk gibi problemlerle karşı karşıya kalmış ve bu aileler kentteki yaşama ayak uydurmaları nedeniyle birtakım ihtiyaçlar doğmuş ve toplumsal ilişkiler genişlemiştir (Erdentuğ, 1990: 327). Köy Ailesi; anne, baba, çocuklar, torunlar ve yakın akrabaların bir çatı altında oturduğu ailelerdir. Aile reisinin sahip olduğu toprak üzerinde çalışılarak, üretim ve tüketim sağlanır. Bir nevi ekonomik birlik esastır ve toplumsal bilinç gelişmiştir. Köy ailesinde görülen büyük aile tipi değişim yaşayarak çekirdek aileye (modern aile) dönüşmektedir (Atalay, 1991: 884). Göçebe Ailesi; yerleşim yerinin sürekli olarak değişmesi durumunda ortaya çıkmış ailelerdir. Özellikle hayvancılıkla uğraşan topluluklarda görülmektedir. Mevsimlik olarak göç eden aileler de göçebe ailesini oluşturmaktadır.

Mirasın Geçişine Göre Aile Tiplerini: mülkiyetin kuşaktan kuşağa parçalanmadan, babanın sahip olduğu otoritesi ile geçtiği babaerkil aile, mirasın, parçalanmaması için tek bir evlada (genellikle evin en büyük erkek çocuğuna) bırakıldığı, Le Play'in 'düzenin istikrarlılığı' için en uygunu olduğunu belirttiği kök aile ve mülkiyetin babadan çocuklara aktarıldığı kararsız aile olarak üç başlık halinde sıralayabiliriz.

Yöresel Özelliklerine Göre Aile Tiplerinde öncelikle taygeldi ailesinden bahsetmek gerekir. Taygeldi ailesinde karşı cinsten çocukları olan dulların evlenmesi esastır. Bu evlilik türünde ilk önce çocuklar sonra dul anne ve dul baba evlenirler. Bunun nedeni, çocukların üvey de olsa kardeş olacakları fikridir. İkinci olarak berder ailesiyse; ülkemizde başlık parasının yaygın olduğu bölgelerde iki ailenin karşılıklı olarak evlilik çağına gelmiş olan çocuklarını evlendirmeleri sonucunda oluşan aile tipine denilmektedir. Amacı, ailedeki çocuklar üzerindeki denetimin sürekliliğini sağlamak ve düğün için oluşan masraflardan kaçınarak aileler arasında ilişkileri sürekli kılmaktır. Fakat bu tür evlilikte gençler evliliğe zorlandıkları için sosyal bir problemler oluşmaktadır. (Gökçen, 2019: 103). (Kağıtçıbaşı, (1981)'e göre Türkiye'de aileleri yapı yönünden ise ataerkil-geniş aile, geçiş durumunda geniş aile ve çekirdek aile olarak tasniflemenin de mümkün olduğunu da söylemek gerekir (Dönmezer, 2009: 26)

2.4 Türkiye’ de Aile

Özellikle sosyal bilimler alanında çalışan bilim adamlarının odağındaki başat araştırma alanlarından biri olan aile olgusu ve evlilik ile ilgili kavramlar toplumun temel yapısını oluşturan ailenin değişim sürecinde anlaşılmasını mümkün kılacak multi fonksiyonel bir akademik disiplini de beraberinde getirmiştir. Modernleşme süreci temelde bir değişim süreci olmakla birlikte farklı ülkelerde farklı biçimlerde de olsa aile bu süreçten etkilenmektedir. Kültürel değer ve normlardan yapı ve işlevlere kadar değişimler gerçekleşmekte, bütün bunlar aile fikrini de kökünden etkilemektedir (Canatan, 2018: 112-114). 1950’li yıllarla alandaki araştırmaların yoğunluk kazandığı bununla beraber akademik manada Türkiye özelinde aile sosyolojisi ve aile danışmanlığı gibi bir dizi derslerin kürsülerde okutulduğu görülmektedir. Türk ailesinin geçirdiği aşamaları; eski Türklerde aile, İslami dönemde aile ve modern Türkiye’de aile olarak üç başlık halinde tasnif ederek incelemek mümkündür (Canatan, 2018: 97-98). Kısa bir literatür evrenine göz atacak olursak Türk aile yapısının ana evreleri, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde yaşadığı toplumsal değişmeyi ele alan İsmail Doğan’ın ‘Dünden Bugüne Türk Ailesi’ adlı çalışmasının kapsamlı olarak Türk ailesindeki değişimleri de vurguladığını görürüz. İlber Ortaylı’nın ‘Osmanlı Toplumunda Aile’ adlı çalışmasıysa 1600’lü yıllardan günümüze aileyi hukuki ve toplumsal yönlerden ele alan çalışmalara ışık tutacak önemli kaynaklardandır. Bu kapsamda ‘Tanzimat ve Türk Ailesi’ adlı çalışmayı da Osmanlı döneminin sosyal ve siyasi değişimlerini yaşadığı Tanzimat dönemi Türk aile hayatındaki değişimleri açıklamaya yönelik olarak Dilaver Cebeci’nin kaleminden görüyoruz. Ayrıca, Türk kültürünün İslamiyet olgusuyla kaynaşmasıyla beraber aile yapısını irdeleyen Hayreddin Karaman’ın ‘İslam’da Kadın ve Aile’ isimli eseriye İslam’da aile hukuku, aile hayatı, evlilik, boşanma, kadın gibi konulara kaynaklık etmiştir denilebilir (Atalay, 1991: 886).

Ailenin tarihsel süreç içerisinde geçirdiği serüvenle Türk ailesinin dönemsel aşamalarını ve modern zamanlarda geçirdiği değişimleri aile başlığı altında; evlilik, aile içi ilişkiler, çocuklar ve kadının aile içindeki değeri, akrabalık ilişkileri gibi konuları kapsamlı bir şekilde ele alan Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım’ın ‘Aile Sosyolojisi’ adlı çalışması, özel öneme haizdir. Aynı zamanda

Mahmut Tezcan'ın 'Türk Aile Antropolojisi' adlı çalışması İslam öncesi Türk ailesi, geleneksel Türk ailesinin bazı özellikleri, Türk ailesinde kadının önemi ve ailenin dönüşümleri ele alınarak incelenmiştir. Ziya Gökalp'in 'Türk Medeniyeti Tarihi' adlı eserinde Türk ailesi ile ilgili ortaya konulan düşünceler, eski Türk ailesi ile ilgili özellikler yer almaktadır.

2.5 Aile Kuramları

Aile ile ilgili sosyal bilimler alanında yürütülen çalışmalar rasyonel ve epistemolojik perspektiften test edilmiş bilgilere ulaşmayı amaçlamaktadır. Aile kurumuyla ilgili özeldede değer, rol ve ilişkiler kavramlarının araştırılmasıysa ayrı bir bilimsel hassasiyet gerektirmektedir. Yöntembilimin genel çerçevesini kapsayan yaklaşımlar mevcut somut bir tanımlama şekli olmaktan çok temel eğilimleri tesbit etmek üzerinedir. Fakat, toplumsal değişme karşısında yapılan araştırmalarda yöntemlerin ne olması gerektiği konusunda farklı görüşlerde ortaya atılmıştır (Koyuncu, 2019: 38-45).

'Toplumsal bir birim olan aile kurumu için geçmişten günümüze sosyolojik gelişim sürecinde çeşitli aile tanımlamaları yer almıştır. İşlevselliğindeki görevler cihetinden toplumların kendi şartlarına göre aile ile ilgili tanımlamalarda bulunduğunu ve buna uygun bir aile dizaynını gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz (İçli, 1997: 59). Toplumun yapısı, sınıfsal özellikleri ve coğrafi bölgelerin farklılığında aile tiplerinin çeşitliliği açısından başat faktörlerdendir (Yazan, 1990: 456).

Bireyler Yaşamlar süresince her yaşantısal gerçekliklerini irdeleyerek zihinsel olarak kategorize etmeye çaba sarfetmektedirler. İşte tam bu noktada olguyu düşünsel eylem perspektifinde var edip soyut biçimselliğe taşıyacak olan kurgusal sistematığı kuram diye niteleyebiliriz. TDK, (2011): 1528'de belirli bir noktadaki görüşlerin , düşüncelerin bütünü olarak ta verilen kuram; bilgi edinme sürecinde ortaya atılan geçerlik ve güvenilirliği bilimsel platformda ampirik yöntemlerle yol alarak ispatlanmış iç tutarlılığı olan genel bir bilgi ve açıklama düzenidir de Gökçe, 1999: 52). Farklı yaklaşımlarla aile kendi perspektifleri dahilinde yorumlanıp, tanımlanmakta ve değerlendirmeler de yapılabilmektedir. Ailelerin tanımlanmalarında metodolojik yöntemlerden ve kuramsal yaklaşımlardan faydalanmak ta mümkünken; araştırmalarda mikro

öznel, makro nesnel perspektiflere doğru yönelimlerde gözlenebilmektedir (Atalay, 1991: 890).

2.5.1 Kuramsal yaklaşım

Aile ve evliliğe yönelik öncü yaklaşımlardan olan Kuramsal yaklaşım kültürel farklılıklar ve tarihsel karşılaştırmalarla temel bulmaktadır. Kuramsal yaklaşım, aileyi bir sistem bağlamında toplum içerisindeki bir organizma olarak ele alarak, kurumlar ve kültürler düzlemindeki ilişkilerin aile ve evlilik kavramı özelinde Dünyanın farklı bölgelerinde etkileşimsel değişimlerden nerelere evrildiğini ve etkilerini araştırmaktadır (Özen, 1991: 404).

Kuramsal yaklaşımla aileyle ilgili: içinde var olup geliştiği toplumda bütünsel olarak değerlendirilebilmesiyle, zaman ve mekana göre tarihsel manada değişimleri ve gelişimleriyle ilgili karşılaştırmalar yapılabilmesi mümkün olmaktadır. Bu kuramsal görüş aynı zamanda toplumun sosyal ve ekonomik güdeleri bağlamıyla paralel evrimsel olarak kadın erkek ilişkilerinin farklı biçimlerini irdeleyip aile olgusuna yönelik değişimini de tespit edebilmeyi gaye edinmiştir. Buradan aile organizasyonu ve evlilik biçimlerinin dönemlere ve toplumlara göre farklılıklar gösterdiği saptamasını ifade edilebilmek mümkündür diyebiliriz.

Kuramsal yaklaşım aileyi bir kurum olarak ele alırken, ailedeki bireyleri ihmal ettiği cihetiyle; ayrıca tarihsel bağlamda kısa dönemli değişimleri ihmal ettiği genelde makro bir yaklaşım benimsediği için de eleştiriler almaktadır (Koyuncu, 2019: 38).

2.5.2 Sembolik etkileşimci yaklaşım

Etkileşimci yaklaşıma göre aile bünyesinde farklı kişilerin etkileştiği bir sosyal birlikteliktir (Koyuncu, 2019: 40). 1920'li zamanlardan sonra aile çalışmalarında benimsenen temel teorik yaklaşım olan sembolik etkileşimcilik günümüzde de aile ile ilgili çalışmalarda önde olan kuramsal yöntemlerden birisidir. Köklü bir kavramsal mirasla beraber ampirik geleneği benimseyen sembolik etkileşimci yaklaşım (Sadıkoğlu, 2019: 222), özgürce düşünülmüş semboller kullanarak çevreyi anlamlandırıp bu anlamı ortak bir zeminde paylaşmaktadır. Bu minvalde semboller, etkileşim yoluyla öğrenilmekte ve

bütünsel olarak aile kavramı önemli görülmektedir. Ernest W. Burgess aileyi etkileşen kişilerin birliği olarak görür. Chicago Üniversitesinde çalışmalarında aile içi ilişkiler ve eş seçimi gibi konular başta olmak üzere: karı, koca , ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkiyi devam ettirmeyi sağlayan dinamikleri sembolik etkileşim başlığı altında kavramsallaştırır. Burgess ailenin üyelerinin kendilerine atfedilen rollerini kabul ederek, onlardan aile içerisinde bu role uygun davranışlar görebilmeyi vurgulamaktadır. Güncel yaşamlarında aile içinde ve dışında seyreden olay ve olgular karşısında aile üyeleri rollerini tanımlayarak davranışını belirler. Bu davranış ile ortaya konulan rol; beklentileri, olayları, referans odaklarını ve kişinin kendilik kavramını da kapsamaktadır. Her üye ailenin diğer üyesiyle olan etkileşim ve iletişimde rolüne uygun davranışlar sergiler (İçli, 1997: 61).

Aslında bu yaklaşım çocuğu J. Locke'nin ünlü kavramsallaştırmasındaki tabula rasa (boş tahta) gibi görerek diğer aile üyeleriyle etkileşim yoluyla sosyal varlık yapar.

Dünyaya gelişindeki temel alan olan ailede insan; rollerini burada kullanılan temel değerler, semboller, normlar ve ilişkiyel anlamlara göre şekillendirerek geliştirir. Bu bebeklik ve çocukluk döneminde rolleri ve onlara eklenen anlamları da kavraması açısından sembollere yüklenen anlamlar vazgeçilmez önem taşırlar (Güçlü, 2016: 46). Aileyi; aile içindeki ve dışındaki etkileşimsel iletişim kodlarını deşifre edebilmek için bu sembollere bağı anlamlar dünyasının içselleştirilmesi şarttır (Canatan, 2016: 46).

2.5.3 Situasyonel (durumsal) yaklaşım

Durumsal yaklaşım ferdin içinde bulunduğu durumun karar vermede etken olduğu görüşü üzerinde ısrarla durur. Situasyonel (durumsal) yaklaşımıcılar onun içinde bulunduğu çevre ile bu çevreye verdiği cevaplarında incelenmesi gerektiğini savunurlar Koyuncu, 2019: 42).

Yaklaşımında çocuk üzerine etkili olan uyarıcı aile olarak kabul görür. Durumsalcılar aileyi davranış doğuran bir ortam olarak kabul ettikleri gibi aynı zamanda kişilerin birbiri üzere davranış tesis ettikleri bir alan olarak ta görürler.

Farklı zaman ve mekan boyutlarında ise bireylerin farklı davranacağı öne sürülmektedir. Eş seçme, evlenme, eş olma, ebeveyn olma ve boşanma durumları

araştırma konuları arasındadır. Aile davranış yaratan bir ortam olarak kabul edilmekte ve dış etkilere açık olarak düşünülmektedir. Aile, üyeleri için bir uyarı kaynağı oluşturabilse de bu konuda tek kaynak değildir. Bu yaklaşım bireyin davranışında durumunun öneminin altın çizmesi açısından özellikle dikkat çekmektedir (İçli, 1997: 64) .

2.5.4 Gelişimsel yaklaşım

Bu yaklaşımda ailenin kat ettiği gelişim skalasının etapları kuramın merkezindedir. Gelişimsel kuram aile üyelerine değişen rolleri ve görevlerini vurgulayan bir perspektiften bakar. Aile dinamik bir kurumdur ve gelişimsel periyotlarının her aşamasında aileden yeni görevler beklemektedir (Koyuncu, 2019:43). Ailenin geçirdiği yaşam döngüsü aşamaları vardır. Çocukların doğması ile aile yapısı karmaşıklaşmaktadır. Sonra çocukların evlenmesi ve meslek sahibi olmasıyla döngü başa dönmektedir. Aile yapısındaki her basamaktaki yapısal değişimler farklı görevlerin oluşmasına neden olmaktadır. Sembolik etkileşimci yaklaşımla benzerlikleri, görülen bu model insan gelişimi, sosyoloji ve çocuk psikolojisi temalarından ortaya çıkmıştır. Ailenin karşılıklı etkileşim içinde bulunan üyelerden meydana geldiğini; rollerin ikiyeşerli olarak birbirine bağlanmış olduğunu (baba-koca, anne-eş vb.) yaş alma ile beraber rollerde de normlarla belirlenmiş gelişmeleri öngörür. Evlilikle başlayan süreç eşlerden birinin ölümüyle son bulur. Bu doğrultuda gelişimsel kuramda ailede bireyin yaşam döngüsü gibi bir süreci takip etmektedir (Hallaç ve Öz, 2014: 46).

2.5.5 Çatışmacı yaklaşım

Çatışmacı yaklaşım, gruplar arası (çatışmalı) ilişkilere odaklanmıştır. Gruplar arası ilişkiler, genel olarak; kıt kaynaklar, toplumsal kümeleri birbirleriyle rekabet ve mücadele içinde olmaya zorlar; bu mücadele ve yarış nedeniyle toplumda ilişkiler aslında denge ve istikrar üzerine değil çatışma üzerine oturur şeklindeki iki ilkeye dayalı olarak açıklanmaktadır. Çatışmacı kuramı aile incelemelerinde uygulayanlar, hareket noktalarının merkezine eşitsizlikleri ve gücü koyarlar (Koyuncu, 2019: 48-49).

Aile içerisinde bir otoritenin olduğu bu otorite ile oluşan hiyerarşinin eşitsizliğin oluşmasına neden olduğu ileri sürülmektedir. Bu yaklaşımın savunucuları, çatışmayı kaçınılmaz ve doğal bir sonuç olarak görmektedirler. Yakın ilişkiler şüphesiz ki öteki

cihinde paylaşılacağı varsayılan ödüllerin tevzisi esnasında beklentilerin karşılanmasını otorite lehine düzenleyebilmekte bu da çatışmayı beraberinde getirmektedir. Benzer durum aile içindeki karı-koca ilişkilerindeki mahremitte de gözlenebilir. Hatta ailedeki alt sistemlerin fonksiyonelliği bağlamında önemli kararların alımı, ev işlerinin tasnifi gibi konular anlaşmazlık alanlarıdır (Kasapoğlu, 2011: 14).

Çatışmacı Yaklaşım bazı fikir akımlarına göre sanayileşen toplumlardaki çalışan bireylerin yaşadığı stres ve gerginliği azaltmak amacıyla kullanılan bir rehabilitasyon aracı olarak görülür. Üretim ilişkilerinin değişmesi ile bireyin göstermiş olduğu çatışma birey için bir yandan sağlıklı bir ilerleme olarak görülürken bir yandan da üretim ilişkilerindeki değişmelerin eşitsizliği de ortaya koyduğu öne sürülmektedir. (Turan, 2011: 242). Çatışmacı yaklaşım yapısal işlevselci yaklaşım gibi makro boyutta bir görüşe hâkim olduğu görüşüyle eleştiriler alır (Yener, 2018: 873).

2.5.6 Yapısal-işlevci yaklaşım

Önde gelen isimleri arasında T. Parsons, K. Davis, G. Homans ve Levi-Straus gibi isimlerin sayılabildiği (Koyuncu, 2019: 40) yapısal işlevselcilik eylem ve gereksinimlerden çok bireylerin topluluk düzeni içerisindeki yerleri ve toplumsal düzenin inşasıyla ilintilidir. Toplum yapılarının kişilere getirdiği kural ve sınırlamalar ve bireylerin ihtiyaçlarının toplumsal ve kültürel olgular tarafından karşılanabilmesi durumundaki ilişkiye odaklanan işlevselcilikten farklılaşan yapısal-işlevselcilik genellikle demografik değişimler, göçler, kentleşme, sapan davranışlar, toplumsal tabakalaşma, toplum hareketleri ve ekolojik değişimler benzeri konuları odak noktasına alır (Kongar, 1990: 79).

Sosyolojik bağlamda bu yaklaşım aileyi toplumsal görevlerini icra ederek işlevselliğini sürdüren: bünyesinde barındırdığı alt sistemlerle etkileşim ve organizasyonla denge halinde olan sosyal sistemin bir parçası olarak kabul eder (Yazan, 1990: 458). Aile içindeki sistemler birbirleriyle etkileşim içinde olmak zorundadır. Sistem, kimin söz konusu sistemin/alt sistemin içinde veya dışında olduğunu tespit eder (Conaley&Conaley, 2017: 5).

Evliliklerle tesis edilen akrabalıkla biyolojik ilişkilerle beraber diğer sosyal etkileşimleri ritüelsel rutinler olarak gören Linton ile Radcliffe-Brown' e göre

görevlerini yerine getirmeyen aile üyesi öncelikle ailesinin sonra da toplumun işleyişini zora sokmaktadır. Onun için rollerin gereğinin yerine getirilmesi önem arz etmektedir. Burada karşılıklılık esası temel olgudur. Kişiler ve topluluklar belli davranış kalıplarını öğrenip yerine getirmelidirler. Bireyin rolü gereği edindiği statü kendisine haklar kazandırdığı kadar görevlerde vermekte bu da bireyin toplumda yerine getirmesi gereken tutum ve davranışlarını belirlemektedir (Kongar, 1990: 81).

Yapısal-işlevsel yaklaşım da bireylerin ihtiyaçları yapı tarafından organize olduğu için diğer bireyler ile amaçlar doğrultusunda bir arada bulunmaktadır. Toplum içinde davranış yapılandırılmış bir davranış olup bireyler arasındaki ilişkiler belirli normlara göre işlemektedir. Parsons; sosyalleşme süreci ile sosyal düzenin aksamadan, kültürel değerlerin nesilden nesile aktarılacak ilerlemesi ve toplumsal bütünlüğün devamı için akrabalık ve aile bağlarına vurgu yapmaktadır (Yener, 2018: 875).

Yapısal-işlevselcilere göre, her toplum bir aidiyet bir topluluk duygusu ve ortak bir kimlik yaratmalıdır. Parsons' a göre bu sayede toplumda bölünmeler ve çatışmalar engellenmiş olacaktır (Yazan, 1990: 461).

Yapısal-işlevselci kuram düzen ve istikrarı öne çıkararak statik görünümü vurgulaması ile değişmeyi göz ardı edip bunları işlev bozucu olarak gördüğü için iki noktadan eleştirilmektedir. (Canatan ve Yıldırım, 2018: 39).

2.5.7 Sosyal mübadele kuramı

1964 yılında Blau tarafından geliştirilmiştir. bu teorinin özünde "davranış, ilgi, değer ve iletişim" gibi kavramlar yer almaktadır. Sosyal mübadele teorisinde iki taraf arasındaki somut veya soyut alışverişten bahsedilmektedir ki; bu ilişki ödül - maliyet ekseninde açıklanmıştır ve ekonomi davranışlarındaki kazanç arzusunun tatmininin tekamülü güdüsüyle beslenmektedir. Sosyal açıdan en çok getiri sağlayacak ve en az zarar verecek davranışlar ile ilişki biçimlenir. Sosyal mübadele teorisinde iki taraf arasındaki somut veya soyut alışverişten bahsedilmektedir ve bu ilişki en çok getiri sağlayacak aynı zamanda da en az zarar verecek davranışlar ile biçimlenir (Kongar, 1990: 84).

Sosyal mübadelede ilişkiler karşılıklılık ve eşitlik gibi esaslara dayanmaktadır. eğer hissedilen fayda veya maliyet eşit değilse taraflar arasındaki ilişki uzun süreli olarak devam etmez. Aynı zamanda gönüllülük esastır. Taraflar arasında ilişkiye zorunlu olma durumu varsa süreç olumsuz etkilenmektedir.

Sosyal mübadele teorisine birtakım eleştiriler getirilmiştir. Örneğin kişinin davranışları, yani mizacı ön plana çıktığı için eleştirilmiştir. Bunun nedeni tarafların birbirinin mizacından etkilenerak davranışlarının değişebilir olmasıdır. Ayrıca sosyal ilişkilerin fayda-maliyet gibi ekonomik kavramlara dayandırılması da eleştiriye yol açmıştır (Yazan, 1990: 462).

2.5.8 Aile değişim ve aile benlik kuramı

Aile değişim modelinin çocuk yetiştirmeye ilişkin olarak önemli çıkarımları bulunmaktadır. Geleneksel sosyo-ekonomik sistem (kırsal/düşük SES) bağımlılık aile modelinde ebeveynler, maddi ihtiyaçlar ve yaşlılık dönemi güvencesi nedeniyle büyüyen çocuklarına bağımlıdırlar. Bu bağlamda, itaat yönelimli çocuk yetiştirme, çocuklara ilişkiselliği ve aileye bağımlılığı telkin etmeyi amaçlar. Özerk bir çocuğun büyüdüğünde ailesinden ziyade kendi gereksinimlerini gözetmesinin olası olduğu ayrı ve özgür bir genç yetişkin olabileceği nedeniyle, bu noktada çocuğun kendi özerkliği istenmez. Ancak kentleşme ve sosyoekonomik gelişmeyle birlikte çocukların kazançtan ziyade ekonomik maliyetlere yol açmaları ve ebeveynlerin de yaşlılık güvencesi için alternatif kaynaklara sahip olmaları nedeniyle, maddi bağımlılıklar azalır. Aynı zamanda özerklik, özellikle okuldaki başarı ve uzmanlaşmış istihdama yönelik olarak değişen kentsel yaşam tarzlarına uyarlabilir hale gelmektedir. Dolayısıyla ilişkisellik hala değerli iken çocuk yetiştirmede özerkliğe daha fazla yer açılmıştır. Yine de aynı zamanda bireysel ayrışmalara kıyasla yakın ilişkilerin daha fazla arzu edilmekte olması nedeniyle, ebeveyn denetimi de mevcuttur. Nihayetinde ortaya çıkan benlik, hem Batı'ya özgü bireyci aile örüntüsünün (özerk) ayrık benliğinden hem de geleneksel kolektif (düşük SES/kırsal) aileye özgü (bağımlı) ilişki benliğinden farklı olan "özerk-ilişki benliktir (Kağıtçıbaşı, 2017: 128-160).

2.6 Ailenin Özellikleri ve Fonksiyonu

İnsana dair tüm çeşitliliklerden etkilenen aile kurumu tarihsel süreçte birçok fonksiyona sahip olmuştur. Örneğin Ogburn'a göre geleneksel ailenin fonksiyonları ; biyolojik, ekonomik, koruyuculuk, psikolojik, eğitim, dini, boş zaman değerlendirme ve prestij görevi olmak üzere sekiz başlık altında toplanmıştır. Biyolojik görev neslin devamıyla ilgilidir. Ekonomik görev, ailenin ihtiyaçlarını karşılamak adına ekonomik

iş bölümünü içermektedir. Koruyuculuk görevi, içeriden ve dışarıdan gelebilecek maddi, manevi tehlikelerden aile üyelerini korumayı içermektedir. Psikolojik görev; aile içi duygusal bağ, sevgi ve güven hissine gönderme yapmaktadır. Eğitim görevi, çocuğun her anlamdaki gelişimi için aile bireylerinin etkisini yansıtmaktadır. Dini görev, üyelerin dini bilgilerine ve eğitimine gönderme yapmaktadır. Boş zamanı değerlendirme eğlenme ve iletişim bağlamında düşünülmüştür. Prestij sağlama görevi ise; statü fonksiyonu olarak, ailenin toplum içindeki statüsünü koruma ve geliştirme görevidir (Hallaç ve Öz, 2014: 48).

Aile çeşitliliği, üyelerinin bölünmesi ve parçalanması anlamında da kavramsallaştırılmıştır. Çözülen aile sanayileşen toplumlarda ailenin yok olması görüşünü savunmaktadır. Parçalanmış aile; küçük aile üyesi olan eşlerin boşanması, ölüm ya da ayrı yaşanan ailedir. Tamamlanmamış aile, küçük ailenin gerçekleşmemiş şeklidir. Evlilik dışı ilişkiden doğan çocuğu ve ebeveyni kapsamaktadır. Atomistik çekirdek aile ise en kolay dağılabilen aile tipidir. Aile içi ya da kişisel problemler buna neden olmaktadır. Çekirdek ailede eş ve çocuklar bulunmaktadır. Ailenin kavramsallaştırılması kültürel ve coğrafi etkilerden sıyrıldığında, evrensel bir temelde değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmede ailenin başlıca özellikleri şu şekilde belirlenmiştir: Her aile küçük bir sosyal sistem olup, her birinin yapısı vardır. Aynı zamanda her ailenin kendi kültürel değerleri, ilkeleri ve mevcut temel fonksiyonları vardır (Gökçe, 1999: 54). Bazı araştırmacılar iki ebeveynli çekirdek ailenin doğası gereği sağlıklı ve normal olduğu fikrine karşı çıkmakta; ailenin karı-koca veya kardeşler arasında olması gerekmeyen bir ilişki modeliyle de tanımlanabileceğini öne sürmektedirler (Emery, 2013: 8).

2.7 Aile Yaşam Döngüsü

Evlilik ve aile tesis etme süreci statik bir yapıya sahipmiş gibi yorumlansa da kişinin bebekliğinden- çocukluğuna devamında yetişkinliğine kadar ki yaşantısında olduğu gibi farklı dönemleri içermektedir. Aileler zaman içerisinde sürekli değişim ve gelişim içerisindedirler. Gelişim ise düz bir çizgi takip etmemekle birlikte aileler üzerinde güçlü etkileri bulunmaktadır. Aile yaşam döngüsü evlilik ve aile yaşamı hakkında bizlere bilgilerde vermiş olsa kendi dinamiğinde sonsuz değişkenlikler sunan bir taslaktır da diyebiliriz (Gazioğlu, 2017: 2946). Ersevimi (2008)'de; ailelerin akıp giden zaman içerisindeki gelişim ve değişimini; 'geçmiş bugün'e yetişip

geleceğe doğru gidiyor., Yaşamın sunduğu zaman ve mekânda; insanoğulları aileler halinde toplanıyorlar. Çocuklar doğuyor, büyüyor, dağılıyor. İnsanlar gene birleşiyor yineleme sürüp gidiyor diyerek özetler. Aile araştırmalarında kültürel yapısına bakılmaksızın her ailenin, eşlerin evlenmesi, çocukların doğması, çocukların büyümesi, çocukların evden ayrılması, çiftin yaşlanması, emekli olması ve eşlerin vefatı gibi öngörülebilir ortak bazı gelişimsel evrelerden geçtiği gözlenmiştir (Ersevîm, 2008: 23).

Grych, (2002)'e göre; aile sistemi, alt sistemleri arasındaki kuralları öngörüp düzenleyen ve doğrusal değil dairesel nedenselliklerden beslenen aynı zamanda bünyesinde güç ilişkilerini barındıran bir hiyerarşiyle mücehhezdir. Çevresel olay ve gelişimlerden etkilenmeleri onların açık sistemler olduklarını gösterir; uyum sağlamak için de kendi içlerinde de sürekli gelişme durumundadırlar (Güre, 2017: 365-367).

Ailenin gelişimsel yaşam evrelerinden gözlemleyerek kavramsal olarak adlandırabileceğimiz aile yaşam döngüsü adı verilen olgunun sınıflanması konusunda bir çok model söz konusudur. McGoldrick ve Carter'ın (1980 ve 1989)'de altı aşama olarak nitelediği bu periyotları: bağılı olmayan genç yetişkin; yeni evliler; küçük çocuklu aile; ergen çocuklu olan aile; çocukları evden ayrılan aile ve daha sonraki yaşamdaki aile olmak üzere verebiliriz (Gazioğlu, 2017: 29-30).

Ayrıca Dominian'ın ortaya koyduğu: evliliğin ilk beş yılı; çocukların büyüdüğü dönem ve elli yaş sonrası dönem aşamalarını veren aile yaşam döngüsü yaklaşımını kendisinin uyguladığı eklektik aile terapisine zemin oluşturduğu cihetiyle de verebiliriz (Özgüven, 2000: 331).

Her dönemin kendinden önceki dönemi değişime zorlayarak geliştirdiği kurulu düzenin daha işlevsev olabilmesi güdüsüyle ailenin farklı yaşamsal deneyimleri deneyerek sürdürdüğü bir gelişim döngüsünden bahsetmek mümkündür (Nichols, 2013: 137).

Bu alandaki öncü sayılabilecek kaynak eserlerden biri de Ebevyn Duvall'ce ortaya konulmuştur. Evlilikle başlayarak eşlerin ölümü ile son bulan sekiz dönemi kapsayan Duvall'in aile yaşam döngüsü modeliyle ilgili aile üyelerinin rolleri, ailenin kritik gelişimsel görevleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Özabacı ve Erkan, 2017: 18-24):

Çizelge 2.1: Duvall'ın Aile Yaşam Döngüsü Evreleri

Aile yaşam döngüsü Evreleri ve süresi	Başarılması gereken görevler Aile Üyelerinin Rollerini	Ailenin kritik gelişim görevleri
Çocuksuz Evli Çiftler (2 Yıl)	Karşılıklı bağlanma	Eşler olarak birbirine bağlılık hamileliğe ve annelik, babalık rollerine uyum sağlamak.
30 Aylık Bebeği Olan Aileler (2-5 Yıl)	Ebeveyn rollerinde gelişim	Küçük çocuğun gelişimine uyum ve güven sağlama, bakım ve besleme
Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Aileler (30 Ay- 6 Yaş)	Çocuğun kişilik özelliklerini kabullenme	Okul öncesi çocuğunun kritik ilgi ve ihtiyaçlarına uyum sağlamak
Okula Giden Çocuğu Olan Aileler (6-13 Yaş) (7 Yıl)	Kurumlarla çocukları tanıştırma	Okul çağında çocukları olan ailelerle uyum içinde olmak. Çocukların eğitsel başarılarını cesaretlendirmek.
Ergenlik Çağında Çocukları Olan Aileler (13-20 Yaş) (7 Yıl)	Ergenliği Kabullenme	Ergenlikteki çocuğun sosyal ve cinsel değişikliklerini kabul etme, özgürlük ve sorumluluk arasında denge oluşturmak.
Ailenin Birinci Çocuğu Evden Ayrılmış ve Son Çocuk Evden Ayrılıyor (8 Yıl)	Çocuğun bağımsız bir yetişkin rolünü kabul etmek	Genç yetişkinleri iş, meslek, askerlik, okul ve evlilik için özgür bırakmak.
Orta Yaşlı Anne Baba, Boşalmış Evde Emekliliğe Kadar (15+ Yıl)	Gitmeye hazırlanma- tekrar baş başa kalma.	Evlilik ilişkilerini tekrar inşa etmek. Daha yaşlı ve daha genç kuşaklarla soy bağlarını sürdürmek.
Aile Üyelerinin Emeklilikten Sonraki Dönem (10-15+ Yıl)	Yaşlı olmayı kabullenme	Yalnız yaşamayla baş etmek, emeklilik sonrası yaşama uyum sağlamak

Kaynak: (Duvall, 1977: 41).

Yani var olan aile dengesindeki düzen bu geçişlerde krizlere gebe dir. Bu durumu bir örnekle açıklarsak, bir ailede Selma'nın bebeğinin doğumu ile annesi olan nine; babası olan dede olur, evlat olanlar ise anne ve baba olur. Bu

sebeple ailenin o zamana kadar kurduğu ilişkiler, roller, denge tümüyle değişir ve aile yeni bir döneme girer (Yalın, 1998: 163).

Çizelge 2.2: Aile Yaşam Döngüsü ve Yetişkin Gelişim Evreleri Tablosu

20-40 Yaşları Erken Yetişkinlik

20-30 Arası Yaşlar	30 Yaşına Geçiş	30-40 Arası Yaşlar
Bağımsız bir yaşam düzeni kurmak- aile, arkadaşlar vb.	İlk başlardaki seçimleri bazen yeniden düşünmek	Seçilen yaşam düzeni içerisinde ayarlamalar yapmak
Ebeveynleri ile olan ilişkilerini gözden geçirmek		Çalışmaya ve samimi ilişkilere bağlılığı güçlendirmek
Meslek seçimi üzerine kararlarını olgunlaştırmak		Kendini tam bir yetişkin gibi hissetmek
Anne baba olmayla ilgilenmek		

40-65 Yaşları Orta Yetişkinlik

Çocuklar veya yaşlanmış anne babaların sorumlulukları ve geniş aile olmanın karmaşıklığı ile başa çıkabilme	40'lı yaşlarda seçmiş olduğu hayatı oturtmak
Orta yaşlara geçiş, yaşam hedeflerini, çalışma ve ilişkileri yeniden değerlendirmek	Kendini olduğu gibi kabul etmek
Yaptıklarının ve ihmallerinin günahları ile ilgili kendini affedebilmek	Dede ve nine rollerine uyum sağlamak
	Yaşlanma ve ölüm sorunları ile başa çıkmak

65 Yaş ve Üzeri Yaşlı Yetişkinlik

60 Yaş Üzeri	75 Yaş ve Üzeri
Yaşamı gözden geçirip düzenlemek	Fiziksel yaşlanmaya rağmen işleyen yönlere odaklanmak
Hükmetmeyi bırakmak	
Hayatına gençliği aratmayacak yön ve işlev bulmak	
Yaşlanmayla ortaya çıkan fiziksel değişime uyum sağlamak	

Kaynak: (Duvall, 1977: 44).

Aile üyeleri; kendi kuşığı veya farklı kuşaktan olması fark etmez her hangi birinde meydana gelebilecek değişimlerden etkilenirler. Ancak bu etkilenme her aile üyesince farklı olarak algılanır. Bu durum aile üyeleri arasındaki iletişimde de etkili bir şekilde kendini gösterir. Bu dönemlerde ortaya çıkması muhtemel problemlere karşı üyelerden: karşılıklı fikir alış verişı, bireysel gelişmelere saygı duyma, karar verebilme, problem çözebilme ve uzlaşabilme gibi yetkinliklere sahip olmaları beklenir. Böylelikle sağlanan değişim uyumu da beraberinde getirecektir. Birbirleriyle etkileşim halinde olan farklı nesillerden yaşam döngüsünde gerçekleşen yeni geçişlere uyum sağlanması beklenmektedir (Carr, 2006: 29).

3. AİLE DANIŞMANLIĞI

3.1 Aile Danışmanlığı Nedir?

İlgili yönetmelik bir meslek olarak Aile Danışmanlığını; "genellikle, aile içindeki ilişki ve iletişim sorunları dâhilindeki zorlu yaşam olayları ve krizlerle baş edebilmek, ebeveyn çocuk ilişkilerinin güçlendirilmesi, evlilik öncesi süreci ve sonrasında rehberlik ve danışmanlık, psiko sosyal sorunların etkileriyle baş etme ve çözümüne destek olma, sosyal çevre ilişkilerinin güçlendirilmesi için ilişkişel yaklaşımla bireylere, çiftlere, ailelere ve gruplara yöneliktir" şeklinde anlatır.

Aynı yönetmelik Aile Danışmanını ise; "iş sağlığı ve güvenliği ile çevre ve kalite sağlamaya ilişkin önlemleri alarak aile danışmanlığı seans süreçlerinde, aile değerlendirmeye beraber; danışmanlık uygulamalarını planlayan ve müdahale süreçlerini yöneten ve mesleki gelişim faaliyetlerini yürütebilecek donanım bilgi ve becerilere sahip nitelikli kişidir." (TC. Resmî Gazete, 18/4/2014, sayı. 28976) şeklinde tarif eder. Özabacı ve Erkan (2017: 3) ise aile yaşamındaki değişik küçük ve sistemik ayrıntıları anlamaya çalışmak aile terapisti olmanın ilk adımıdır görüşünü dile getirirler.

Nazlı (2017) önsözünde; aile danışmanlığı mesleki adlandırmasını terim olarak niteleyip, ana kavram olduğu görüşünü savunur. Yine bu görüşün devamında ise bahsi geçen kavramın başlığı altında "aile danışmanlığının" evlilik öncesi danışmanlık, boşanma ve boşanma süreci danışmanlıkları ile ana-baba yani ebeveyn danışmanlıkları başlıklarını da içerdiğini anlatır. Hatta, aynı kaynak aile danışmanlığı ile aile terapisi deyimlerinin farklı kulvarlar olduğunu da ifade eder.

Aile danışmanlığının farklı disiplinlerin katkılarıyla oluşturulan yeni bir alan olduğu saptamasının da yapıldığı bu yayında psikoloji, sosyal hizmet uzmanı ve psikolojik danışman ve rehberlik disiplinlerinin aile danışmanlığı alanında sahada önce gelen lisansiyerler olduğu görüşü dile getirilir. Ayrıca, her

disiplinin kendi kulvarında aileye hizmet vermesi gerektiği de özellikle vurgulanarak; ancak böylelikle etik olarak mesleki tekamüle erişebileceği görüşü de dikte edilir.

Öte yandan Özabacı-Erkan (2017) Aile Danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış kitabındaki giriş başlığı altında "evlilik ve aile terapisi meta analitik araştırmaların sonucunda görülmektedir ki, aile danışmanlığı müdahalelerinin hiç birinin olumsuz bir etkisi olduğunu gösteren bir çalışmaya rastlanılmamıştır" vurgusu ile danışmanlık ve terapi kavramlarının çatışmasından ziyade ailenin öncelikle zarar görmediği, seanslardan olumsuz bir etki çıktığına yönelik elde veri olmadığına yönelik tesbit anlatılmıştır. Yine, Carl Rogers'in On Becoming a Person (Kişi Olmaya Dair) kitabından aktaran Aydın (2017) terapist ve danışman kavramlarının çatışmasına ilişkin olarak hümanist psikoloji yaklaşımı ile hizmet verilen insanlara ilişkin ortaya koyulan çabaya psikiyatri camiasının göstereceği eleştirel yaklaşımları en aza indirgeyebilmek için psikoterapi yerine danışmanlık dediğinden bahseder. Bu konuya devamla o yıllarda tedavinin sadece tıp eğitimi yapanlar tarafından yapılabileceğine inanıldığı anlatıldığı; Rogers'in uzun yıllar boyunca sahada yaptığı çalışmalar ve araştırmaların meyveye duruşu ile psikoloji ve psikiyatri camiasındaki ileri gelenler 'siz basbayağı psikoterapi yapıyorsunuz' diyerek konuya farklı bir yaklaşımla da bakılabileceğinin sinyallerini vermişlerdi. O andan itibaren Rogers'in psikoterapi kavramını kullanmaya başladığı anlatılır. Aydın (2017)'de "bu tarihsel gerçekliğin psikoterapiyle danışmanlık arasında fark var mı yok mu tartışmalarına zemin hazırladığını" belirtir. Aydın'ın az önceki cümleye girişte 'maalesef' zarfıyla betimlemesi dikkat çekici görülürken, Danışmanlık ve Psikoterapi (Counselling and Psychotherapy, 1947) adlı eserinde Rogers'in 'client' kelimesini ilk kez kullandığı, Türkçeye çoğunlukla "danışan" olarak çevrilen bu kelimenin "hizmet alan" anlamı taşıdığı da ifade edilmektedir. Diğer yandan danışmanlık ve terapi sözcükleri kavram olarak birbirlerinin yerine de söylenmektedir. "Bu konuda çeşitli görüşler olmakla birlikte; Zastrow, 1995'te 'kısaca diyebiliriz ki; aile danışmanlığı uygulaması (ADU), aile terapisi diye adlandırılan hizmetin adıdır' şeklinde tanımlamada bulunmaktadır (Algan, 2016: 2210-2212).

T.C. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼ ASAGEM' ce tertiplenen V. Aile Őurası'nda (2008) bu konu vurgulanmış; alanda kullanılan kavramların netleştirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirtilerek kurulan komisyon kavramların tanımı için Őura'ya sunmak ¼zere bilimsel literat¼r¼ esas alan bir çalışma ortaya konmuştur. Komisyon çalışmalarının başında bu amaçla 'aile rehberliği, aile danışmanlığı, aile terapisi' kavramlarının tanımı yapılmıştır. Buna g¼re aile rehberliğinden; bilgi verici, ¼ğretici/eğitici ve y¼nlendirici y¼n¼ne yapılan vurguyla; ebeveynlere tek tek veya çift olarak ya da t¼m aileye y¼nelik aile içi tutumlar ve iletişim konularına bilgi verme hizmeti olarak tanımlanır.

Aile Danışmanlığından ise; aile ve alt sistemlerine y¼nelik i g¼r¼ ve farkındalık kazandırma, yeniden yapılandırma ve geliştirme işlevlerine dikkat çekilerek, sağlıklı bir iletişim ortamının oluşturulmasında t¼m sisteme yapılan psikolojik bir yardım olduğundan bahisle, psikososyal işlevsellikle ilgili öz¼me y¼nelik hizmet sunan ve aynı zamanda uzmanlık gerektiren hizmetler b¼t¼nl¼ę¼ne ¼zel vurgu yapılır.

Aile Terapisi ise biyopsikososyal açıdan iyileştirici ve tedavi edici ¼zellikleri olmasından bahisle sağlıklı aile ortamına ulaşmak için l¼zum halinde psikiyatrik hastalık tanısıyla tedaviye başlama ve s¼rd¼rme s¼reci şeklinde anlatılmıştır. (Algan 2016: 2210).

Alanda terapi ve danışmanlık kelimelerinin bir arada kullanılması geleneği oldukça yaygındır. Bu yazında ileriki b¼l¼mlerde bu tartışmadan ziyade kesin ayrımın nerelerde olması gerektiği ile ilgili araştırmalara da yer verilecektir. ¼nk¼, insanlık ve bilim tarihi için oldukça yeni bir meslek olan 'Aile Danışmanlığının' kavramsal olarak g¼çlenmesi ř¼phesiz ki geniş kesimlerin bu alandan faydalı hizmetler almasının yolunu daha da açacaktır.

3.2 Aile Danışmanlığının Tanımı ve Tarihçesi

Aile danışmanı, bir merkezde aile danışmanlığı hizmetlerini y¼r¼tmek ¼zere sosyal çalışmacı, psikolog, ocuk gelişimcisi, tabip, PDR ve en az d¼rt yıllık y¼ksek ¼ğrenimi olan hemşire unvanlarından birine sahip olup; ¼niversiteler ya da yetkili kurumlarca açılmış, bu alanda hizmet veren sivil toplum veya kamu kuruluşlarının Uluslararası Aile Terapileri ¼rg¼t¼n¼n (IFTA) ya da Avrupa Aile

Terapileri Örgütünün (EFTA) ölçülerine uygunluğu belgelenen eğitime katılıp başarı göstermiş en az yüz saatlik eğitim programını başarıyla tamamlamış olan personelidir. Baltacı (2010: 8).

Üstündağ (2014)' de ise bulunduğumuz çağda toplumsal ve teknolojik gelişmelerin ışığında kişilerin ve toplum katmanlarının ihtiyaç ve beklentilerinin farklılaştığından, hatta değiştiğinden bahsedilerek özellikle psikolojik danışmanlığa karşı bir talep yönelimi irdelenir. Burada psikolojik danışma sürecini; insanın yaşamını sorgulayabilmesi, kendini çek etmesi ve geleceğiyle ilgili sağlıklı yönelimlere girebilmesi için ihtiyaçlarını karşılayacak, talep görme trendi yüksek bir alan olarak anlatılarak aynı anda aile danışmanlığı yöntemlerinden yapısal aile danışmanlığı kuramının kavramsal ve uygulama olarak sahada sık kullanıldığından konuşulur. Ailelere özellikle çocuklarıyla ilgili önemli anları, kriz durumlarını yönetebilme konusunda binen yüklerin oldukça fazla olduğunun da dile getirildiği yazında, yetişkinlerinde hayatlarında çeşitli sebeplerle oluşan zorlukların çözümünde bir rehberden, uzmandan bahsedilir: *aile danışmanı*. Burada ise aile danışmanlığından aile bireyleri arasında sağlıklı bir iletişim ortamının sağlanması için aile bireylerine yapılan psikolojik bir yardım olarak söz edilir.

Yine Kuzgun (1991)'ın Fenell ve Weinhold, (1989)' e dayandırarak aktardığına göre "Aile danışmanlığı, özne olarak aileyi ele alan ve ailede bozuk ya da sıkıntı yaratan ilişkileri düzeltmeyi, böylelikle aile üyelerine daha işlevsel, yeni iletişim ve etkileşim yöntemleri kazandırmayı amaçlayan bir iyileştirme sürecidir" de denilmektedir (Üstündağ, 2014: 113).

Carr, 2006; Liles, 2007 ve Demmitt, 1998'e göre aile danışmanları; psikolojik danışma kuramlarını, sistem teorilerini ve klinik müdahale tekniklerini birleştirerek danışma merkezlerinde bireylere, çiftlere ve ailelere yardımcı olmaktadır. Aile danışmanlığı kuramları, PDR kuramlarından esinlenmekte ve benzer tekniklerde kullanılmaktadır. Dikkatlerden kaçırmayacağımız nokta bu uygulamalar PDR kuramlarıyla bire bir aynı değildir. Çünkü gerek psikolojik danışma kuramları ve gerekse diğer yaklaşımlar kendilerine özel ve spesifik bir takım teknik ve yöntemlerden de istifade etmektedirler.

Mesela aile danışmanlığından gidecek olursak; sistem temelli düşünmek durumundayız. Tabiidir ki aile danışmanlığı tek kişi odaklı bir yaklaşımla sonuç alamaz ve ailenin diğer bileşenlerini de seans süreçlerinin bir parçası olarak görmek durumundadır. Halbuki PDR yalnızca bir kişi veya gruba odaklanırken; aile danışmanlığı, bilhassa yapısal kuram aile sisteminin bizzat döngüsünü “danışan-muhatap” diye tanımaktadır. Danışma süreci bireyin yanı sıra, aile ve hatta kök aile ile de yürütülmektedir (Üstündağ, 2014: 113-116).

Aile Danışmanlığının doğuşu aslında 'aile terapisi' kavramıyla beraber başladığı gözlemlenir. 1930'lar öncesinde evlilik danışmanlığı mesleğine görünüşte pek ilgi duyulmamış gibiydi. Ancak, insanlar akıl sağlığı uzmanından çok doktor, avukat, din görevlisi ve öğretmen gibi meslek gruplarıyla evliliklerindeki patojen yanları tartışmayı tercih ediyorlardı (Nichols, 2013: 54). Hoffman, (1981); Carr, (2000)'e göre aile terapisinin uygulanmaya başlandığı ilk zamanlar ki bu zaman dilimi 60'lı yıllar olarak tarihlenir; en fazla tercih edilip uygulanan psikoterapi yöntemlerinden başta gelenler arasına girer. Bu kavram anlayışının temelinde ise düzlemsel çalışan kişisel terapi kalıplarından ayrı düşen ve buna mukabil aile yaşam döngüsünü terapinin merkezine koyan bir anlayış yatar. Düşünsel olarak bu durum insan davranışlarının probleme dönüştüğü çoğu işlev bozukluklarının ilişkisel olduğunu vurgular. Kişinin davranışlarının ve insani problemlerinin o'nun ailesiyle olan işlevinde de aranması gerektiği bu etkileşimi sağlayan işlev bozukluklarının da irdelenmesi gerektiğinden yola çıkılarak aile terapisinin oldukça iyi bir düzlem sunabileceği var sayılır (Korkut (2000: 11).

Korkut (2000)'de aile terapisinin dış ülkelerde ve ülkemizde oldukça talep gören bir ihtisas alanı olduğunda da bahsederek, bu alanın aile terapisi ile ilgili standartları ise halen oluşturamadığı tespitini paylaşır. O yıllarda kürsüleşmiş bir aile terapisi yüksek lisans ve doktora programlarından ziyade özellikle psikoloji ve psikolojik danışma bölümlerinde üniversitelerin aile terapisi ve aile danışmanlığı derslerini okuttuğunu anlatır. Ayrıca bazı mesleki derneklerin seminer programları sunduğundan ve bunlardan birinin yurt dışı bağlantılı bir dernek olarak ulusal aile terapileri kongreleri düzenlediğinden bahsedilir. Burada dikkat çeken bir hususta vardır ki bu seminer ve kongreler oldukça farklı içeriklerde içermektedir. (Korkut, 2000: 14-18)

Nazlı (2016)'ya göre ise aile dinamikleri konusuna ilk fokuslanan meslek insanlarının başında yine Sigmund Freud olduğuna vurgu yapılır. Freud'un kişiliğin gelişimin ilk beş yaştaki önemi üzerinde durarak bu yıllardaki aile-birey etkileşiminde bilinçaltına olan ve yaşam boyunca tekrarlanan içsel-davranışsal örüntülerin önemine dikkat çekilir. Kuzgun, 1991'de Alferd Adler'in ise Amerika'da ilk aile eğitim merkezlerini kurduğu 1920'lerden itibaren aileyi birbirinden ayrı bireyler olarak değil çocuklar veya çiftleri bir bütün olarak ele alışından bahsedilir. Bu bireylerden herhangi birini alıp incelemenin bir piyesin yarısını izlemek gibi bir şey olacağı metaforu ise oldukça etkileyicidir. Kişi yalnız başına yaşamış olsaydı; yaşadığı sorunun belki de ortaya çıkmayacağı savından hareketle: Adler'in dikkatini kişilerarası etkileşim üzerine çevirdiği de anlatılır Nazlı, 2016: 3-4) .

Kadının endüstriyel ve bürokratik alanda istihdama dahil olması ile ailede eşlerin her birine (çocuğa bakmak ve evin olağan işlerinin yapılması vb.) bazı sorumluluklar yüklenmesi, bu durumun bazen eşler arasında çatışmaya da neden olması ve ailenin küçülerek çekirdek aileye doğru boyut değiştirmesinin süreci olan geniş ataerkil aile yapısından demokratik aile yapısına geçiş süreci farklı sorunları da beraberinde getirmesi, ebeveynlerin çocuklarının farklı (marjinal) kültürlerden etkilenip, sosyal yaşamda karşılaştıkları sorunları da taşıdıkları endişeleriyle geleneksel aile kurumlarınca belirlenmiş hiyerarşik üstünlük otoritesi rollerini elden kaçırmamak çabası, ebeveyn rolünü sürdürme güdülenmeleri, sorumluluklarını yerine getirme arayışları aile sistematığının işletilmesi sorunsalında yeni bilim alanları arayışlarına ışık tutacak önemli gelişmelerdir. (Kandiyoti, 1984: 52).

1940'lı yılların başında Amerika'da yeni ortaya çıkmaya başlayan aile danışmanlığı kurumunun oluşumunda öncü üç olgudan bahsedilir. Bunlardan ilki, profesyonel olarak çiftlerle çalışan ilk derneklerden olan The American Association for Marriage Counselor (AAMC, 1942)'nin kurulmasıdır. İkincisi şizofreni teşhisi konulan hastası olan aileler ile yapılan çalışmalardır. Bu çalışmaların ilk öncülerinden biri de Thodore Lidz'dir. Bu araştırmalarını Lidz elli aile üzerinde gerçekleştirmiştir. Üçüncüsü ise Nathan Ackerman'ın psikoanaltik eğitimini aile danışmanlığına aktarmaya yönelik çalışmalarıdır. Ackerman 1930'larda aile sistem perspektifini ele almasına rağmen başlangıçta

fazla tanınmamıştır. Bu yıllarda devam eden Ackerman'ın çabaları aile danışmanlığı alanında 1950'li yıllarda önemli karşılıklar bulacaktır. (Gladding, 1998: 52).

Gladding (1998); Nichols ve Schwarts (1998)'e göre 1940'lı yılların ortalarında ise Aile Danışmanlığı kavramının doğuşunda üç temel faktörün gelişen etkisinden söz edilebilir; bunları ise sırasıyla 2. Dünya savaşı ve sonrasında ortaya çıkan bireysel ve sosyal çalkantılara sosyoklinik olarak müdahale edebilme şartlarının olgunlaşmasıyla bünyesinde sistem olarak şizofreni hastası barındıran aileler ve alanda çiftlerle çalışan ihtisas derneklerinin kurulması olarak sıralayabiliriz. 1946 yılında ABD'de Ulusal Zihin Sağlığı anlaşmasının imzalanmasını müteakip ailelere yönelik yapılan çalışmaların yoğunlaştığı da bir gerçektir. (Nazlı 2016: 3-6).

Broderick ve Schrader (2013); Carlos ve Fullmer (1992)' e göre aile danışmanlığı kuram ve uygulamalarının temelini 1950'li yıllarda yapılan çalışmalara dayandıran diğer hakim bulgular; kişinin sorunlarının danışma sürecinde ve kapsamlı bir şekilde irdelenip yapılandırılması arayışında aile üyelerinin bu sürece ortak edilmesinin gerekliliği ile ortaya çıktığı şeklindedir. Sadece danışan ve/veya hastaya yönelik tedavi ve rehabilitasyon sürecinin verimli olmadığı fark edilmesiyle aile sistemine yönelik işlevsel olmayan döngülerin değişimine yönelik ihtiyacın algılanması aile danışmanlığı uygulamalarına yönelik önem atfedici bir talebi de yaratmıştır (Akçabozan ve Sümer, 2015: 87-90).

1950'li yıllarda etkili olan kişilerden birisi de Gregorey Bateson'dur. Bu yıllardaki birçok araştırmacı gibi Bateson da şizofrenilerin etkileşim kalıplarını incelemiştir. Bir çifte bağ durumunda, iletişim ve öğrenmenin farklı mantıksal düzeyleri söz konusudur. Örneğin, iletişimde sözel kısım sözel olmayan kısımdan ayrılmıştır. Böylece şizofreni paradoksal iletişim bağlamına verilen akılcı bir yanıt olarak kavramsallaştırılmıştır (Kuzgun, 1991: 92).

(Gladding, (1998); Barker, (1992)' aile sistem yaklaşımını benimseyen psikoanalitik kökenli Nathan Ackerman'ın yaptığı aile danışmanlığı müdahaleleriye 1950'li yılların bu alandaki öncülleri arasında başı çekmekle

The Psikodynamics Of Family Life kitabı aile danışmanlığını meslek olarak seçenlerin en temel eserlerinden biri olmuştur. (Nazlı 2016: 5)

1960'lı yıllar boyunca Jay Halley, Carl Whitaker, Salvador Minuchin ve Wirginia Satir yine öncüller arasında aile terapisi, aile danışmanlığını uygulama ve geliştirmeye devam etmişlerdir.

Aile Danışmanlığının tarihçesinde kültürel anlamda bir bakış atacak olursak bütünü kendisini meydana getiren parçalardan daha fazlası olduğu (Aristo) fikrinden hareket etmek gerekecektir. Dallos ve Draper (2016)'da psikoloji, psikoterapi ve iletişimde sistemik teoriyi tercih edilir hale getiren bütün durumlarda birçok gelişme olduğundan bahsedilerek; bütün bunları da tek bir kişi ve olgunun sorumluluğuna yüklemenin doğru olmadığı betimlenir. Psikoanalitik ve diğer terapi gerektiren vakaların seyri ve sonuçlarından duyulan genel hoşnutsuzluk, insan iletişimi ve genel sistem teorisi uygulamalarının artıp yayılması, şizofreni vb. akut klinik patolojilerin artan iletişim becerileri pratikleri yönünde araştırılması, sorunlarını aşmak için bir araya getirilen grupların güçlü iyileşme belirtileri veren grup psikoterapilerinin başarıları, psikoanalitik yaklaşımların sorun sayısı ve yoğunluğunu arttırabileceğine ilişkin bulgular (Jackson, 1957), mevcut dinamiklerin ve kişiler arası çatışmaların yarattığı patolojiyi, zihinde bastırılan geçmiş etkenler üzerinden analizle çözüme yönelik intrapsişik yöntemlerin birincil olarak gösterilen iletişimsel durumları göz ardı ettiği yönündeki bulgular, hastaların kendi değişimlerine gösterdikleri direnç ile onların hayatında olan insanların değişimine ilişkin taleplerinin görülmesi, kamu finansmanın intrapsişik çalışmaların uzun, masraflı ve zahmetli süreçlerinde tedavide zorlanmasıyla çok sayıda insanın hizmet alamaz hale gelmesi ve belki de en önemlisi bireysel tedavi üzerindeki anlayışı değiştirip ailelerin bütünlüğünü ve işlevselliğini sağlayan çocuk ve evlilik rehberlik çalışmalarının yaygınlaşmasının aile terapileri ve aile danışmanlığı uygulamalarına yönelik bir mekanizmayı harekete geçirmiştir (Dallos &Draper 2016: 3-31).

Aile danışmanlığı ve aile terapisinin ülkemizdeyse 1980'lerin başında ders olarak akademik bağlamda yerini almaya başladığı görülür. 80'li yılların ortalarında Türkiye Aile Planlaması Derneğinin aile danışmanlığı alanına ilişkin uygulama girişimlerini başlattığını izlemekteyiz (Algan, 2016: 2210-2212). Aile

Danışmanlığı ve Aile Terapisi uygulamaları üzerine Türkiye'de pek az araştırma bulunmaktadır. Sanayileşme ve buna bağlı kırsal alandan metropollere göç sonrası çekirdek aileye dönüşmek durumunda kalan aileye destekle, rehberlik yapabilmek ve bu alanda uzmanlar yetiştirebilmek gayesiyle hem üniversitelerde dersler, bölümler oluşturulmuş hem de Mesleki Yeterlilik Kurumu Aile Danışmanlığını meslek olarak tanımlamıştır. (Erdoğan, 2019:1)

Amerika'da ise evlilik ve aile danışmanlarında mesleki lisans uygulamalarının yaygınlaşması mesleki derneklerin bile gelişiminden daha hızlı olmuştur. Amerikan federal hükümetinin yasal düzenlemeleri evlilik ve aile danışmasını; psikiyatır, psikolog, SHU ve psikiyatri hemşirelerinin ardından ruh sağlığı alanında beşinci grup olarak kanuni statüyle çerçeveselendirmiştir. Buna göre 2004 yılında ABD'de eyalet lisansı taşıyan 50 bin civarında evlilik ve aile danışmanı bulunmaktaydı. (Gladding, 2015: 134).

Nathan Ackerman psikiyatri kliniğinde çocuk ve yetişkinlerin giderilemeyen problemleri, psikoanalitik teori ve pratiği, bireysel ve grup psikoterapisi, psikosomatik hastalıklar ve kişilik arasındaki ilişki ve psikolojinin ön yargılı hükümleri ile ilgilenmiştir. Bulunduğu şehirde ilk kez aile sağlığı merkezi açmış ve bunun öncülüğünü yapmıştır. Aile danışmanlığının teorisi ve pratiği ile uğraşmıştır. Szurek ve Chonson adlı iki araştırmacı çocuğun psikopatolojik eylemlerinin, ebeveynleri ile ilişkili olduğunu ifade eden kişilerdendir. Sonraları bu yaklaşım, Friedya Fromm'un "şizofrenojenik anne" (yani çocuğunda şizofreni oluşumuna yol açan anne) kavramının oluşmasına sebep olmuştur. 1950'li yıllarında aile ile ilgili araştırmaların en çok araştırılanı veya merkezinde olanı şizofreni olmuştur (Türkçapar, 1991: 87).

Ailenin iletişimsel bağlamının ne denli anlamlı olduğunu 1957'de Don Jackson daha yakından incelemiştir. Ona göre patoloji aile etkileşiminin bir sonucudur. Jackson aileyi çeşitli çıktı veya davranışların, sistemin davranışını düzeltmek üzere geri bildirdiği kapalı bir bilgi sistemi'' olarak betimlemiştir. Aile üyeleri arasındaki etkileşimin sabitliği anlamındaki aile homeostazisi (family homeostasis) kavramını kullanmıştır. Jackson'ın aile homeostazisi görüşü birçok noktada epistemolojik yönden Freud'un denge kavramına benzer. Mekanistik, determinist ve doğrusaldır. Kapalı bir sistemde hastalığın veya kuralların nosyonunu vurgular. Yani aile, bireyin problemine neden olur demekten farklı

değildir. Oysa Bateson'ın düşündüğü modelde, sistemdeki hiçbir öge ötekilerden daha önemli olmadığı gibi diğerleri üzerinde herhangi bir kontrole de sahip değildir. Aile danışmanlığı 1960 – 1969 yıllarında gelişme göstererek daha yaygınlaşmıştır. Oldukça karizmatik liderler bu yıllarda çalışmalarını sürdürmüştür. Jay Haley, Salvador Minuchin, Virginia Satir ve Carl Whitaker bu alanda çalışmalarını sürdüren liderlerdendir. Bu yıllarda Ackerman, John Belle ve Murray Bowen kuramlarını ve kavramlarını geliştirmeye devam etmektedirler. 1962'de Family Process dergisi yayınlanmaya başlamıştır (Gladding, 1998: 54).

3.3 Aile Danışmanlığı Kuramları

Aile danışmanlığında her kuram benzer hedeflere sahip olmakla birlikte kullandıkları teknikler ve stratejileri kendilerine özgüdür (Broderick ve Weston, 2009: 33). Aile danışmanlığı kuramları ve yaklaşımlarını genel olarak psikodinamik, sistemik ve bilişsel temelli olarak genel başlıklar halinde kategorize ederek biz burada uygulamadaki isimleriyle; Bowen aile danışması, yapısal aile danışması, yaşantısal/insancıl aile danışması, aile sistemleri kuramı, bilişsel-davranışçı aile danışması, öyküsel aile danışması ve Milan yaklaşımını ele alacak alacağız:

3.3.1 Bowen aile danışması

Michael Kerry, Murray Bowen, 'Bowen Kuramının' öncülüğünü yapan araştırmacılar olup; terapiyi teori olarak sahiplenip geliştiren ise Murray Bowendir. Bu terapi klinik bir yaklaşımdan esinlenmekle beraber psiko-analitik prensiplerden güdülenmiş sistemik yaklaşımlardan temellenmektedir. İnsanların yaşam tutumlarıyla sorunlarına birçok farklı yönlerden bakabilmektedir. Oldukça derinlere inebilme eğiliminde olan bir terapi türüdür. Murray Bowen bu kapsamda, bireylerin daha önce olan kuşaklardan gelen yaşantısal olguları araştırmaz ve düzeltemezler ise bu tutumları kendi kurdukları aile bünyelerinde de tekrarladıklarını öne sürer (Nazlı, 2014: 66). Bowen (Özabacı ve Erkan, 2014: 18) ise; üçgenler, farklılaşabilmek, kuşaktan kuşağa geçiş dönemi, duyguların yoksunluğu durumu, çekirdek aileye ait duygu sistemi, kardeşlerin

sırası ve pozisyonu/ları ile ailelerin yansıtma süreçleri başlıkları altında yedi temel bulgu üstünde durmaktadır.

Bunlardan farklılaşabilmeyle başlarsak, Bowen yaklaşımının temel olgularından birisi olduğunu görürüz. Farklılaşmak aynı zamanda da bireyler arası ilişkilerde fikirlerini duygulardan ayırma yetisidir. Farklılaşmak, kişinin kendisinin iç ve bireyler arası yönlerini dengeleyebilmek adına bireyin köken aldığı ailesinden kendini his ve fikir seviyesinde de ayırıştırabilmesidir. Teorik olarak kişinin özerklikle farklılaşma seviyesini; hisse dayalı tepkiler, duygulardan yoksun olma, başkalarıyla erime ile ben konumunu almak üzere dört ana etken belirlemektedir diyebiliriz (Nazlı, 2014: 68-70).

Farklılaşmaya ait süreçte aileyle üyeler değişmektedir. Erime durumu içinde olan üyeler olmak üzere bu tarz işlevi bulunmayan tutumlar sergileyebilmektedirler. Bu gibi durumlarda, aile danışmanı, aile üyelerinin benlik farklılaşması seviyelerini çoğaltmalarına yardımcı olmaya çalışmaktadır. Uygun eğitimlerle sağlıklı ailenin sınırlarını oluşturma, iletişime ait becerilerin artırılması, stresle baş etme davranışlarını içeren yöntemler kullanılabilir (Özabacı ve Erkan, 2014: 19). İnsanın ailesinde yaşanmakta olan zor bir ilişki üstüne düşünürken ilişki bünyesinde iki birey olsa da daha fazla bireyin 3. taraf şeklinde olaya dâhil olduğu görülür. Bunlar arkadaş çevresi veya hatıralar olmaktadır. İki bireyin ilişki durumu, yakın ve uzak olma döngüsü içinde gelişip uzaklaştıklarında üçgenler geliştirirler (Nazlı, 2014: 72). Bu üçgenlerin bazıları sağlıklı, bazıları ise sağlıksızdır. Kuşaklararası geçiş dönemleriyle alakalı Bowen, kuşakların kendilerini tekrarlayıp durduğundan bahsetmiştir. Stresli durumlar ile baş etme çözümleri kuşaktan kuşağa aktarılma eğiliminde olan bir konudur. İlişki içindeki üyelerden biri ayrıldığı veya öldüğü zaman, diğer birey o bireyin rolüne girebilir. Mesela bireyin annesi öldüğünde, babayla kardeşin arasında bulunan gergin durumunu gidermek için barışçıl rollere girebilir (Özabacı ve Erkan, 2014: 20).

Kellermann, (2013)' e göre sürekli bir değişim içinde olsakta periyodik olarak olgular boylamında ayna karşısına geçmek aslında kimliğimizle, kendiliğimizle yüzleşmektir bir anlamda. Başka bir anlatıyla aynalama dediğimiz bir işlemik sürecin var olmamızın temel döngüsü içinde doğal sayılması gerekir. İşte

böylece çevremizle kendimizi döngüsel olarak etkileşimsel bazda eş zamanlı olarak çek etmiş oluruz (Baim, Burmeister ve Maciel, 2013: 75).

Aile yansıtma süreci çocukların tanık oldukları ailevi sorunlara karşı nasıl belirtiler gösterdiklerini tanımlar. Bowen'e göre anne ve baba arasındaki gerginlik çocukta çeşitli problemlerle ortaya çıkmasına sebep olur. Anne ve babanın yakınlıkları olgu ve olaylara göre değişim gösterebilir. Bu değişimler çocukta görülen çeşitli belirtilerle ortaya çıkarılabilir. Örneğin hasta olan bir çocuk, anne ve babasından daha çok ilgi görmeye başlar ve anne babanın yakınlığı artar. Bowen travmatik olaylarda sebeplerden çok süreçlerin önemli olduğunu vurgulayarak çekirdek ailelerdeki duygusal yoksunluğun sebebinin ailenin duygusal sistemlerindeki farklılaşma yoksunluğundan kaynaklandığını ileri sürmektedir. Farklılaşamamanın nesiller üzerindeki etkisini irdeleyen Bowen, ailedeki bireyleri arasındaki bazı davranışların çeşitli hal ve vaziyetlerde bir sonraki nesillerde tekraren görülebileceğini öne sürmüştür (Özabacı ve Erkan, 2014: 22).

Bowen duygusal kesintiyi özel olarak vurgular. Nesiller arası farklılaşamamanın yönetilememesini duygusal kesinti olarak anlatabiliriz. Nesillerin duygusal olarak birbirlerine çok bağlı olması durumları bu farklılaşamamanın temel sebebidir. Bireylerin yeterli duygusal olgunlukta olmaması durumu da duygusal kesintidir. Bowen danışmasındaki temel amaç farklılaşmayı artırmak ve kaygıyı azaltmaktır. Ailede değişim yapmak için sorunlu aile bağları yeniden gözden geçirilmeli ve peşin kabullerden dönülmelidir. Bunların yapılabilmesi için bireylerin bağımsız bir benlikle hareket kabiliyeti de gereklidir. Ailenin mevcut sistemin revize edilerek değişmesi ancak aile üyelerinin farklılaşması ile sağlanabilir. Bu değişimde öncelikle ailedeki kişiler arasında üçgenler tespit edilir. Seansları götüren danışman, eşlerle iletişim sağlayarak kendini tarafsız bir konuma getirir. Böylelikle oluşturulan üçgenle eşlerdeki farklılaşmaya start vermiş olur. Bu modellemeyle ailedeki diğer bireyler ile geliştirilebilecek olan çeşitli kombinasyonlarda meydana getirilir. Konuyla ilgili Guerin'in: Genogram yoluyla çoklu jenerasyonel bağdan kaynaklı var olan problemin ortaya çıkarılması; aile üyelerinin kaygılarını giderme çalışması, duygusal aşamayı canlandırma, bu yüzden sistemin kendisinden daha düşük bir kaygıyı çalıştırması ile aile üyelerini birbirine bağlayan üçgenlerin önemi kadar,

merkezi üçgen sistemlerine ait değişkenlerin tanımlanması şeklindeki üç metodu izlenebilir (Nazlı, 2014: 74).

Bowen yaklaşımı ailenin soy geçmişinde daha önce yaşanmış olan bireysel boyuttaki problemlerin bir sonraki nesillere aktarılmasını giderebilmek amacıyla geçmişteki yaşantı modellerini şeklini fark ettirmeye ve bunlarla müdahale edebilmenin gerekliliğini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Genogramlar öncelikle tıpta genetik bağlantıları ve patolojileri tesbit ederken kullanıldığını biliyoruz; burada davranış ve tutumların tarihsel bağlantılarını da ortaya koymak için kullanılmaktadır. Bowen'in terapisi ve teorisi birbirinden ayrılamaz ve bu sebeple teori ve terapinin aynı mantık içerisinde yürümesi tutarlıdır. (Nichols, 2013: 147-151).

3.3.2 Yapısal aile danışması

Yapısal aile terapisinin öncüsü olan kuramcılar; Charles Fishman, Harry Aponte, Bernice Romsan ve Braulio Montalvo olarak gösterilir. Kuram Salvador Minuchin' in yaptığı uygulamalar ile popülerlik kazanarak alana kazandırılmıştır.. 1921 yılında Arjantin'de doğumlu olan Minuchin Tıp Fakültesi'nden burada mezun olup ardından İsrail ordusunda 2 yıla yakın bir süre doktorluk yapmıştır. Ardından ABD'ne Bruno Bettelheim ile tanışmaya ve beraber çalışma yapmaya gitmiş ancak burada Nathan Ackerman ile karşılaşarak tecrübelerini derinleştirmiştir. 1954 senesinde Wiltwyck okulunda psikoanalist olarak göreve başlamıştır. Burada yaptığı görev sayesinde tam olarak bir sistem terapisti olmuştur. 1967 yılında yayınlanan Families of The Slum adlı eserini alana kazandırmıştır. Jay Halley, Minuchin, Philedelphiada ve Braulio Montalvo ile çalışmaya başlamıştır. Anorexis olan psikosomatik hastalıklı aileler üzerinde yaptığı çalışmalarda başarılar elde etmiştir. Daha sonra aile danışmanlığı alanındaki önemli kaynak kitaplardan biri olan "Familie and Family Therapy" isimli eserini yayımlamıştır. kendi kliniğini açmış olduğu 1981 yılından itibaren aile terapistliği/danışmanlığı üzerine bir çok oyun, kitap ve makale ortaya koymuştur. (Özabacı & Erkan, 2017: 55; Nichols, 2017: 208-210).

Yapısal aile danışmanlığında, bütünü anlayabilmek için öncelikle parçaların kendi arasındaki ilişkinin anlaşılması gerekir. Yapısal özellikleri ailenin işlevinin iyi veya kötü olduğunu ortaya koyabilir. Aile bireylerindeki işlevsellik

birbirleriyle olan ilişkilerine bağlıdır. ‘Bir sistemin fonksiyonları’ sistemin amaçları doğrultusunda kullanılan eylem modları olarak tanımlanır. Burada temel olgu kişilerin gerçeğinin o an ne olduğu durumudur ve çözüm odaklı bu yaklaşım da çevreye bağlıdır. Özet olarak ailedeki patojen örüntünün çözümü o olayın parçalarına, zamanına ve sosyal çevresine bağlıdır. Yapısal aile terapisinde aile dinamiktir ve daima hareket halinde olup zamanla değişim yaşamaktadır. Yapısal aile danışmanlığının en önemli yanı onun çözüme odaklanmak yerine etkileyici unsurlara odaklanmasıdır. Kuramı diğer yaklaşımlardan farklılaştıran çevresel etmenleri de incelemesi ve terapistin aktif olması durumudur. Modeli uygulayan yapısalcı danışmanlar için aile üyelerinin öznel iyi oluşları için yapılan temel uygulamaları; aile sisteminin bütünlüğüne, aile kurumundaki hiyerarşinin etkisine ve alt sistemlerinin birbirinden bağımsız fonksiyonlarına yönlendirmeleri olarak sıralayabiliriz (Özabacı ve Erkan, 2017: 55).

Kuram bir şablon içerisinde ailenin anahtar odak noktalarına işaret etmekle beraber; terminolojik kavramları da burada gözlemlemek mümkündür. Böylelikle ailenin alt yapılarına odaklanma sağlanabilir olmuştur. Minuchin sistem değişiminde equifinaliti (aynı sonuçların farklı yöntemler izlenerek elde edilebileceğini ifade etmesi) ve sistem bütünlüğü kavramlarının önemini vurgulamıştır. Aktif hale gelen terapist, ailenin sorunlarının çözülmesi için bir katalizör konumundadır (Gladding, 2015: 259).

P. Minuchin, (1985); S. Minuchin, (1974); Emery&Tuer, (1993)’e göre tüm aile bireylerinin danışan konumunda olduğu kurama göre bireylerdeki gelişim ve dinamiklerin algılanabilmesi için ilgili süreçlerin incelenmesi ve anlaşılması gerekmektedir. Bu uygulamayla yeni kurulacak sistemde tüm bireyler güçlendirilmiş olurlar. Yeniden tesis edilen dengeler aile sisteminin hayatta kalabilmesi ve sürdürülebilmesi için oldukça ehemmiyetlidir. Kuramın önemli bir parçası da alt sistemlerdir. Bu sistemler olmadan ana sistem bir bütün olamaz ve işlev gösteremez. Sınırlar ve kurallar alt sistemlerle birlikte incelendiğinde, alt sistemler daha iyi kavranmış olacaktır. Ailedeki sınırları ulusların sınırlarına benzetmek mümkündür. Ancak, ailedeki kişi ya da ilişkiler arasında fiziksel değil psikolojik sınırlar vardır. Bunlar rollerdeki gelişmelere, tartışmalara ve özellikle de aile üyeleri arasındaki davranışlara bağlı olarak

süreç içerisinde müzakere edilebilir (Emery, 2013: 120). Aile birlikteyken bireyler normalden farklı davranışlar içine girebilmektedir. Bu tip durumlar alt sistemlerin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu davranışlar geçici veya kalıcı olabilmektedir. Örneğin bir çocuk yetiştirilmesi, bir odanın boyanması vb. eşler alt sistemi, karı koca üzerine yoğunlaşır. Birbirine destek çıkan ve besleyen eşler ailelerini geliştirmek için çaba sarf eder. Bu perspektiften bakıldığında eşler bir takımın üyeleri gibi görülebilirler. Danışman başarılı bir şekilde aileye dahil olabilirse aile öneri ve fikirleri benimser ve genellikle değişimde gerçekleşmiş olur. Burada önemli olan danışmanın her aile üyesinin benlik saygısı kaynağını bilebilmesi durumudur (Nazlı, 2016: 123).

Ebeveyn alt sistemi çocukların sosyalleştirilmesi, korunması ve kollanması üzerine yoğunlaşır. Normalde sağlıklı bir yapı olan bu sistem, çok kuşaklı ailelerde bazı sıkıntılar yaşayabilir. Böyle durumlarda aileler, çocukların yetiştirilme şeklini değiştirebilir. Kardeş alt sistemi, ailedeki aynı nesile ait bireyleri kapsar. Bu durumun dışında bir ailedeki aynı anne babadan doğmuş olan çocuklardan da oluşabilir. Ancak bu kesin bir alt sistem sınırlandırması değildir. Üvey kardeşler de bir alt sistemi oluşturabilir. Bu sistemdeki aile bireyleri aynı psikolojik yapıda olduklarından birbirlerini destekleyici yapıda olabilirler. Yapısal aile danışmasında danışman, çok önemli bir konumdadır. Danışman hem aileyi tahlil edip değişimi sağlayan uzman, hem de iyi bir gözlemcidir. Bu amaçlar doğrultusunda terapist zamanlama konusunda hassas ve yüksek enerjiye sahip olmalıdır. Gerekli durumlarda tedavi sürecinde farklılık gösterebilir dolayısıyla ile süreçteki rolü de zaman zaman değişebilir. Buna örnek olarak terapistin önce aileden kabul görüp onlardan biri olması, sonrasında ailedeki problemlerin üzerine gitmesi ve en son olarak da harekete geçmesi örnek olarak verilebilir. Bu süreçte danışman birçok tekniği kullanabilir, onlardan vazgeçebilir veya değiştirebilir. Her ailenin alt sistemleri ve ana sistemi farklı olacağından terapistin izleyeceği stratejiler de buna paralel olarak değişiklik gösterebilir. Danışma sürecinde gelişmeler sabit bir hızda olur ve kademeli olarak birbirini takip eder. Ailenin benimsediği kültürel değerler ve ortam bireysel ilişkiler ihmal edilmeden izlenir. İlk değişimlerin gözlenmesi birkaç seansı bulabilir. Danışman bu süreçte yeni davranış kalıplarının oturması ve ilişkilerin bu yeni temelde kurulması için çeşitli teknikler kullanır. Bu

teknikler aile içi dinamikler göz ardı edilmeden yapılmalıdır. Seanslarda aile içi iletişim gözlemlenmeleri yapılır, verilen ödevlerle değişimler gözlemlenmeye çalışılır. Seanslarda ödev ve uygulama yapılması da bu terapinin özelliklerindedir.

Bir tedavi/danışma sürecinin başarıya ulaşmış olması için önceki yapı değişmiş ve yeni bir yapı başarıyla kurulmuş olmalıdır. Böylece bireysel ilişkiler daha üretken ve işe yarar bir yapıya kavuşturulmuş olur. Kurulan bu yapı, ailenin durumuna göre konulan kurallarla garanti altına alınmaya çalışılabilir (Nichols, 2013: 220; Özabacı ve Erkan, 2014: 25).

Aponte ve Van Deusen, (1981)'e göre yapısal aile danışmasında danışma süreci şu şekilde tatbik edilebilir: Problem: danışman seanslardaki süreç içerisinde gerçekleştirdiği terapötik diyalogla ailenin/danışanın sorunlarını anlamaya çalışır; bilgi: danışman, sorun teşkil eden olgularla ilgili bilgileri derleyerek not alır ve oturumlarda bunlara göre bir süreç işletir; hipotezin tesisi: danışman elde ettiği veri ve bilgileri analiz ederek sorun/problemin çözümü için hipotezini ortaya koyar; amaçlar: hipotezin tesisini müteakip yol haritası ve amaçlar belirlenir; müdahale: danışman süreci işletmeye başlayarak, aile üyeleri ve/veya üyelerin kendi benlikleri ile olan etkileşim kalıplarını etkileyerek değiştirebilmenin yanısıra; transaksyonel çeşitliliği kontrol ederek ve müdahalenin etkinliğini artırarak bilişsel paydaları ortaya çıkarmak için çalışır. Sonuçta ise dönüt olarak: danışman yaptığı müdahalelerle aile sistemindeki bireylerin talep ve tepkilerini merkeze koyarak değerlendirir ve gerekirse bu döngünün ikinci adımı bilgi alma işlemine geri dönerek süreci tekrar işletir (Nazlı, 2016: 121; Nichols, 2013: 219-220).

3.3.3 Yaşantısal / İnsancıl aile danışması

Yaşantısal aile terapisinin öncü uygulayıcı isimleri D. Kantor, F. Duhl, B. Duhl, V. Satir, C. Whitaker, W. Kempler, A. Napier, D. Keith, L. Greenberg ve Susan Johnson'dır. Ancak Virginia Satir ve Carl Whitaker kendilerini öne çıkarmayı daha çok başarmışlardır. Yaklaşımda psiko-drama, danışan merkezli tedavi ve bazen de gestalt tekniklerinin izleri görülür. Geçmişe ait olaylara değil; şimdiye ve burada ya odaklanılır. Soyut kavramlar ve teorik bilgiler bu kuramda ikincilleştirilmiş ve realiteye odaklanma sağlanmıştır. Aile içindeki

deneyimler oldukça önem kazanmıştır. Bunlar psikolojiye paralel olgulardır ve danışmana seans sırasında müdahale için rehber niteliğindedir. Duygulara hitap edilmesine ve onların etkilenmesine çalışılır. Sistem içindeki bireysel ilişkilerin olumlu ve üretken bir yapıya kavuşturulması için ailedeki duyguların ortaya çıkarılması ile gerçekçi bir şekilde olarak ifade edilmesi istenmektedir. Kuramı ortaya koyarak uygulamasını geliştiren uzmanlar yukarıda da belirtildiği üzere güçlü bir şekilde Virginia Satir ve Carl Whitaker'dir (Nichols, 2015: 218; Özabacı ve Erkan, 2014: 27).

Yaşantısal aile danışması kuramını kullanan danışmanlar, kullanmış oldukları terapötik teknikler açısından iki grupta toplanabilir. Carl Whitaker gibi bazı terapistler danışma sürecini kendi, pragmatik kişiliğine ve yapılandırmacı özelliklerine göre yönlendirir ve gerekirse müdahalelerine pratik uygulamalar eklemek vb. tekniklere de baş vururlar. Virginia Satir gibi diğer danışmanlar ise önceden yapılandırılmış bir süreci uyguladıkları ki (Gladding, 2015: 219-221; Nazlı, 2014: 74) bunları; Semptomları gelişme çabası olarak yeniden tanımlamakla başlayarak; ailelerin üretken olmayan davranışları terapist tarafından ortaya çıkarılır. Aileye farkındalık kazandırılır. Bu davranışların yerine uygulanabilecek daha üretken davranışlar belirlenir. Gerçek yaşam stresi yerine hayal gücü örneklemelerine geçilir; bu aşamada üretilen fikirler değerlendirilir, işlevsellik bakımından kıyaslanır. Oluşturulan fikirler rol-play yöntemi ile somut hale getirilir. Sonrasında kişisel stres ile bireylerarası stres birbirinden ayırma işlemine geçilir. Birbirinden farklı olan bu iki olgunun birbirinden ayrıştırılması ve bunun fark edilmesi sağlanır. Aile içinde gelişen bu streslere karşı ayrı ayrı önlemler alınıp müdahale yöntemleri belirlenerek çalışılır. Pratik müdahalede bulunmaya geçilerek; danışanların ihtiyaçları doğrultusunda aile bireylerine müdahalede bulunularak değişim sağlanır. Aile üyelerinin çaresizliklerini abartma/artırma çalışması önemli bir yöntemdir; duygular yoğun bir biçimde ifade ettirilir. Kontrollü olarak yükselen tansiyon sayesinde tüm duygular ortaya konulmuş olur. Burada küçük bir bireysel etkileşimin bile danışman tarafından atlanmadan dikkatle gözlemlenir. Duygusal yüzleştirmeyi desteklemek özel bir tecrübe gerektirir ki; davranışların analiz edilmesinden önce, duygular ön plana çıkarılır. Son olarak ailede çocukları yetişkin insan değildirlere Çocuk oldukları gerçeğiyle

davranmak gerekir ki;ocuklara bir aile bireyi oldukları danışman tarafından hissettirilir ve onlar da sürece dahil edilir. Terapist burada çocuklarla oyun oynar.

Danışman daha etkili olmak için, yardımcı danışmana ihtiyaç duyabilir. Whitaker' e göre doğaçlamalar ile bireylerin duygularını yükselterek onlara iç görü sağlayabilmelidir. Aile bireyleri daha açık bir iletişim düzeyine çekilmiş olur ve kendi yeteneklerini keşfe başlar. Danışmanlar her seansta bireylerle iletişime geçerek onlara örnek bir model oluşturur. Sonuç olarak bireysellikler fark edilir, aile üyeleri arasındaki iletişim kanalları arttırılarak saygı gelişir ve değişim gerçekleşme süreci başlar. Danışmanlar ortaya çıkan bu sinerjiyi efektif ve rasyonel bir şekilde pozitif olarak ilerleterek gelişimin devamlılığını tesis ederler (Özabacı ve Erkan, 2014: 29; Gladding, 2015: 220).

3.3.4 Aile sistemleri kuramı

Bireylerin bu yaklaşımda kendileriyle ilgili farkındalık kazanmaları amaçlanır. Hayatta karşımıza çıkan güncel sorunlar ve bunların kişileri yapmaya zorladıkları olguları tam olarak bilmeden o insan ve kendimiz için doğru bir kanaate sahip olunduğunu düşünüp ortaya koymak mümkün değildir (Adler, 2016: 33).

Aile Sistemleri yaklaşımına göre Rainbow, 2008'de danışmanın bu süreçte; ailede duygusal süreci geliştirerek iletişimi arttırmak, aile sınırlarının beklentilerini anlamak, ailedeki bireyleri kendileri olmaları için cesaretlendirmek, kuşaklarda ayrılığı arttırmak, aile üyelerinin fonksiyonlarını öğrenmeleri için teşvik etmek, oluşan semptomları açmak, bireysellik söylemi ile yüzleştirmek, bireyler arası stresi arttırmak, çevredeki bireylerle ve kültürel gruplarla bağlantıyı arttırmak ve aileye katılarak ayrılma ve tekrar katılma gibi model sağlamak vb. gibi sorunlarla yüzleşip ve onları çözmeye çalıştığını anlatarak; sistematik aile danışmanlığı, perspektifinden bireylere yukarıda sıralanan davranışlarda bulunmalarını ve onların sorumluluklarını kabullenmelerini sağlayarak bireylerin kendilerini geliştirmelerine ve potansiyellerinin farkına varmalarına katkıda bulunur. Şu ana odaklanır. Bu yüzden geçmiş odaklı kuramlara göre daha kısa sürede sonuca gidilebilir. Kuramın sınırlayıcı yönü kullanılan tekniklerin sistem yönelimli değil daha çok

bireysel ve tavsiye yönelimli olmasıdır. Kullanılan bir çok teknik ödünç alınmıştır. Ciddi krizlerde bu kuram başarısızlığa uğrayabilir. Sistemik aile danışmanlığı bir grup içerisindeki kişilerarası ilişkilerin, çatışmaların, psikolojik sorunların tanı ve tedavisi için uygulanabilir, evrensel olarak geçerli bir modeldir. Sistemler diğer sistemlerle ve sahip oldukları elemanlarla ilişki halindedirler. Bu da farklı etkileşimlere neden olmaktadır. Oluşan sistemlerin kendi içlerinde kendilerine özgü dengesi vardır (Şabanova, 2017: 50).

Herhangi bir durumda; örneğin bir ferdin kaybı, üniversiteye bir çocuğun gitmesi gibi sistemdeki dengeler değişebilir. Aile içindeki bir birey semptom geliştirdiği zaman aile dengesi bozulduğu için ruhsal problemler, davranış bozuklukları oluşmaktadır. Sistemik aile danışmanlığında psikoterapötik perspektifin yöneldiği en önemli nokta kaynaklardır. Bu kaynaklar sadece işlem yeteneğine sahip olan bireyler değil aynı zamanda ekipler, çalışma gruplarından oluşan karmaşık sistemler olduğu için bireylerin yetenekli, güçlü davranış bozuklukları da geliştirebileceği ilkesine dayanır. (Beck, 2015: 30)' e göre insan yaşamının önemli bölümü kavramsal yapılardan müteşekkildir. İnsanın kendisine imaj oluşturabilecek bilişsel dinamiklerini tanımadan başka insanları anlaması mümkün değildir. Genel olarak sistemik tedavi ve danışmada kişiler bütünsel değerlendirilirler. Sistemik danışmadaki seanslarda yapılandırma aşamasında semptomları tespit etme, yeni ve daha önceden bilinmeyen bakış açılarını algılama, iletişim ve etkileşim kalıplarını analiz etme, değişim için uygun müdahalelerden sayılmaktadır. Uygun önlemi alma, bireylerin kendi davranış sorumluluklarını almasını sağlama, sistemdeki diğer bireylerin tutumlarını belirleme, bütüncül bir hipotez geliştirme gibi yöntemlerle kaynaklar güçlendirilerek değişimi yönlendirir (Nazlı, 2014: 75).

Rainbow, 2008' e göre aile danışmasının kökenindeki çeşitlilik 20 yüzyılda İngiltere, İtalya başta olmak üzere Avrupa'nın bazı bölgeleri, Avustralya, Kuzey Amerika, Latin Amerika gibi ülkelerde danışmanlık yaklaşımlarının gelişmesiyle güç kazanarak farklılaşmasını sağlamıştır. Aile terapisindeki sistemik yaklaşım öncüllerinden biri Bowlby'in anne-çocuk bağlanması üzerine yaptığı çalışmalarla İngiltere'de uygulamaya girmiştir. Amerikalı aile danışması araştırmacıları ise patolojinin kökeninin aile dinamiklerinden kaynaklandığından yola çıkarak ailenin bütüne yönelik psikoanalitik bir tutumla

çalışmayı faydalı kabul etmişlerdir. Genel sistem teorisi; birbiriyle etkileşim halinde olan yaşayan organizmaların kendi içinde; kendisi ve çevresiyle zaman içinde istikrarlı bir yapı oluşturan bir grup olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sistem; bütünlük taşır, bütün parçaların toplamından daha büyüktür. Sistemin dengesi önemlidir ve farklı uyarıcılarla aynı sonuca ulaşma gibi özelliklere sahiptir. Genel sistem terapisinin danışan olarak aileye tatbikiyle ailenin homeostazisiyle ilgili ortaya konan sorunsal ise: onu değişimden alıkoyan etkenler nelerdir yaklaşımıdır. Tarafsızlık önemsenen başat kavramdır. Terapide tarafsızlık; terapistin aile içi koalisyonları, birliktelikleri, çatışma ve tartışmaları anlayabilmesine yardım eden bir kavramdır. Etkili bir sistemik yaklaşım uygulaması semptomu çözerek ailede dinamikleri farklılaştırabilir. Ailede yaşantısal dinamiklerle beraber birbirlerini ve neleri psiko sosyal bağlamda etkiledikleri konu başlıklarını çalışmak gerekirken faydalı olmayan örütülerde değişim ve eliminasyon hedeflenir. Faydalı olmayan etkileşimler, olgular ve davranışlarda değişime gidilmesi sağlanır. Sistemik danışmanlığın en önemli yanı esnekliğidir ki bu sayede farklı aile örütülerini başarıyla çalışmak mümkündür. Sistemik çalışma birden çok danışmana aynı anda çalışabilme olanakları da sunmaktadır. Bu şekilde problem üzerine odaklanırken Danışmanlar ailelerin birbirlerine karşı değil birbirleri ile iş birliğine girerek problemi çözme çalışmalarında etkili olabilir. Birden fazla danışmanın aynı konuda fikir yürütmesi pahalı olduğu kadar diğer yönüyle aile açısından daha destekleyici rol oynayabilir (Şabanova, 2017: 22)

3.3.5 Bilişsel davranışçı aile danışması

Davranışçılık yardım mesleklerindeki en eski kuramsal yaklaşımlardan biri olarak kabul edilir. Ivan Pavlov, John B. Watson ve B.F. Skinner' in davranışçı yaklaşımla ilgili çalışmalarının sonucunda gelişmiş olan kuramın aile terapisi açısından önemli diğer isimleri arasında, A. Bandura, N. Jacobson gibi isimler de yer almaktadır. Ailelerle çalışırken öğrenme kuramlarından faydalanmakta olan Bilişsel davranışçılar açısından kişinin sahip olduğu inanç, düşünce ve beklentiler gibi bilişsel öğeler onun ailesi ve ailedeki ilişkileriyle ilgili fikir, duygu ve davranışlarını ortaya koymada etkili olur. Aile dinamiklerinde meydana gelebilecek davranış değişikliğini desteklemek amacıyla, ailenin

davranışla veya problemle ilgili fonksiyonel olmayan inanışlarını değiştirmek üzere çalışılmaktadır (Dattilio, 2012: 28).

Bilişsel-davranışçı çalışılan seanslarda pekiştirme, yeniden yapılandırma, model alma, rol oynama, düşünceleri durdurma, kontrat yapma, iletişim ve problem çözme becerilerini geliştirme, edimsel/klasik koşullanma, biçimlendirme, tablollaştırma, irrasyonel düşünce değiştirme, sistematik duyarsızlaştırma, akılcı olmayan düşüncelerin tartışılıp değiştirilmesi, premack etkisi modeli en sık kullanılan metotlar arasında yer almaktadır (Gladding, 2015: 237-250). Dattilio ve Epstein, 2005'e göre danışman/terapist aile danışmasında uzman olmanın yanı sıra mentör bir öğretici ve işbirliği gelitiricidir. Kısa süreli yapılandırmacı bir yaklaşım olan bilişsel ve bilişsel davranışçı danışmanlıkta; görünen davranışın ve problemlerin rehabilite edilmesi, yeni sosyal becerilerin öğrenilmesi ve işe yaramayanların elenmesiyle cezalandırmadan ziyade pozitif kontrol ve eğitim sistemleri hakkında bilgilendirmeyi tercih etmek, çeşitli davranışçı teknikler arasından basit, pragmatik ve işe yarar olanı seçmek başat aktörlendendir. Davranışçı aile danışmanlığı seansları çözüm getirdiyse; aile artık daha işlevsel davranış örüntülerine sahip olma bilincine ulaşmış, ayrıca düşünceyi durdurma, duyarsızlaştırma gibi rahatlatıcı teknikleri kullanarak problemlerinde kaygılarını azaltabilme yeteneklerine ulaşmışlardır denebilir (Gladding, 2015: 250).

3.3.6 Öyküsel aile danışması

Goldenberg&Goldenberg, 1996; Gladding, 1998; Nichols ve Shewart, 1998'e göre postmodern ve sosyal yapısalcı felsefeyi merkeze alarak; insanlar kendi öykülerini yaşarlar mottosuyla da temellendirilen öyküsel aile danışmasının bilinen en kayda değer öncüleri Michael White ve David Epston'dır (Gladding, 2015: 297-298). Psikanalizdeki yorumsama geleneğiyle psikoterapiye girdiği ifade edilen ancak; yorumsamayla olgunun doğruluk ve gerçekliği keşfedilmeden yaratıldığı savları terapinin hedefini tarihsel doğruluktan hikayeleştirmenin anlaşılabilirliğine çevirtmesiyle kavram öyküsel (narrative) danışmanın yanı sıra hikayeleştirme terapisi olarakta adlandırılmaktadır (Nichols, 2013: 416; Nazlı, 2016: 259). Bireylerin zorluklar karşısında veya kendi hikayeleri kişisel deneyimleriyle bağdaşmayıp anlamsızlaştığında destek

aramaya başlarlar. Öyküsel terapist burada devreye girer kişilerin ve ailelerin daha doyurucu ve otantik öyküler inşa etmelerine yardımcı olur (Özabacı ve Erkan, 2017: 108). Öyküsel yaklaşımda Dünyayı yorumlayış hikayeleştirerek yapılır. Daha sonra Danışmanlardan yeni öyküler yazmaları istenir. (Kurtz ve Tandy, 1995)'e göre tekrar yazmadaki amaç, insanların yaşamlarını hikayeleri doğrultusunda yaşadıklarıyla ilgili olduğu yaklaşımıdır. Bubbenzer ve ark, (1994)'e göre yaşam hikayelerini tekrar yazarak hikayeleştiren insanların ve ailelerin kendilerine özgü olduğu kadar özgün seçenekler ve yaşam stratejileri oluşturabilecekleri varsayımsal beklentisidir. Öyküsel (narrative) danışmanlık bunun yanında bir çok yaratıcı tekniğe de sahiptir. Bunları: sorunun dışsallaştırılması; sorunun birey üzerindeki etkisinin tesbiti; bireyin sorun üzerindeki etkisinin tesbiti; ikilemler gündeme getirme; engel olabilecek etmenleri tahmin etme; manidarlık ve istisna sorularını kullanabilme; mektuplar ile kutlamalar ve sertifikalardır. Danışman seansta bir çok rolde bulunsa da en önemli rolü kendini uzman olarak görmeyen, işbirliği kuran kişi rolüdür (Gladding, 2015: 297-304)

Gladding, (1998)'e göre çözüm odaklı danışma gibi post modern, yapısalcı bir bakış açısı güden Öyküsel danışma sosyal yapısalcı bir anlayıştan güdülenir. Eş ilişkileri, ergen cinselliği, aile içi şiddet ve kaygı gibi bir çok patalojide başarıyla kullanılmaktadır. Öyküselciler danışmanların uzman rolünü tercih etmemeleri, aileleri kendi sorunlarını çözebilecek ve kendi hikayelerini yapılandırabilecek potansiyelde görmeleri, özellikle karşılarında bir otorite figürü görmek isteyen ailelere yararlı olamayabilceği cephesinden eleştiri almaktadırlar (Nazlı, 2016: 262-264)

3.3.7 Milan yaklaşımı

Bateson (1971)'un sibernetik yaklaşımını özümseyen bir duruş barındıran Milan yaklaşımı ailenin sürekli değişen ve gelişen sabit olmayan bir olgu yani bir sistem olduğunu anlatır. O'na göre ailenin her bir iyesi kişilerden müteşekkil sistemlerdir ve bilindiği üzere sistem sürekli olarak kendisini dengede tutmaya yarayan geri besleme ve uyarı mekanizmalarıyla donatılmış durumdadır. Bu geri bildirimlerden gelen bilgi onu sürekli dengeli bir işletmede tutar. Doğrusal düşünce şekli döngüsel bir anlayışa evirilerek aile bireylerinin düşünce ve

bilişleri bu şekilde anlamlandırılır. Böylelikle aile içindeki aksamalar veya sistematik düzenlenmedeki işlevsizlikler her bireyden yani her sistemden ayrı ayrı ve eş zamanlı çek edilerek aksayan yönler ve semptomlar giderilmeye çalışılır. Burada ailenin her üyesinin sürekli değiştiği ve etkileşim halinde olduğu diğer üyeleri de bu sürece dahil ettiğidir ki; bu süreç şüphesiz ki karşılıklıdır. Bir başka deyişle bir bireyde oluşan problem bütün aileyi etkiler ve aileyi tümünden değiştirir. Dolayısıyla problem aslında geniş anlamda ailenin probleminin projeksiyonudur. (Kesici, 2015: 147). Percy ve arkadaşları (1996) döngüsel sistemler kurgulamasından esinlenerek Milan grubunun tarafsız bir duruşla ailenin inanç sistemlerine ve bilinç şemalarına odaklanma olanağı bulunduğunu, bu şekilde aile sisteminin fonksiyonel olmayan davranış kalıplarıyla hatalarının fark edilmesi sonucu işe yaramayanların değiştirilmesinin sağlandığını anlatırlar. Becvar&Becvar (1996) ise ailelerin talebinin paradoksal olduğunu, ailenin ailedeki sorun kaynağı üyesinin rehabilitasyonu isterken mevcut aile sisteminin devamlılığına olan talebi de ortaya koyduğuna dikkat çekerek; Milan grubuysa ailenin talebi olan ‘günah keçisi addedilen üyenin’ davranış ve iletişim kalıplarını değiştirmeye ilerleme sağlanamayacağına dikkat çeker. Metclaf, (2011); Hecker, (2003)’ e göre Milan grubu bu nedenle Palo Alto Akıl Sağlığı Araştırma Merkezindeki psiko analitik bir yaklaşımdan etkilenecek başladığı çalışmalarını değiştirmiş ve sistemik anlayışa geçmiştir. Zaman içerisinde Palo Alto'nun etkileşimsel döngüsel modelindeki (telefon sistemi model) (bu model bireyleri birey olarak almadığı gibi geçmişleri üzerinde de hiç durmaz) bütün kullanıcıların eşitliği üzerinden giderek önemli olanın çabuk hareket ve tepki olduğuna dayalı şimdi ve buradayı talep eden anlayıştır. Bu da Milan yaklaşımı için yetersizdir ve yetersizliğin tespitiyle, danışanların (ailenin) döngüsel sisteminin dinamiklerini anlamanın Milan grubu için önemli bir tercih yöntemi olması gerektiği fark edilmiştir. 1980 den sonra ikiye ayrılan Pallazoli ve Prata tarafından aile sistemleri anlayışına yoğunlaşarak devam edilirken özellikle psikotik bireylerin bulunduğu ailelerde olduğunu düşündükleri yıkıcı oyunları önlemeye yönelik geliştirdikleri arabuluculuk tekniklerini aile danışmanlığı ve terapisi alanına kazandırırken diğer yanda ise Basccola ve Cecchin tarafından ise orijinal akım üzerinden POST MİLAN akıma doğru yönelerek stratejik tekniklerden daha işbirlikçi

terapötik müdahaleye evrilen bolca döngüsel soruların kullanıldığı bir seanslar yapılandırılması tercih edilir olmuştur. (Kesici vd., 2015: 149).

Milan Sistemik Aile terapisi yaklaşımı işlevsel bulunmayan aile örüntülerini değiştirmek için pozitif çağrışımlar ve davranış değiştirmeye odaklı ödevlendirmeleri, döngüsel soruları merkeze alan seans yapılandırılması tekniklerini kullanarak danışanlarını ve aileyi değişime yönlendirir. William Griffin, (1999) yaklaşımın paradoksal uyarımlar ve öğütlemelerle aile etkileşim kalıplarında değişim hedeflediğini; ikinci orta dönemde her aile için aynı reçeteleri kullandığını ve son dönemde üçüncü olarak ise olarak reçetelendirmelerin aileye ve semptomlara göre çeşitlendirdiğini anlatan kuramsal yaklaşımla danışma sürecini hipotez kurulması, taraf olmama ve döngüsel bakış açısı üzerine temellendirir. Selvini, Palozzoli vd. (1980)'e göre sistemik hipotez kurulması ailedeki üyelerin birbiriyle temasını ele alıp incelerken döngüsellik ise elde edilen verilerin tasnifi ile yararlı yeni sistemik hipotezleri sorgulamayı vaaz eder. Tabiki bütün bunlar danışmanın sürecin paydaşlarına suçlama ve yargılama yapmadan yaklaşımını gerekliliğini şart koşar (Kesici vd., 2015: 151).

4. EVLİLİK

4.1 Evlilik Nedir?

Bilimlerdeki gelişmeler ve teknolojik kabiliyetin artmasıyla yepyeni buluşların insanlığın yaşama ve düşünce şartlarını evirdiği; bir anlamda inançların sarsıldığı bazılarının da kaybolup gittiği, toplumun eski temel direklerinin yıkılmakta olduğu halde kalabalıkların tazyiki ve nüfuzunun daha da büyüyen bir güç olduğu günümüzde (Le Bon, 2017: 15) toplumun temel yapı taşı olarak ifade edilen ailenin oluşmasında, evliliğin önemi yadsınamayacak kadar büyüktür. İnsan yaşamının en önemli evrelerinden biri olan evlilik, aynı zamanda en temel insan ilişkisi olarak yaşam kalitesi ile yakından ilişkilidir (Hünler ve Gençöz, 2003: 25). Evlilik, bireylerin sosyal ve psikolojik gelişmelerinde önemli bir etkiye sahiptir. Evlilik, birlikte yaşamak isteyen iki kişinin özgür seçimleriyle belirlediği ilişki biçimidir. Evlilik aynı zamanda bireylerin birbirlerinin psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıkları bir büyüme deneyimi olarak görülmektedir. Toplumsal yapıya birçok yönden etki eden bir oluşum olarak görülen evlilik, kültürel olarak farklılık gösteren, duygusal, davranışsal ve biyolojik yönleri sahip sosyal bir sistemdir (Çelik ve İnanç, 2009: 39).

Evlilik, insanın kendi soyunu devam ettirmeye yönelik olarak oluşturulmuş toplumsal bir kurum olmanın yanı sıra kişilerin yaşam düzenlerine ve bunun sonucu olarak da bireyin toplumsal kurallara uymasına etki eden bir kurumdur. İnsan yaşamını pek çok yönü ile etkileyen ve bireylerin büyük çoğunluğunun ulaşmasının beklendiği bir ilişki sistemi olarak görülen evlilik, bireyler için birtakım zorluklar ve kolaylıklar da içermektedir (Çağ ve Yıldırım, 2013: 1029). Evlilik, aralarında güçlü ilişkiler ve sorumluluk duygusu bulunan, duygu ve düşüncelerinde karşılıklı olarak açık davranan, birbirlerine destekleyen ve herhangi bir sorun karşısında ortak hareket edebilen kişilerin oluşturduğu sistem olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca eşlerin birbirlerine karşı olan sorumluluklarını tanımlayan, cinselliği, birlikteliği ve karşılıklı dayanışmayı içeren ilişki

biçimidir. Evlilik, bir ailenin temellerinin oluşmasında ve sonraki nesillerin yetişmesinde etkili olan ilişki biçimidir (Yıldız ve Çevik, 2016: 227). O, bedenen, endamıyla, gülüşüyle, bakışlarıyla, enerjisiyle çekici gelebilir. Peki bütün bunlar O'na bir ömrü adamaya yeterli mi (Cüceloğlu, 2017: 83). Okur mektubundan; evlilik otostopa benziyor diye düşünmüştüm yeni evlendiğimde. Bir kişi için duruyorsun arabana elli kişi doluyor. Onlar bir yere gitmeye hevesli de değil sadece direksiyon ellerinde olsun istiyorlar. Hevesleri bu sadece (Cüceloğlu, 2017: 18) sorunsalını dile getiren yazara cevap; evlenme, eşler arasında beraber yaşamaya, yardımlaşmaya dayanan, taraflara karşılıklı hak ve sorumluluklar yükleyen bir sözleşmedir (Topaloğlu, 2016 : 29) olabilir mi?

4.2 Evlilik ile İlgili Kuramlar

4.2.1 Psikodinamik kuram

Freud, eş seçimi konusunda kızların hayran olduğu babasına benzer, erkeklerin ise hayran oldukları annesine benzer özelliklere sahip kişilikleri eş olarak seçtiklerini savunmaktadır (Özguven, 2000: 336). Psikodinamik kuramın kökeni Freud'un çalışmalarından gelmektedir ve en önemli savı nesne ilişkileri kuramıdır. Bu kurama göre insan nesnelere aramak için doğuştan bir potansiyele sahiptir. Buradaki nesnenin kasıt sevilen bir şeydir. Örneğin çocuk için bu nesne annesidir. Nesne çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan, etkileşimsel ve duygusal bağ kurduğu bir şeydir ve çocuklar büyümeye başladıklarında bu nesnenin olumlu ve olumsuz özelliklerini içselleştirirler. Yetişkin olduklarında yakın olduğu kişiler başta olmak üzere insanlarla etkileşim kurarlarken bu içselleştirmeler büyük oranda rol oynamaktadır (Gladding, 2011: 59).

4.2.2 Bilişsel davranışçı kuram

Bilişsel davranışçı kuram "Bireyin ilişkilere dair taşıdıkları bilişsel öğeler, çift ve aile ilişkilerinde nasıl düşündüklerini, hissettiklerini ve davrandıklarını belirler" düşüncesine dayanır. Eşler kendi yaşamlarına yönelik özelliklerinde ne kadar bilişsel çarpıtmalar yaparsa o kadar evliliklerinde mutsuz olurlar. Aksine ne kadar olumlu yükleme yapar ve sağlıklı düşüncelere sahip olursa ve bu sağlıklı düşünceleri davranışlarına aktarırsa o kadar fazla evlilikten memnuniyet duyacaklardır. Bilişsel davranışçı kuram; aile içinde meydana gelen sorunların

özünü anlamaya ve olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi geliştirmeye çalışır (Nystul, 1993: 87).

4.2.3 Sembolik-yaşantısal aile kuramı

Sembolik-yaşantısal kuramın en önemli kuramcısı olan Whitaker ailelerin eğitimle değil, yaşantıyla değiştiklerini düşünmüştür. Aile üyelerine içinde bulunulan ana odaklanma yoluyla farkındalık kazandırmak önemlidir. Kişilerarası beceriler doğrudan ya da dolaylı olarak öğretilir. Bu tedavinin kuramsal kökleri hümanistik ve fenomenolojik yaklaşıma dayanır. Satir davranışın etkileşim sonucu ortaya çıktığını savunur ve özsaygıya önem verir, bu bağlamda bu öğeler yaşantısal aile terapisinin önemli öğesidir (Gladding, 2011: 61).

4.2.4 Bağlanma kuramı

Kırkpatrich ve Davis, (1994)'e göre bağlanmanın yaşam boyu süregelen bir konu olduğundan bahisle; Bowlby, (1982) ve Bowlby, (1951)'de ise evrimsel ve etiyolojik bir perspektifi bakışla öznenin bağlanma davranışı: beslenmesini sağlayan birey ile yakınlığı, güvenliği, biyolojik ihtiyaçlarına cevap verdiren amaç yönelimli davranışsal bir sistem tarafından kontrol edildiği belirtilir. Buradaki bağlanma olgusunda güvenlik hissinin (Collins ve Read,1990) yakalanabilmesi önemli yer tutar. Yetişkin bağlanmasında da bağlanma figürünün korunma ve destek çağrılarına karşılık veren türden biri olarak görünüp görünmediğiyle ve kişinin kendini başkaları; özellikle de bağlanma figürü tarafından yardıma değer biri olarak görüp görmediğidir ki; bu iki değişkenin uygulamada iç içe olduğu da bilinmektedir. Sonuçta kişinin bağlanma fenomenini oluşturduğu kişiyle olan benlik modeli, tamamlayıcı ve doğrulayıcı bir düzlemde birbirlerini destekleyici bir frekans içindedir denilebilir (Uzun, 2017: 9).

Davila ve ark., (1999)'a göre temel bağlanma kuramı bağlanma biçimini değişmez olarak görerek yaşamda kişiler arası ilişkileri de yönlendirir. Bağlanma kuramıysa, bağlanma formunun hem öncül tecrübelerinin hem de andaki bireyler arası ilişkilerin etkisinin bütünselliğini kapsadığı görüşüyle temellendirilerek; evlilik, kayıp gibi yaşam olayları sonucunda, değişimin bazı kişilerde daha da radikal olabileceğine dikkat çeker. Ekseriyetle yakın ilişkisel

güvenli bağlanma formuna malik kişilerin, hem kaygılı-kararsız, hem de kaçınan bağlanma biçimini güdüleyenlere kıyasla ilişkilerine bağlı, uyum, doyum, yakınlık yaşadıkları ve buna gönüllülikle yatırım yaptıkları ancak kültürlerle ve cinsiyete göre bağlanma biçimleri arasında olası farklılıklarda mevcudiyeti de dikkat çekmektedir (Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006: 62-63).

4.2.5 Yapısal aile kuramı

Kuram aile etkileşiminin esnekliğini arttırarak ailedeki işlevsel olmayan yapıyı değiştirmeyi amaçlar. Salvador Minucin ile nam salmış; Braulio Mantalvo, Charles Fishman ve Bernie Rosman kuramı başarıyla geliştirip uygulayan isimler olarak göze çarparlar . Yapısal aile kuramı aynı zamanda aile içindeki rollerin, kuralların ve otoritenin etkileşim ve doğasını anlama üzerinde temellenir. Aile sistemindeki istikrar ya da bu sistemdeki değişimler, aile sistemindeki ilişkiler ve diğer sistemlerin aile sistemi üzerindeki etkileri bu yaklaşımın çerçevesini oluşturmaktadır. Sistemdeki eskiyen işlevsiz kurallar yenileri ile değiştirilerek işlevsel olan yeni kurallar sisteme dahil edilir. Ayrıca ebeveynlerin önderliğinde alt sistemlerle olan iletişimdeki değişim sebebiyle çocuklarla ilgili konularda da farklılaşmayı sağlamaktadır (Nystul, 1993: 89; Akün, 2013: 88-94)

4.2.6 Stratejik aile terapileri kuramı

Önemli temsilcileri arasında Milton Erickson, Mara Selvini Palazzoli, John Weakland, Paul Watzlawick, Jay Haley gibi isimler bulunmaktadır. Bateson'ın şizofreni projesinde geliştirilen iletişim kuramına dayanmakla beraber genel sistemler kuramından güdülenir (Nichols, 2013: 177). Stratejik aile danışmanları danışanlarında, ailedeki kurallar ve ailedeki denge, değiş tokuşa dayalı etkileşim, kişisel vurgu şekli, simetrik ve tamamlayıcı ilişkiler ve döngüsel nedensellik gibi boyutlara odaklanırlar. Değişim için strateji tanımlanır ve uygulanır. İnsanlara yaptıkları şeyin yanlış olduğunu söylemenin gereksizliğine inanırlar. Değerlendirme sonrası danışma sürecinde yapılanlardan farklı çözümler denenir. Bu yeni çözümler sıklıkla, önceden denenmiş olanların paradoksudur (Gladding, 2015: 273-281).

4.2.7 Feminist aile kuramı

Feminist Kuram'ın merkezinde, cinsiyetler arası ilişkiler yer almaktadır. Kuramın bakış açısı; ataerkil toplum sürecinde kadın erkek ilişkileri eşitsizlik üzerine temellendirilmiştir ve tüm kurumlarla kültür bu sürecin devamına sebebiyet vermekte olduğun vaaz eder. Bu kurumların başında aile vardır ve Feminist kuramcılar, toplumsal cinsiyet rollerin, toplumsal sınıf, ırk ve cinsel yönelimlerinin toplumsal olarak belirlenen kuralların ailede şekillendiğini savunmaktadır (Canatan, 2016: 49).

4.3 Evlilik Öncesi Programlar

Yakın zamana kadar evliliğe dair bilgi ve deneyimler kuşaklar arasında geleneksel olarak aktarılmakta, sağlıklı evliliklerin ve sağlıklı aile ortamının oluşmasında bu yeterli görülmekteydi. Ancak son yıllarda artan eğitim ve iletişim olanakları ve bireylerin evlilikten beklentilerinin çeşitlenmesi evlilik öncesi eğitim programlarının önemini artırmıştır. Evlilik öncesi eğitim programlarının tarihi yaklaşık geçtiğimiz yüzyılın ilk çeyreğine dayanmasına rağmen bu programların bugünkü şekli 30 yıllık bir geçmişe sahiptir. Evliliğe hazırlık programlarının ilki 1924'te Boston Üniversitesi'nde Ernest Grove tarafından hazırlanmıştır. Zaman içerisinde bunu Durand-Weber'in (1930) hazırladığı evliliğe hazırlık programı ve Rutledge'nin (1932) uygulamaya koyduğu evlilik öncesi programlar izlemektedir (Alpaydın, 2012: 47).

Evliliğe hazırlık programları bugünkü halini almadan önce birçok program düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Barcelona'da Papaz Calvo'nun gerçekleştirdiği "evlilik güçlendirme" programı (1962), David ve Vera Mace çiftinin kendi evlilik güçlendirme merkezlerini açarak burada evlilikle ilgili düzenlediği programlar, bunlardan birkaçıdır. David ve Vera Mace çifti 1973 yılında "Evli Çiftleri Güçlendirme Derneği'ni kurmuşlar, birlikte 33 kitap yazmışlardır (Haskan, 2013:17). Evlilik öncesi eğitim programları uygulanmaya başladığı zamanlardan itibaren bireylerin farklı ihtiyaç ve beklentilerini karşılamayı hedeflemiştir. Bu hedefleri ve bu programların etkinliğini belirlemek üzere birçok çalışma planlanmıştır. Evlilikte karşılaşılan problemler, çift uyumu, evlilik stresi, ebeveynliğe hazırlık bu programların başlıca konularındandır.

Türkiye’de evlilik kararı alan çiftleri kapsayan ilk program “evlilik okulu” adıyla 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunu takiben 2001 ve 2004 yıllarında iki ayrı evlilik okulu programı daha düzenlenmiştir. Düzenlenen bu programlarda evlenmek üzere olan çiftlerin karşılaştıkları problemler, eşler arası ilişkileri güçlendirme, etkili dinleme, aile yönetimi, etkin karar verme, evlilikte cinsel yaşam, anne babalık rolleri, bebek bakımı gibi konularda eğitimler planlanmıştır (Yavuzer, 2017: 75-80).

Son yıllarda ülkemizde bu eğitimler bakanlık düzeyinde ele alınmış, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından evlilik öncesi paket eğitim programları düzenlenmiştir. Düzenlenen bu paket programda üç ana başlığa değinilmiş ve bu alanlarda rehber kitaplar düzenlenmiştir. “Evlilikte İletişim ve Yaşam Becerileri” kitabında aile içinde sevgi üzerine kurulan ikili ilişkilere, evliliğin ilk dönemlerine, çiftler arası huzurun temel bileşenlerine, evlilikte krizlere neden olan sebeplere ve bu krizlerin çözüm yollarına değinilmiştir. “Aile Hukuk Rehberi” kitabında ise çiftlerin birbirleri üzerindeki haklarına yönelik bilgiler yer almaktadır. Üçüncü ve son kitap olan “Evlilik ve Sağlık” kitabında üreme ve cinsel sağlık, güvenli ve sağlıklı annelik, ev kazalarında ilk müdahaleler gibi konulara yer verilmiştir (Alpaydın, 2012: 49).

Aynı zamanda Türkiye Halk Sağlığı Kurumu da (THSK) evlilik öncesi çiftleri evlilik ve ebeveynliğe hazırlamak üzere bir program başlatmıştır. Bu hedef doğrultusunda üniversiteler, eğitim araştırma hastaneleri, meslek kuruluşları ve THSK Kadın ve Üreme Sağlığı Daire Başkanlığı temsilcileri müteşekkil kurul tarafından “Evlilik Öncesi Danışmanlık Rehberi” yayınlamıştır. THSK hazırlamış olduğu evlilikte iletişim ve yaşam becerileri, aile hukuku, evlilikte sağlık adı ve içeriğindeki bu rehberle birlikte evlilik kararı almış çiftleri; karşılıklı saygı ve sevgi, ilişkilerde çatışma çözme becerisi geliştirme, birbirlerine karşı güven duyma ve sadık olma, geleceğe dair ortak idealler geliştirme, birbirlerine fiziksel ve duygusal şiddet uygulamama, üreme sağlığı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH), gebelik, akraba evliliği ve kan uyuşmazlığı, aile planlamasıyla çocuk yetiştirme konularıyla ortak fikirlere sahip olma ve bilinçli ebeveynlik konularında bilgilendirmeyi amaçlamıştır.

Batı dünyasındaysa evlilik öncesi dönemi yaşayanların evlilik öncesi dönemlerinde farkındalıklarını arttıracak bir dizi program uygulama halinde olup (Bagarozzi, Anderson ve Pollane, 1984; Butler ve Wampler, 1999; Hendrix ve Hunt, 1999; L'abate, 1999; Miller ve Sherrard, 1999; Stanley, Blumberg ve Markman,1999) ve gittikçe daha da kabul görme yönündedir. Bu bağlamdaki süreçte kişilerin; duygusal ilişki yaşarken ya da evlilik öncesi dönemlerinde eğitim almaları sonucunda partnerlerine kendini daha fazla açtıkları (Zoost ,1973) akılcı olmayan inançlarının azaldığı (Bagarozzi ve ark., 1984) ve ilişki doyumlarının arttığı, problem yoğunluklarının azaldığı (Markman ve ark., 1988; Long, Angera, Carter, Nakamoto ve Kalso, 1999) ve çatışma çözme becerilerinin geliştiği (Shumate, 1997) anlaşılmıştır (Hamamcı vd., 2011: 35).

4.4 Eş Seçimi

Evliliğin nasıl kurulduğu, iki insanın birbirlerini neden tercih ettikleri son yıllarda daha da çok mercek altına alınan konulardan olmaktadır. Daha önceleri büyüklerin tercihleri ve görücü usulü gibi dinamikler kişilerin tercihlerini yok saymakta daha çok geleneksel dinamikler eş seçiminde baskın unsur olmaktaydı. Oysa günümüzde bu dinamikler hızla kabuk değiştirmekte bireylerin talepleri, beklentileri daha da öne çıkmaktadır. Dolayısıyla bu tercih dinamiklerini anlayabilmekle; etkilendikleri parametrelerin nerelere evirildiğini bilimsel düzlemde gözlemleyebilmek önemli hale gelmiştir. (Bacanlı, 2001: 17).

Kültürel normlar bağlamında çeşitli farklılıklar gösterebilen bir süreç olan eş seçimi olgusu batı toplumlarında iki kişinin özgür seçimleriyle evlilik yoluna girmektedir. Bazı toplumlarda daha çok aileler tarafından hatta bir kısım kültürlerde çiftin fikri sorumlusuz karar verilen bir süreç olarak bilinmektedir. Çift adaylarının doğru seçimler yapabilmeleri için birbirleriyle evliliğe uygun olup olamayacaklarını fark ederek beklentilerini temellendirmeleriyle beraber, karı koca rollerini anlayıp tanımaları (Altınay, 2000: 57); evlilikte mutluluğun doğru eş seçimiyle ilgili olduğu kabulüyle, mutlu evliliklerin eşlerin karşılıklı olarak ihtiyaçlarını anlayıp uygulama kabiliyetiyle ilintili olduğu bilinmelidir (Akkaya, 2018: 147)

Günayer ve Şenel, (2004)' te eş seçimi üzerinde etkili olan faktörler arasında; ırk, din, dil, eğitim, kültür, hısnılık, akrabalık, sosyo-ekonomik durum, önemli

faktörler olmasına rağmen (Yavuzer, 2017: 61-64), eş seçiminin zor ve karmaşık bir süreç olduğuna işaret ederken; Yılmazçoban, (2010)'te kişilerin birbirlerini çekici bulmalarının da son derece önemli olduğuna dikkatle, eş adayına hissedilenin arzu ve ihtiras düzeyinde kalmamasını, beraberlikteki başat duygunun sevgi olması ve farkındalığın bu yöne doğru evrilmesi gerektiğini belirtir (Şen, 2015: 33).

Öte yandan Bacanlı (2001)'de üniversiteliler arasında yapılan araştırma 220 kişilik toplam denekler grubunun erkekler tarafında; iyi yemek yapma, bekaret, yuva arzusu, dış güzellik ve dini anlayışta uyum konularını kızlardan daha fazla önemsendiğini ortaya çıkarmaktadır. Araştırmada fiziki çekiciliği erkeklerin, zeki olma özelliğini ise kızlar daha fazla istemektedirler. Kızlar ve erkeklerin eşlerinde bulunmasını arzu ettikleri özellikler ise bir birbirlerine yakındır ve başlıcaları: dürüst, kişilikli, sadakatli, sözünü tutan ve kültürlü olmak şeklindedir. Kızların erkeklerden daha dikkatli ve seçici davrandıkları da dikkat çeken diğer bir konudur (Şen, 2015: 33)

4.5 Eş Seçimi Kuramları

Eş adaylarının birbirlerini çekici bulmaları eş seçiminde en önde gelen yaklaşımlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Birlikte olmak istedikleri insanları neden çekici bulduklarıyla eş seçimine yönelik istemleri açıklayan bir çok kuramsal görüş bulunmaktadır (Yavuzer, 2010: 59). Bunları kısaca ele alırsak: Psikoanalitik Kuramda, kuramın teorisyeni Freud eş seçimini ana babadan karşı cins ebeveyne hissettikleri yakınlıkla ve hayranlığa bağlantılı açıklamakta ve eş seçimini bu yönde yaptıklarını bildirmektedir. Ortak Özellikler Kuramında, eşlerde bulunan özelliklerin birbirleriyle benzer veya farklı olması gerektiği yönünde iki ayrı yaklaşımdan bahsedebiliriz. Evleneceklerin benzer yönlerinin çokluğunun evliliğin başarı şansını arttıracığı savunulan ortak özellikler yaklaşımında ırktan dine, dilden, sosyal değerlere kadar bir çok alanda tarafların daha çok benzeyenini seçmesi durumunda idealin yakalanacağını savunmaktadır. Ayrıca bu tür evliliklerde çıkabilecek sorunlar etkileşimin kolay olması nedeniyle, gerçekçi ve objektif yaklaşımlarla çözülebileceği, eşlerin birbirlerini anlamalarının daha kolay olacağı düşünülmektedir (Özgüven, 2000: 339). Zıt Özellikler Kuramında, eşlerin

kendisinde olmayan özellik ve vasıfları olanları seçmesiyle evlilikte başarı şansını arttıracaklarını kabul edilmektedir. Zıt kutupların birbirlerini çekeceği, böyle çiftlerin bir araya gelmesi durumunda konuşulan konularla yaşantısal özelliklerinde zenginleşip çekici hale geleceği var sayılmaktadır. (Bacanlı, 2001: 21).

Eşlerin kişilik özellikleri yönünden olmaları gereken bilinç düzeyleri olumlu ve olumsuz özelliklerinin neler olduklarını bilebilmeleridir. Bu sayede oluşacak evlilik bilinciyle farkındalıkları gelişip birbirlerini destekleyip tamamlayacak ve karşılıklı olarak birbirlerine iyi davranıp mutluluğa kavuşacakları eşleri seçebileceklerdir (Yılmazçoban, 2010:179). Birbirlerini tamamlayan gereksinimler görüşüne göre benzeyen ve birbirlerini tamamlayan yönleri bulunan eşler aynı zamanda bireysel doyumlarını da sağlayacakları için onlar açısından evlilikleri başarıya ulaşmış olacaktır. Kişinin diğerinden farklı olan temel gereksinimleri kadın erkek ayrı cinsiyette olmasından da kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bazı gereksinimlerin kadınlar için bazılarının da erkekler için öncelikli olduğuna işaret etmekte fayda vardır. Bu aynı zamanda önemli bir farkındalık fırsatıdır da; böylesi durumlar onların birbirine 'benzeyen' gerekse birbirlerini 'tamamlayan' gereksinimleri nedeniyle birbirlerine karşı ayrıca bir hoşlanmayı da sağlayacaktır.

Özetle sağlıklı evliliklerin tesisi ile ilgili daha farklı kuramsal görüşler olduğunu söyleyebiliriz. Her kuram kendi düşünsel eksenini doğrultusunda eş seçimi kavramına açıklık getirmeye çalışmıştır (Alpaydın, 2012: 51).

4.6 Evliliğe Addedilen Anlamlar

Evlilik konusundaki kişisel ve toplumsal tutumların ve evliliğe bireylerce yüklenen öznel anlamların anlaşılması, sosyal ve kişisel yapıların belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Körük vd. 2018: 235).

Evlilik, yaşamı anlamlandırmada en merkezi hususlardan biridir. Bireylerin öncesinde, evliliğe dair görüşleri ve evliliğe yükledikleri anlamlar evliliğin nasıl ilerleyeceğine dair verilerle doludur. İnançlarını davranışına yansıtarak, evliliğe olumlu anlamlar yükleyen kişinin evlilikten sağlayacağı doyumunu yüksek, olumsuz anlamlar yükleyen kişinin ise evlilikten sağlayacağı doyumun düşük

olacağı düşünülebilir. Evliliğe ilişkin anlamlandırmalar kişilik özellikleri, aile yapısı ve ilişkilerine, sosyal çevreye, kültüre ve geçmiş yaşantılara bağlı olarak bireyin zihninde şekillenebilmektedir. Birey evliliği kendi kişilik özellikleri çerçevesinde anlamlandırabilir. Örneğin duygusal bir kişiliğe sahip olanın evliliğe yüklediği anlam daha romantik unsurlardan oluşacaktır. Evliliğe anlam yükleme konusunda Aile yapısı ve aile içi ilişkiler kilit roledir. Evliliğe yönelik düşünmeye başlayan bir kişi ilk olarak kendi anne ve babasının evliliğinden etkilenebilir. Bu bağlamda aralarında sağlam ve güçlü bir evlilik bağı olan ebeveynlerin çocukları evliliğe dair daha olumlu bakış açıları geliştirebilir ve evliliğe yüklediği anlamlar daha olumlu olabilir. Fakat güçlü bağlara sahip olmayan ebeveynlerin çocukları evlilik hakkında olumsuz düşüncelere sahip olabilir (Maden, 2015: 35).

Sosyal çevre de bireye evlilik hakkında fikir sahibi olma konusunda yol gösterici olabilir. Çevresinde mutlu ve uzun soluklu evlilik sürdüren çiftler bulunan kişiler evliliğe daha olumlu anlamlar yükleyebilmektedir. Ayrıca bireylerin geçmiş yaşantıları, tecrübe ve travmaları evliliğe anlam yüklemede belirleyici olabilir. Geçmişinde olumsuz sonuçlanan bir takım romantik ilişkiler bulunanlar evliliğe daha olumsuz anlamlar yükleyebilir (Tezcan, 2000: 47). Evlenmeye karar veren bireylerin evliliğe yükledikleri anlamların paralel olması da önem taşımaktadır. Kadın ve erkeğin evliliği anlamlandırma şeklinin benzer olması, evliliğin sağlamlığı ve evlilikten sağlanacak doyum açısından önemlidir. Evliliği olumlu anlamlandıran iki kişinin evlilikten beklentileri de benzer ve olumlu olacağından sağlıklı ve başarılı bir evlilik gerçekleştirmeleri olasıdır. Aksi durumda evliliğe yüklenen anlamların zıt olduğu bir evlilikte, evlilikten beklentiler farklı olacağından bireyler arasında geçimsizlik ve uyumsuzluk ortaya çıkabilir ve evlilik boşanma ile sonlanabilir (Maden, 2015: 37). Bununla beraber, boşanma olgusunun arkasındaki nedenlerin evliliklere göre farklılıklar göstermesi de boşanma süreci içerisindeki sorunların farklılığını da beraberinde taşır (Timurturkan, 2018: 211). Bilimsel literatür aile yapılarının ve boşanmayla sonuçlanan ayrılıkların gerek kültürler bağlamında ve gerekse alt kültürlerde farklılıklar gösterdiğine işaret etmektedir. Bu nedenle yapısal ve olgusal olarak kötü, çirkin vs. tanımlamalarda dikkat etmek gerekir (Dönmezer, 2009: 27).

4.7 Evlilik Süreci

4.7.1 Evlilik doyumu

Evlilikte ilişkisel olarak eş/lerin gereksinimlerini karşılayabilmeye dair algılarının tatmini evlilik doyumu şeklinde anlamlandırılır. Bu olguyu karşılaması gereken bir çok olgusal dinamik bulunmakla birlikte kişilik özellikleri ve gelinen kültürel dinamikler beraber aşk, evlenme şekli, sadakat başat olan dinamiklerdir. Bunların yanı sıra ortak değerler, meslek, gelir düzeyleri, eğitim, evliliğe yüklenen anlam ile beraber olası sorunlar karşısında bireylerin tutumları da evlilik doyumuna tesir eden önemli komponentlerdir. Bu Bunların karşılanması bireyde anı ve geleceği güvende hissettireceğinden evlilik doyumu olgusu karşılanacak ve eşler kendilerini mutlu hissedeceklerdir. Evliliğinin doyumsuz olması da bireyde negatif duygular yaratıp, geleceğe yönelik umutsuzluk oluşturacaktır. Evlilik doyumunun yüksek olması evliliğin sürmesine pozitif etki ederken, evlilik doyumunun düşük olması hem psikolojik hem de fiziksel olarak kendilerini ve birbirlerini yıpratmalarına neden olabilmektedir (Çapkın, 2012: 39). Benzer şekilde yaşam doyumu kavramı insanın cinsiyeti, yaşı, çalıştığı iş ve medeni durumu gibi birçok faktörden etkilenebilmekte (Yıldız & Tekin, 2017: 311) tanım olarak birbirlerine oldukça benzemektedirler.

Başka bir bakışla evlilik doyumu; evlilikte çevresel ve bireysel çiftin kazandığı psikolojik tatmindir. Evlilik doyumu; çiftlerin birbirleriyle uyumlu ilişki, orta yol bulma, eşitlik, aile geçmişi ve bağları alt boyutlarını içermektedir. Eşle doyumlu ilişki, dostluk, sevgi, ortak bir dünyayı paylaşmak, iletişimin ve cinsel doyumun artması, doyumlu ilişki sonucu yaşam şartlarıyla ilgili problemlerin azalması, eşin sevdiğini algılamak, eşin gözünde kendini çekici hissetmek, ilişkiye başkalarının karışmaması alt boyutlarını içermektedir (İmamoğlu, 1995: 57).

Diğer yandan; Canel (2007) çalışmasında bir çok araştırmacının (Synder, 1997; Rosen-Grandin, Feeney, 2002; Bradbury, Fincham ve Beach, 2000; Fitzpatrick, 1988) evlilik doyumunu yordayan olguların: aşk, sevgi ve duygusallık; ilişkideki problem ve çatışma çözme yetenekleri, çiftin birlikte zaman geçirme istekleri, maddi sorunlar karşısındaki tutumları, cinsellik niteliği ve rol algıları,

kök ailelerden çekirdek aileye taşıdıkları örüntüler ve ebeveynlik algıları olduğuna dikkat çekerken, Kocadere (1995)'te duygu, cinsellik, iletişim, evle ilgili işlevler, aile geliri, çalışma durumlarıyla, sorun-çatışma çözümü, şiddet, baskın olma istekleri, benzer yanları, aldatma, boşanma düşünceleri ve boş zamanlarını kapsayan on dört başlığı evlilik doyumunun temel dinamikleri arasında sayar. Kahraman (2013); Spainer (1976) ve Spainer-Lewis (1980) evlilik uyumunda mutluluk derecesi ve evlilik öncesi dönemlerin süresi ve beraberlik nitelikleri, etnik ve dini geçmişin ortak paydaları, toplumsal statü ve geleneksel örüntülerin nitelikleri, yaşam felsefeleri, eşlerin birbirlerine karşı yakınlıkları ve bağlarını duygusal ve fiziksel çekicilik olarak nasıl algıladıklarını evliliğin kalitesine ve evlilik uyumuna etki eden faktörler olarak görülmekte, bu değişkenleri bireysel değişkenler, aileye ilişkin değişkenler ve sosyo-ekonomik değişkenler olarak sınıflandırarak, alt bileşenlerini ise evlilik öncesi eğitimler ve aile danışmanlığı alanlarında irdelemektedirler (Şen; 2015: 147-149).

4.7.2 Evlilikte işlevsellik

Bir grup veya örgüt diye tanım bulan aile kavramına karşı; öteki cinsten biriyle yaşamak, bir ömrü paylaşmak, çocuk yetiştirmek gibi amaçlarla yapılan bir kontrat, akit olması yönüyle evliliği daha belirgin bir kavram olarak nitelemek mümkündür (Özgüven, 2017: 19). Literatür ise en öz şekliyle işlevsel olan aileyi 'sağlıklı' işlevsel olmayan aileyi ise 'sağlıksız' olarak tanımlanmaktadır (Özgüven, 2017: 71)

Bir yaşam tarzı olarak evlilik olgusunun Dünya'nın farklı kültürlerinde kurum olarak benimsenerek karşımıza çıkmasının nedenlerini öncelikle toplumun çeşitli işlevlerini yüklenip karşılamaında bulmak mümkündür. Bir araya geldiklerinde aynı mekanı da paylaşmaya başlayan bireyler aslında psikolojik manada da bir sistem tesis etmiş olurlar. Bireylerin evlilik kurumuyla hayatlarını ve bir mekanı paylaşmaktaki amaçları fiziki ve sosyolojik yönlerden birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir ortamı yaratabilme istekleridir. (Gülerce, 1996: 57). Bireyler belli gelişim aşamalarını geçtikten sonra okul, iş ve yaşadığı semtteki arkadaşlıklardan daha farklı bir yakın ilişki kurmaları ihtiyaç haline gelir ki bu ilişkinin içinde romantizm baskın aktördür evlenme ve

aile kurma güdüsünü barındırır (Altuntaş ve Atlı, 2015: 1249). Evlilik sürecinde öz bilincin fark edilmesi önemlidir. Bu sayede güçlü zayıf yönlerin bilinip kabul görüldüğü; hassasiyetlerin, duyguların tanınıp farkındalığı gelişmiş doğru sağlıklı, biz merkezli bir evlilik tesis edebilmek daha da mümkün olacaktır. Bilinçli bir evlilikte temelde lazım olan olgu yetenek değil sadece özel çaba harcamaya istekli olmaktır ve bunun ödülü de ilişkinin içerisinde (Tarhan, 2017: 16-17).

Özgüven, (2009)'a göre evlilik kompleks bir sistemattir. Varlığı anlamlı kılan onun başkalarıyla geliştirdiği ilişkilerdir. Bu yüzden evlilikle oluşacak karı koca ilişkisi karşı cinsten başka bir insanla mutlu olma beklentisinin tatmini yönünden de oldukça değerlidir. Hem beraberlik duygusu içinde birlikte hem de özerkliğini kaybetmeden bireysel yaşam formlarını da bünyesinde barındırması beklenen evlilik oldukça karmaşık bir ilişki biçimi olarak tanımlanabilir (Şen, 2015: 4).

Ailenin sağlığı ve işleyişine etkisi olan etmenlerin başında aile yapısı ve organizasyonu gelmektedir. Toplumlardaki farklı yapıdaki aile çeşitleri birbirinden farklı şekilde yaşamsal olaylarla baş ederek işlevselliklerini sağlarlar. Burada aile üyelerinin oynadıkları rollerin tematiği bu olgunun önemli dinamikleridirler (Gladding, 2015: 39). Evliliğin gerek ve nedensellikleri incelendiğinde iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaç ve arzularını tatmin arayışları ortaya konmaktadır. Ailenin işlevselliği açısından özellikle evliliği tesis eden çiftin beraberlik duygusu içerisinde nasıl hareket edeceklerini, çocuklarını nasıl yetiştirip eğiteceklerini bilip öğrenmesi gerekir. Cinsel yaşamın sağlıklı işlemesi, soy çizgisi, cinsiyet rollerine bağlı iş bölümünün belirlenmesi iktisadi faaliyetler temel fonksiyonlar arasındadır. Eşler karşılıklı olarak sevilip beğenilmeye ihtiyaç duyarlar Sosyal gereksinim olarak birlikte güven ve dayanışma içinde olduklarını hissetmeyle beraber evlilik ilişkileri içinde doyum sağlanmakta acı ve tatlı yaşantılarını paylaşabilmekte ve birlikte olma hazzı duymaktadırlar (Özgüven, 2017: 20-21).

4.7.3 Evlilikte çatışmalar

Dhir ve Markman (1984); çiftlerin anlaşmazlığa düşüp, problem çözme konusunda zorluklarla karşılaşması halinde ortaya çıkan iletişim

bozukluğundaki frekans karışıklığını çatışma olarak nitelemektedir. Tarafları tatmin ve ikna yoluna gidemeyen çözümsüz sarmallar var olduğunda ortaya çıkan çatışmadır. Çiftlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin çıkmazlara girmesi, sorunları çözüme götürecek yöntemlerin geçersizliği çatışmayı doğurur (Deniz, 2019: 28).

Tezer (1986), çatışmayı bir tarafın kendinle ilgili isteklerini diğerinin engellediği veya engellemek üzere olduğu algısının başlattığını aktarmıştır. Acitelli, Douvon ve Veroff, (1993)'te çatışmanın çiftler arasında yaşananların sonucu olduğundan bahisle bunu gelişimsel bir gerçeklik olarak tanımlarlar. Argyla ve Furnham (1983)'te ise anlaşmazlık ve çatışmaların evliliklerde yaygın olduğunu belirterek, psikolojik kapsamda çatışmanın evliliğin niteliğine göndermelerde bulunduğuna dikkat çekerler. Bu nedenle çatışma evlilik iletişimi ve ilişki görüşmelerinde temel olgu kapsamında araştırma değişkeni olarak yer almaktadır denilebilir. Araştırmacılar evlilik çatışmasının psikosomatik bozuklukları da beraberinde getirdiğine, çatışmanın yüksek oranda aile içi ilişkilerdeki problemlerden kaynaklandığını belirtmektedirler (Güney, 2007: 11-12).

Webster, (1950)' ye göre psikoloji kapsamındaki bir kavram olarak çatışma; birbiriyle çatışan ya da zıtlaşan uyuşmazlık eylemi (farklı düşünceler, ilgiler ya da kişiler gibi) ve çatışan ihtiyaç, dürtü, arzu ya da içsel ve dışsal kararlardan kaynaklanan zihinsel mücadele olarak tanımlanırken (Öner, 2013: 9-12); (Hatipoğlu, 1993)'e göre evlilikte çatışma ise eşlerden biri diğerinin ilgilerine müdahale etmeye kalktığında ortaya çıkan kişiler arası bir süreçtir şeklinde tanım bulmaktadır. Rank ve LeCroy, (1983) çatışma teorisini aile sosyolojisi çerçevesinde, Collins (1971), La Rossa (1977) ve Sprey (1979) davranışın açıklanmasında kullanmışlardır. Eshleman (1981), bu teorik perspektiften elde edilen en temel varsayımın çatışmanın tüm insani etkileşimlerde doğal ve kaçınılmaz olduğu gerçeğine dikkat çekerken, çatışmayı kötü veya sosyal sistemlerin ve insani ilişkilerin bozucusu olarak görmektense, *“çatışma aile sistemleri ve evlilik etkileşimleri dahil olmak üzere tüm sistemlerin ve etkileşimlerin varsayılan ve beklenen. bir parçası olarak görülür”*. Bu nedenle, eğer karı-koca veya ebeveyn-çocuk hedefleri sık sık çatışma halindeyse, mesele kaçınma değil de; bunlarla nasıl baş edileceği, nasıl çözüleceğidir (Öner, 2013: 11-16).

5. GEREÇ VE YÖNTEM

5.1 Araştırma Modeli

Yapılan çalışma nicel ve nitel bir çalışma olup, ölçekleri ve nitel veri analizleriyle araştırma hipotezi konusunda bir karara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada İnönü tutum ölçekli ve tek cevaplı İETÖ' indeki çoktan seçmeli ve tek cevaplı sorulara yer verilmiştir. Öte yandan uygulanan demografik bilgi sorularını da içeren anket uygulanmış, katılımcıların demografik dağılımları araştırmaya katılan evlenmeden önce danışmanlık alanlar ve boşanmışlar arasında ayrı ayrı karşılaştırılarak incelenmiştir. Ayrıca nitel sorular içeren bu ankette her iki gruba ortak ve evli veya boşanmış olma durumlarına göre farklı sorularla konu incelenmeye çalışılmıştır.

5.2 Evren ve Örneklem

Yapılan çalışmada, daha önce evlilik yaşayıp boşanma gerçekleştirmiş bir grup katılımcı ve evlenmeden önce danışmanlık alarak evlenen diğer bir grubun evlilik tutumları ile evlilik deneyimleri ve sonrasındaki görüşleri irdelenmiş, bunların yaşantısal olarak deneyimlenmiş evliliğe dair biriktirdikleri olgularındaki tecrübeleri baz alınarak araştırma tamamlanmıştır.

Araştırma evreni İstanbul ili Avrupa yakası ve yakın bölgesinde yaşayanlar temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı aynı zamanda başka kurumlarda da çalıştığı için ulaşılabilen çevrede özellikle evlilik öncesi danışmanlık alarak evlenen katılımcılara ulaşılması ve bu hizmeti alan kitlenin son derece az olması nedeniyle kısıtlı olsada planlanan katılımcı sayısının üzerinde bir katılım sağlanabilmiştir. Araştırmada kolay durum örnekleme tekniği kullanılmış olup, gönüllülük esası baz alınmıştır. Seçici unsur olarak sadece evlenmiş boşanmış olma kriterleriyle, evlenmeden önce danışmanlık almış olma şartı aranmış her iki gruptan toplam 66 kişiye ulaşılmıştır. Yaş aralığı, maddi gelir, eğitim kriterleri seçici unsur olmamıştır.

Bu araştırmaya toplamda 46 kadın, 20 erkek katılımcı katılmıştır. Çalışmaya katılanların 36'sı lise mezunu, 21'i lisans ve 9'u da yüksek lisans veya doktora mezunudur. Yine araştırmaya katılanların 2'si asgari ücret aldığını beyan ederken, 35'i orta gelir grubunda olduğunu, 29'u iyi ve çok iyi düzeyde gelir sahibi olduğunu beyan etmiştir. Çalışmaya katılanların yaş aralığı 19-25; 1 kişi, 25-35; 27 kişi, 35-45; 23 kişi ve 15'i de 45 yaş üzeridir. Bir başka anlatıyla toplam 66 kişiden 50 tanesi 25-45 yaş aralığındadır.

Ayrıca katılımcıların 51 tanesi özel sektörde, 5'i kamuda, 9 tanesi ise diğeri meslek kollarında çalışmakta ve 1 tanesi de çalışmamaktadır.

Boşanmış olarak katılım gösterenlerin 4'ü evliliğinin ilk bir yılında boşanmış, 25'i; ilk 1-5 yıl arasında, 21'i; ilk 5-10 yıl arasında, 16'sı ise 10'ncu yıldan sonra boşanmıştır.

5.3 Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırmada öncelikle İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ) kullanılmıştır. Bu ölçeğın kullanılmasındaki amaç, araştırmaya katılan her iki grup katılımcının da evlilik tutum skorlarını totalde sağlıklı bir şekilde ölçebilmektedir. Bu ölçeğın kullanımındaki amaç, açık ve net olması ve fazla detaya inmeden sonuca ulaşmasıdır diyebiliriz. Her katılımcıya gerek ulaşmada gerek yeterli zaman ayırmada ve analizde kolaylıklar sağlanmasıdır .

Ölçek, 21 maddelik bir ölçektir. İETÖ'indeki puanın yüksek olması evliliğe ilişkin tutumun olumlu oluşunu, düşük olması ise evliliğe ilişkin tutumun olumsuz olduğunu göstermektedir. Buna göre ölçeğın en düşük puanı 21, en yüksek puanı 105 olarak düşünölmelidir.

İETÖ'nün güvenilirliğı, ölçeğın uygulayıcıları tarafından iç tutarlılık, test – tekrar test ve testi yarılama güvenilirlik yöntemleriyle hesaplanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı 0,90'dır.

Test – tekrar test 67 kişi üzerinden 3 haftalık bir sürede uygulanıp 0,87 değerine ulaşılmıştır. Test yarılamada ise, katsayı 0,88 olarak tespit edilmiştir.

Düzeltilmiş madde korelasyonu ise, toplamı 0,46 – 0,73 aralığındadır.

İETÖ' nün açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri 553 kişiden oluşan üniversite öğrencileri arasında yapılmıştır.

Yapılan araştırmada ayrıca her iki gruba yönelik ortak 7'şer demografik sorunun ve yine ortak evlilik sürecinin dinamiklerinin, ortak evlilik ile beklentilerinin ve evlilik algılarının nasıl olduğuna yönelik ve evet / hayır şeklinde cevaplanacak 13'er soru yöneltilmiştir.

Ayrıca her iki grubun medeni durumuna yönelik hazırlanmış 8'er yine evet / hayır biçiminde cevaplanacak, evlenme süreci dinamiklerini içeren deneyim selliklerini sorgulayan nitel sorular yöneltilmiştir.

5.4 Verilerin Analizi

Veriler SPSS-22 veri analizi programıyla analiz edilmiştir.

5.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma için seçilen konu itibariyle oluşturulan iki ayrı veri grubundan boşanmış bireylere ulaşmak nispeten kolay olmaktadır. Fakat evlenmeden önce danışmanlık alarak evliliklerini gerçekleştiren anket katılımcılarına erişmek oldukça zor olmuştur. Bunun nedeni evlilik öncesi danışmanlık almak; hatta evlilik eğitimi almak konusu günümüzde yeni yeni başvuru alan bir kavram olmasındadır.

Yine de tez önerisini hazırladığımızda 5 katılımcı planlanmışken, 9 kişilik evlilik öncesi danışmanlık alan katılımcıya ulaşılabilmektedir.

Boşanmış gruptan 20 katılımcı planlanmışken bu diğer grup sayısının da artmasına paralel 57 kişiye ulaşılarak anket formlarının doldurulması sağlanmıştır. Demografik veriler vs. diğer noktalardaki anlamsızlık durumlarında veriler nonparametrik test ile analiz edilmiştir.

6. BULGULAR

Katılımcılara ait demografik bilgilerin dağılımı boşanmış ve evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alan grupta ayrı ayrı frekans analizi ile incelenmiş ve tabloda verilmiştir.

Çizelge 6.1: Demografik Bilgilerin Dağılımı

		Boşanmış		Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alan		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Cinsiyet	Erkek	17	29,8%	3	33,3%	20	30,3%
	Kadın	40	70,2%	6	66,7%	46	69,7%
Yaş	19-25	0	0,0%	1	11,1%	1	1,5%
	25-35	22	38,6%	5	55,6%	27	40,9%
	35-45	21	36,8%	2	22,2%	23	34,8%
	45+	14	24,6%	1	11,1%	15	22,7%
Eğitim Düzeyi	Lise	35	61,4%	1	11,1%	36	54,5%
	Üniversite	16	28,1%	5	55,6%	21	31,8%
	Y. Lisans-Doktora	6	10,5%	3	33,3%	9	13,6%
Çalışma Durumu	Çalışıyor	1	1,8%	0	0,0%	1	1,5%
	Kamu çalışanı	4	7,0%	1	11,1%	5	7,6%
	Özel sektör	45	78,9%	6	66,7%	51	77,3%
	Diğer	7	12,3%	2	22,2%	9	13,6%
Gelir	Asgari ücret	2	3,5%	0	0,0%	2	3,0%
	Orta	33	57,9%	2	22,2%	35	53,0%
	İyi	18	31,6%	5	55,6%	23	34,8%
	Çok İyi	4	7,0%	2	22,2%	6	9,1%
Ev Sahipliği	Kendinin	18	31,6%	2	22,2%	20	30,3%
	Ailenin	21	36,8%	2	22,2%	23	34,8%
	Kira	17	29,8%	5	55,6%	22	33,3%
	Diğer	1	1,8%	0	0,0%	1	1,5%
Evli kalınan süre	1 yıldan az	2	3,5%	2	22,2%	4	6,1%
	1-5 yıl	20	35,1%	5	55,6%	25	37,9%
	5-10 yıl	21	36,8%	0	0,0%	21	31,8%
	10 yıldan fazla	14	24,6%	2	22,2%	16	24,2%

Cinsiyete göre dağılım incelendiğinde; boşanmış olan kişilerin %29,8'i erkek, %70,2'si ise kadındır. Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanlarda erkeklerin oranı %33,3, kadınların oranı ise %66,7'dir. Yaş gruplarına göre incelendiğinde, boşanmış kişilerde 19-25 grubu kişilerin oranı %0, 25-35 yaş grubu kişilerin oranı %38,6, 35-45 yaş grubu kişilerin oranı %36,8 olup 45+ yaş gurubu kişilerin oranı %24,6'dır. Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanlarda 19-25 grubu kişilerin oranı %11,1, 25-35 yaş grubu kişilerin oranı %55,6, 35-45 yaş grubu kişilerin oranı %22,2 olup 45+ yaş gurubu kişilerin oranı %11,1'dir. Eğitim düzeyleri incelendiğinde; boşanmış olanlarda lise mezunlarının oranı %61,4, üniversite mezunlarının oranı %28,1 olup yüksek lisans ve doktora mezunları oranı %10,5'tir. Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanlarda lise mezunlarının oranı %11,1, üniversite mezunlarının oranı %55,6 olup yüksek lisans ve doktora mezunları oranı %33,3'tür. Boşanmış olan kişilerin %1,8'i çalışmamakta, %7'si kamu çalışanı, %78,9'u özel sektör çalışanı olup diğer çalışma durumunda olanların oranı %12,3'tür. Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanlarda %11,1'i kamu çalışanı, %66,7'si özel sektör çalışanı olup diğer çalışma durumunda olanların oranı %22,2'dir. Gelir dağılımı incelendiğinde boşanmış kişilerde asgari ücret alanların oranı %3,5, geliri orta düzeyde olanların oranı %57,9, iyi olanların oranı %31,6 olup çok iyi olanların oranı %7'dir. Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanlarda geliri orta düzey olanların oranı %22,2, iyi olanların oranı %55,6 olup çok iyi olanların oranı %22,2'dir. Boşanmış olan kişilerin %31,6'sının kendi evi, %36,8'inin ailesinin olup %29,8'i kira, %1,8'i ise diğer kategorisindedir. Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların %22,2'sinin kendi evi, %22,2'si ailesinin olup %55,6'sı kiradır. Evlilik süresi incelendiğinde; boşanmış olan kişilerde %3,5'i 1 yıldan az, %35,1'i 1-5 yıl, %36,8'i 5-10 yıl, %24,6'sı ise 10 yıldan fazla süre ile evli kalmıştır. Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların %22,2'si 1 yıldan az, %55,6'sı 1-5 yıl, %22,2'si ise 10 yıldan fazla süre ile evlidir.

Çizelge 6.2: Boşanmış Kişilerde İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Anketi Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı

	Hiç katılmıyorum		Nadiren katılıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Evlilik, hayatta karşılaşılan problemleri birlikte çözmeyi sağlar.	3	5,3%	7	12,3%	6	10,5%	19	33,3%	22	38,6%
2. Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi arttırdığını düşünürüm.	13	22,8%	8	14,0%	13	22,8%	17	29,8%	6	10,5%
3. Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	7	12,3%	7	12,3%	13	22,8%	16	28,1%	14	24,6%
4. Evliliğin, çiftler arasındaki güveni arttırdığını düşünürüm.	10	17,5%	10	17,5%	8	14,0%	19	33,3%	10	17,5%
5. Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	12	21,1%	9	15,8%	17	29,8%	13	22,8%	6	10,5%
6. Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	9	15,8%	7	12,3%	17	29,8%	19	33,3%	5	8,8%
7. Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	6	10,5%	5	8,8%	8	14,0%	22	38,6%	16	28,1%
8. Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	8	14,0%	3	5,3%	8	14,0%	21	36,8%	17	29,8%
9. Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	11	19,3%	8	14,0%	18	31,6%	12	21,1%	8	14,0%
10. Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.	5	8,8%	4	7,0%	6	10,5%	20	35,1%	22	38,6%
11. Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	6	10,7%	5	8,8%	14	24,6%	19	33,3%	13	22,8%
12. Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını arttırdığını düşünürüm.	8	14,0%	11	19,3%	8	14,0%	19	33,3%	11	19,3%
13. Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	5	8,8%	4	7,0%	6	10,5%	20	35,1%	22	38,6%
14. Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	11	19,3%	11	19,3%	16	28,1%	13	22,8%	6	10,5%
15. Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	7	12,3%	3	5,3%	7	12,3%	25	43,9%	15	26,3%
16. Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.	12	21,1%	8	14,0%	17	29,8%	9	15,8%	11	19,3%
17. Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	22	38,6%	11	19,3%	6	10,5%	9	15,8%	9	15,8%
18. Evlilik, gelirin planlı kullanılması sağlar.	10	17,5%	6	10,5%	16	28,1%	18	31,6%	7	12,3%
19. Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	14	24,6%	22	38,6%	9	15,8%	7	12,3%	5	8,8%
20. Evliliğin, her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	10	17,5%	4	7,0%	9	15,8%	20	35,1%	14	24,6%
21. Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	5	8,8%	2	3,5%	10	17,5%	19	33,3%	21	36,8%

“Evlilik, hayatta karşılaşılan problemleri birlikte çözmeyi sağlar.” İfadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %5,3, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %12,3 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %38,6’tır.

“Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi arttırdığını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %22,8, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14,0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,8’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %29,8 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5’dir.

“Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %12,3, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %12,3 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,8’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %28,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %24,6’dir.

“Evliliğin, çiftler arasındaki güveni arttırdığını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %17,5, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %17,5 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14’tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %17,5’dur.

“Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %21,1, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %15,8 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %29,8’dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,8 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5’dir.

“Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %15,8, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %12,3 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %29,8’tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8’dur.

“Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5, nadiren katılıyorum cevabı

verenlerin oranı %8,8 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14'tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %38,6 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %28,1'dir.

“Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %14, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %5,3 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14'tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %36,8 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %29,8'tür.

“Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %19,3, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %31,6'tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %21,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14'tür.

“Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %7 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %35,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %38,6'tir.

“Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %24,6'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,8'dir.

“Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını arttırdığını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %14, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %19,3 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14'tür. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %19,3'dir.

“Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8 , nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %7 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %35,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %38,6'tir.

“Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %19,3, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %19,3 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %28,1’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,8 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5 dir.

“Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %12,3, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %5,3 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %12,3’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %43,9 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %26,3’dir.

“Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %21,1, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %14 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %29,8’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %15,8 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %19,3’dir.

“Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %38,6, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %19,3 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %15,8 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %15,8’dir.

“Evlilik, gelirin planlı kullanılması sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %17,5, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %10,5 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %28,1’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %31,6 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %12,3’dir.

“Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %24,6, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %38,6 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %15,8’dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %12,3 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8’dir.

“Evliliğin, her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %17,5, nadiren katılıyorum

cevabı verenlerin oranı %7,0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %15,8'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %35,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %24,6'dır.

“Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %8,8, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %3,5 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %17,5'dur. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %36,8'dir.

Çizelge 6.3: Boşanmış Bireylerde Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Görüş Anketi Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı

	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
8. Boşandığım kişiyle evlenmem için yakın çevremden bana telkinler gelmişti.	35	61,4%	22	38,6%
9. Boşandığım kişiyle evlenmem için çevrem ve aile büyüklerinden baskı görmüştüm.	12	21,1%	45	78,9%
10. Sevdiğim kişiyle evlenmişim	44	77,2%	13	22,8%
11. Evlilikteki roller (ev işlerini anne yapar, baba evin geçimini sağlar, çocuğu anne bakar vb.) cinsiyetçi bir zorunluluk değil, sosyal yapı ve kültür içine yerleşmiş bir kabuldür.	43	75,4%	14	24,6%
12. Evlenmeden önce cinsel hayatla ilgili eş-dosttan, medyadan kendimce bir araştırma yapmış ve birtakım bilgiler edinmişim.	32	56,1%	25	43,9%
13. Evlilikle ilgili çevreden ve aileden duyduklarım dışında bir bilgim yoktu.	35	61,4%	22	38,6%
14. Evlilik öncesi bir aile büyüğümüz/yakınımız evlilikte cinsellikle ilgili yeterli bilgileri vermişti.	14	24,6%	43	75,4%
15. Eş veya eşler sadece aralarında sorunlar-çatışmalar olunca Aile Danışmanına giderler.	31	54,4%	26	45,6%
16. Evlenmeden önceki süreçte Aile Danışmanlığı hizmeti almak bence yersiz ve çok gereksizdir	6	10,5%	51	89,5%
17. Aile Danışmanlığı hizmeti alabileceğimi evlenmeden önce biliyordum.	16	28,1%	41	71,9%
18. Evlilik öncesinde Aile Danışmanlığı hizmeti alsaydım evliliğimde aksayan süreçleri ve çatışmaları yönetebilmek için Danışman desteği alabileceğimi bilir, destek alarak evliliğimi belki de farklı bir noktaya taşıyabilirdim.	31	54,4%	26	45,6%
19. Bir daha evlenirsem Aile Danışmanlığı desteği alırım, hatta evlilik kontratı yaparım	34	59,6%	23	40,4%
20. Bir daha evlenirsem tecrübelerim bana yeter.	27	47,4%	30	52,6%
21. Yeniden evlenmeyi düşünüyorum.	37	64,9%	20	35,1%
22. Evlilik öncesinde Aile Danışmanlığı hizmeti alıp evlenseydim yine de boşanırdım.	41	71,9%	16	28,1%
23. Evliliğim öncesinde Aile Danışmanlığı hizmeti alsaydım hiç evlenmezdim.	13	22,8%	44	77,2%
24. Boşandığım için pişmanım.	4	7,0%	53	93,0%
25. Evlilikten beklediğim ödül ekonomik güvencydi.	6	10,5%	51	89,5%
26. Evlilikten beklediğim ödül çocuklardı.	30	52,6%	27	47,4%
27. Evlilikten beklediğim ödül zeki ve çekici bir kişiyle olmanın avantajı olan sosyal kazancı elde etmekte.	9	15,8%	48	84,2%
28. Evlilikten beklediğim ödül duygusal destekti.	48	84,2%	9	15,8%

Boşandığı kişi ile evlenmemesi için yakın çevresinden kendisine telkinler yapılanların oranı %61,4'tür. Boşandığı kişi ile evlenmemesi için çevresi ve aile büyüklerinden baskı görenlerin oranı %21,1'dir. Sevdiği kişi ile evlenenlerin oranı %77,2'dir. Evlilikteki roller (ev işlerini anne yapar, baba evin geçimini sağlar, çocuğu anne bakar vb.) cinsiyetçi bir zorunluluk değil, sosyal yapı ve kültür içine yerleşmiş bir kabuldür ifadesine evet cevabı verenlerin oranı %75,4'tür. Evlenmeden önce cinsel hayatla ilgili eş-dosttan, medyadan kendimce bir araştırma yapmış ve birtakım bilgiler edindiğini belirtenlerin oranı %56,1'dir. 13. Evlilikle ilgili çevreden ve aileden duyduklarım dışında bir bilgisi olmadığını belirtenlerin oranı %61,4'tür. Evlilik öncesi bir aile büyüğümüz/yakınımız evlilikte cinsellikle ilgili yeterli bilgileri verdiğini belirtenlerin oranı %24,6'dır. "Eş veya eşler sadece aralarında sorunlar-çatışmalar olunca Aile Danışmanına giderler" ifadesine evet cevabı verenlerin oranı %54,4'dır. Evlenmeden önceki süreçte Aile Danışmanlığı hizmeti almanın yersiz ve çok gereksiz olduğunu düşünenlerin oranı %10,5'tir. Aile Danışmanlığı hizmeti alabileceğimi evlenmeden önce bilenlerin oranı %28,1'dir. "Evlilik öncesinde Aile Danışmanlığı hizmeti alsaydım evliliğimde aksayan süreçleri ve çatışmaları yönetebilmek için Danışman desteği alabileceğimi bilir, destek alarak evliliğimi belki de farklı bir noktaya taşıyabilirdim" ifadesine evet cevabı verenlerin oranı %54,4'tür. Tekrar evlendiği takdirde aile danışmanlığı desteği alıp evlilik kontratı yapacağını belirtenlerin oranı %59,6, tekrar evlendiği takdirde kendi tecrübelerinin kendisine yeteceğini belirtenlerin oranı %47,4'dir. Yeniden evlenmeyi düşünenlerin oranı %64,9, evlilik öncesinde aile danışmanlığı hizmeti alıp yine de boşanacağını belirtenlerin oranı %71,9'tür. Evliliği öncesinde aile danışmanlığı hizmeti alsaydı hiç evlenmeyeceğini belirtenlerin oranı %22,8'dir.

Boşandığı için pişman olanların oranı %7'dir. Evlilikten beklediği ödülün ekonomik güvence olduğunu belirtenlerin oranı %10,5, beklediği ödülün çocuklar olduğunu belirtenlerin oranı %52,6 olup beklediği ödülün zeki ve çekici bir kişiyle olmanın avantajı olan sosyal kazancı elde etmek olduğunu belirtenlerin oranı %15,8, ödül olarak duygusal destek beklentisi olanların oranı ise %84,2'dir.

Çizelge 6.4: Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Hizmeti Almış Kişilerde İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı

	Hiç katılmıyorum		Nadiren katılıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
1. Evlilik, hayatta karşılaşılan problemleri birlikte çözmeyi sağlar.	0	0,0%	0	0,0%	1	11,1%	3	33,3%	5	55,6%
2. Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi arttırdığını düşünürüm.	0	0,0%	0	0,0%	3	33,3%	4	44,4%	2	22,2%
3. Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	0	0,0%	0	0,0%	2	22,2%	4	44,4%	3	33,3%
4. Evliliğin, çiftler arasındaki güveni arttırdığını düşünürüm.	0	0,0%	1	11,1%	3	33,3%	4	44,4%	1	11,1%
5. Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	0	0,0%	1	11,1%	1	11,1%	5	55,6%	2	22,2%
6. Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	1	11,1%	1	11,1%	1	11,1%	4	44,4%	2	22,2%
7. Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	1	11,1%	0	0,0%	1	11,1%	1	11,1%	6	66,7%
8. Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	0	0,0%	0	0,0%	2	22,2%	2	22,2%	5	55,6%
9. Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	0	0,0%	0	0,0%	3	33,3%	1	11,1%	5	55,6%
10. Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.	1	11,1%	0	0,0%	2	22,2%	0	0,0%	6	66,7%
11. Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	1	11,1%	1	11,1%	2	22,2%	1	11,1%	4	44,4%
12. Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını arttırdığını düşünürüm.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	22,2%	7	77,8%
13. Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	0	0,0%	0	0,0%	1	11,1%	5	55,6%	3	33,3%
14. Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	3	33,3%	0	0,0%	1	11,1%	5	55,6%	0	0,0%
15. Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	1	11,1%	0	0,0%	0	0,0%	2	22,2%	6	66,7%
16. Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.	2	22,2%	0	0,0%	0	0,0%	2	22,2%	5	55,6%
17. Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	5	55,6%	0	0,0%	1	11,1%	0	0,0%	3	33,3%
18. Evlilik, gelirin planlı kullanılması sağlar.	1	11,1%	0	0,0%	1	11,1%	5	55,6%	2	22,2%
19. Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	1	11,1%	0	0,0%	4	44,4%	1	11,1%	3	33,3%
20. Evliliğin, her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	3	33,3%	0	0,0%	1	11,1%	4	44,4%	1	11,1%
21. Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	2	22,2%	0	0,0%	0	0,0%	2	22,2%	5	55,6%

“Evlilik, hayatta karşılaşılan problemleri birlikte çözmeyi sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1’tir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6’dır.

“Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi arttırdığını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3’dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,4 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2’dır.

“Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2’dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,4 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3’dır.

“Evliliğin, çiftler arasındaki güveni arttırdığını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3’dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,4 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1’tir.

“Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1’tir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2’dır.

“Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1’tir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,4 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2’tir.

“Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1, nadiren katılıyorum cevabı

verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %66,7'tir.

“Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6'dır.

“Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3'tir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6'dır.

“Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2'tir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %66,7'tir.

“Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,4'dir.

“Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını arttırdığını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0'dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %77,8'tir.

“Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3'tir.

“Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.” İfade sine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %32,3, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0

olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0'dır.

“Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0'dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %66,7'dir.

“Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0'dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6'dır.

“Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3'dir.

“Evlilik, gelirin planlı kullanılması sağlar.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2'dir.

“Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,4'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3'tir.

“Evliliğin, her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %33,3, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1'dir. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,4 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %11,1'dir.

“Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.” ifadesine hiç katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2, nadiren katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0 olup biraz katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0’dır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %22,2 iken kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,6’dır.

Çizelge 6.5: Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Hizmeti Almış Kişilerde Aile Danışmanlığı Görüş Anketi Sorularına Verilen Cevapların Dağılımı

	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
8. Evlilik öncesinde çevremi eşimle evlenmem konusunda bana baskıları olmuştu.	2	22,2%	7	77,8%
9. Bu evliliği yapmam için çevremi ve ailemin baskılarını gördüm	2	22,2%	7	77,8%
10. Sevdiğim kişiyle evlendim.	9	100,0%	0	0,0%
11. Evlilikteki roller (ev işlerini anne yapar, baba evin geçimini temin eder, çocuklara anne bakar vb. ...) cinsiyetçi bir zorunluluk değil, sosyal yapı ve kültür içine yerleşmiş bir kabuldür.	6	66,7%	3	33,3%
12. Evlenmeden önce cinsel hayatla ilgili eş-dosttan, medyadan kendimce araştırmalar yapmış ve birtakım bilgiler edinmişim	7	77,8%	2	22,2%
13. Evlilikle ilgili çevreden ve aileden duyduklarım dışında bir bilgin yoktu.	2	22,2%	7	77,8%
14. Evlilik öncesinde bir aile büyüğümüz/yakınımız bana cinsellikle ilgili yeterli bilgileri verdi.	2	22,2%	7	77,8%
15. Eş veya eşler sadece aralarında sorunlar/çatışmalar olunca Aile Danışmanına giderler	3	33,3%	6	66,7%
16. Evlenmeden önceki süreçte Aile Danışmanlığı hizmeti almak bence yersiz ve çok gereksizdir.	0	0,0%	9	100,0%
17. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımda evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentilerimi fark ettim ve bununla başa çıkmayı öğrendim.	7	77,8%	2	22,2%
18. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımda evlilik ilişkimizi etkileyebilecek kişisel özelliklerimizi ve ihtiyaçlarımızı fark ettim.	6	66,7%	3	33,3%
19. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımda evle ilgili roller ve sorumluluklarımı iyice anladım.	5	55,6%	4	44,4%
20. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımız geldiğimiz ailelerimizle (kök aile) ilişkilerimizde konuştuk.	6	66,7%	3	33,3%
21. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımızda çocuk isteklerimizi de konuştuk.	6	66,7%	3	33,3%
22. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımızda aile bütçesini ve parasal işlerimizi de konuştuk .	5	55,6%	4	44,4%
23. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımızda en az beş yıllık bir plan yaptık.	5	55,6%	4	44,4%
24. Evlendikten sonra da ihtiyacım olunca Aile Danışmanından destek aldım.	6	66,7%	3	33,3%
25. Evlilikten beklediğim ödül ekonomik güvenceydi.	1	11,1%	8	88,9%
26. Evlilikten beklediğim ödül çocuklardı.	2	22,2%	7	77,8%
27. Evlilikten beklediğim ödül zeki ve çekici bir kişiyle beraber olmanın avantajı olan sosyal kazancı elde etmektir.	4	44,4%	5	55,6%
28. Evlilikten beklediğim ödül duygusal destekti.	9	100,0%	0	0,0%

Katılımcıların evlilik öncesinde eşleri ile evlenmemeleri konusunda çevrenin baskısı olduğunu belirtenlerin oranı %22,2'dir. Bu evliliği yapmaması için çevresinin ve ailesinin baskılarını görenlerin oranı %22,2'dir. Evlenmeden önce aile danışmanlığı alan katılımcıların tamamı sevdiği kişi ile evlendiğini belirtmiştir. “Evlilikteki roller (ev işlerini anne yapar, baba evin geçimini temin eder, çocuklara anne bakar vb. ...) cinsiyetçi bir zorunluluk değil, sosyal yapı ve kültür içine yerleşmiş bir kabuldür.” ifadesine katılımcıların %66,7'si evet cevabı vermiştir. Evlenmeden önce cinsel hayatla ilgili eş-dosttan, medyadan kendince araştırmalar yapmış ve birtakım bilgiler edinmiş olanların oranı %77,8'tir. Evlilikle ilgili çevreden ve aileden duydukları dışında bir bilgisi olmayanların oranı %22,2, evlilik öncesinde bir aile büyüğü/yakını cinsellikle ilgili bilgileri kendisine verdiğini belirtenlerin oranı ise %22,2'dir. “Eş veya eşler sadece aralarında sorunlar/çatışmalar olunca Aile Danışmanına giderler” ifadesine evet cevabı verenlerin oranı %33,3, 16. evlenmeden önceki süreçte Aile Danışmanlığı hizmeti almanın yersiz ve çok gereksiz olduğunu belirtenlerin oranı ise %0'dır. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığım evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentilerimi fark ettim ve bununla başa çıkmayı öğrendiğimi ifade edenlerin oranı %77,8, 18. evlenmeden önce Danışmanlık aldığım evlilik ilişkilerini etkileyebilecek kişisel özelliklerini ve ihtiyaçlarını fark ettiğini belirtenlerin oranı ise %66,7'dir. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığım evle ilgili roller ve sorumluluklarımı iyice anladığımı belirtenlerin oranı %55,6, 20. Evlenmeden önce danışmanlık aldığımız aileleri ile (kök aile) ilişkilerinizde konuştuklarını belirtenlerin oranı %66,7'dir. Evlilik öncesi danışmanlık alındığında çocuk isteklerini de konuşanların oranı %66,7, aile bütçesi ve parasal işlerini de konuşanların oranı %55,6, danışmanlık aldığında en az beş yıllık plan yaptığını belirtenlerin oranı %55,6'dır. Evlendikten sonra da ihtiyacı olunca aile danışmanından destek aldığını belirtenlerin oranı %66,7'dir. Evlilikten beklediği ödül ekonomik güvence olanların oranı %11,1, beklediği ödül çocuk olanların oranı %22,2, beklediği ödül zeki ve çekici bir kişiyle beraber olmanın avantajı olan sosyal kazancı elde etmek olanların oranı %44,4 olup tamamı beklediği ödülün duygusal destek olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 6.6: Ortak Soruların Gruplara Göre Karşılaştırması

			Grup		Toplam
			Boşanmış	Evlilik öncesi dan. alın	
8. Boşandığım kişiyle evlenmem için yakın çevremden bana telkinler gelmişti.	Evet	N	35	2	37
		%	61,4%	22,2%	56,1%
	Hayır	N	22	7	29
		%	38,6%	77,8%	43,9%
Toplam	N	57	9	66	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =4,844; p=0,036

“Boşandığım kişiyle evlenmem için yakın çevremden bana telkinler gelmişti.” ifadesine boşanmış olanların %61,4’ü, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %22,2’si evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

			Grup		Toplam
			Boşanmış	Evlilik önc. dan almış	
9. Boşandığım kişiyle evlenmem için çevrem ve aile büyüklerinden baskı görmüştüm.	Evet	N	12	2	14
		%	21,1%	22,2%	21,2%
	Hayır	N	45	7	52
		%	78,9%	77,8%	78,8%
Toplam	N	57	9	66	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =0,006; p=1

“Boşandığım kişiyle evlenmem için çevrem ve aile büyüklerinden baskı görmüştüm.” ifadesine boşanmış olanların %21,1’i, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %22,2’si evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

			Grup		Toplam
			Boşanmış	Evlilik öncesi almış	
10. Sevdiğim kişiyle evlenmişim	Evet	N	44	9	53
		%	77,2%	100,0%	80,3%
	Hayır	N	13	0	13
		%	22,8%	0,0%	19,7%
Toplam	N	57	9	66	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =2,556; p=0,186

“Sevdiğim kişiyle evlenmişim.” ifadesine boşanmış olanların %77,2’si, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise tamamı evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

			Grup		Toplam
			Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış	
11. Evlilikteki roller (ev işlerini anne yapar, baba evin geçimini sağlar, çocuğu anne bakar vb.) cinsiyetçi bir zorunluluk değil, sosyal yapı ve kültür içine yerleşmiş bir kabuldür.	Evet	N	43	6	49
		%	75,4%	66,7%	74,2%
	Hayır	N	14	3	17
		%	24,6%	33,3%	25,8%
Toplam		N	57	9	66
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare=0,313 ; $p=0,684$

“Evlilikteki roller (ev işlerini anne yapar, baba evin geçimini sağlar, çocuğu anne bakar vb.) cinsiyetçi bir zorunluluk değil, sosyal yapı ve kültür içine yerleşmiş bir kabuldür.” ifadesine boşanmış olanların %75,4’ü, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %66,7’si evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

			Grup		Toplam
			Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış	
12. Evlenmeden önce cinsel hayatla ilgili eş-dosttan, medyadan kendimce bir araştırma yapmış ve birtakım bilgiler edinmişim.	Evet	N	32	7	39
		%	56,1%	77,8%	59,1%
	Hayır	N	25	2	27
		%	43,9%	22,2%	40,9%
Toplam		N	57	9	66
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare=1,505 ; $p=0,290$

“Evlenmeden önce cinsel hayatla ilgili eş-dosttan, medyadan kendimce bir araştırma yapmış ve birtakım bilgiler edinmişim.” ifadesine boşanmış olanların %56,1’i, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %77,8’i evet cevabı

vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

		Grup			Toplam
			Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış	
13. Evlilikle ilgili çevreden ve aileden duyduklarım dışında bir bilgim yoktu.	Evet	N	35	2	37
		%	61,4%	22,2%	56,1%
	Hayır	N	22	7	29
		%	38,6%	77,8%	43,9%
Toplam		N	57	9	66
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare=4,844 ; $p=0,036$

“Evlilikle ilgili çevreden ve aileden duyduklarım dışında bir bilgim yoktu.” ifadesine boşanmış olanların %61,4’ü, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %22,2’si evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır ($p<0,05$).

		Grup			Toplam
			Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış	
14. Evlilik öncesi bir aile büyüğümüz/yakınımız evlilikte cinsellikle ilgili yeterli bilgileri vermişti.	Evet	N	14	2	16
		%	24,6%	22,2%	24,2%
	Hayır	N	43	7	50
		%	75,4%	77,8%	75,8%
Toplam		N	57	9	66
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare=0,023 ; $p=1$

“Evlilik öncesi bir aile büyüğümüz/yakınımız evlilikte cinsellikle ilgili yeterli bilgileri vermişti.” ifadesine boşanmış olanların %24,6’sı, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %22,2’si evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

			Grup		Toplam
			Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış	
15. Eş veya eşler sadece aralarında sorunlar-çatışmalar olunca Aile Danışmanına giderler.	Evet	N	30	3	33
		%	53,6%	33,3%	50,8%
	Hayır	N	26	6	32
		%	46,4%	66,7%	49,2%
Toplam		N	56	9	65
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare=1,379 ; p=0,297

“Eş veya eşler sadece aralarında sorunlar-çatışmalar olunca Aile Danışmanına giderler.” ifadesine boşanmış olanların %53,6’sı, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %33,3’ü evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

			Grup		Toplam
			Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış	
16. Evlenmeden önceki süreçte Aile Danışmanlığı hizmeti almak bence yersiz ve çok gereksizdir	Evet	N	6	0	6
		%	10,5%	0,0%	9,1%
	Hayır	N	51	9	60
		%	89,5%	100,0%	90,9%
Toplam		N	57	9	66
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare=1,042 ; p=0,585

“Evlenmeden önceki süreçte Aile Danışmanlığı hizmeti almak bence yersiz ve çok gereksizdir” ifadesine boşanmış olanların %10,5’i, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %0’ı evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

				Grup		Toplam
				Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış	
25. Evlilikten beklediğim ödül ekonomik güvenceydi.	Evet	N	6	1	7	
		%	10,5%	11,1%	10,6%	
	Hayır	N	51	8	59	
		%	89,5%	88,9%	89,4%	
Toplam		N	57	9	66	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare=0,003 ; p=1

“Evlilikten beklediğim ödül ekonomik güvenceydi.” ifadesine boşanmış olanların %10,5'i, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %11,1'i evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

				Grup		Toplam
				Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış	
26. Evlilikten beklediğim ödül çocuklardı.	Evet	N	30	2	32	
		%	52,6%	22,2%	48,5%	
	Hayır	N	27	7	34	
		%	47,4%	77,8%	51,5%	
Toplam		N	57	9	66	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare=2,878 ; p=0,151

“Evlilikten beklediğim ödül ekonomik güvenceydi.” ifadesine boşanmış olanların %10,5'i, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %11,1'i evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

		Grup		Toplam	
		Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış		
27. Evlilikten beklediğim ödül zeki ve çekici bir kişiyle olmanın avantajı olan sosyal kazancı elde etmektir.	Evet	N	9	4	13
		%	15,8%	44,4%	19,7%
	Hayır	N	48	5	53
		%	84,2%	55,6%	80,3%
Toplam		N	57	9	66
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare=4,035 ; p=0,067

“Evlilikten beklediğim ödül zeki ve çekici bir kişiyle olmanın avantajı olan sosyal kazancı elde etmektir.” ifadesine boşanmış olanların %15,8’i, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %44,4’ü evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

		Grup		Toplam	
		Boşanmış	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış		
28. Evlilikten beklediğim ödül duygusal destektir.	Evet	N	48	9	57
		%	84,2%	100,0%	86,4%
	Hayır	n	9	0	9
		%	15,8%	0,0%	13,6%
Toplam		n	57	9	66
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare=1,645 ; p=0,341

“Evlilikten beklediğim ödül duygusal destektir.” ifadesine boşanmış olanların %84,2’si, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alanların ise %tamamı evet cevabı vermiştir. İfadeye evet cevabı verme ile çalışma grubu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

HİPOTEZ TESTLERİ

Çizelge 6.7: Grup faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a

	no	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietöboşanmış		57	100,0%	0	0,0%	57	100,0%
danışmanlık		9	100,0%	0	0,0%	9	100,0%

Normallik Testi

	no	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p
toplam_ietöboşanmış		,130	57	,018	,963	57	,075
danışmanlık		,203	9	,200*	,939	9	,573

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında danışmanlık alan grubun veri seti 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonucu; boşanmış grubun veri seti 50'den fazla olduğu için Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucu kullanılacaktır. Gruplardan en az bir tanesinin test sonuçları 0,05 ten küçük olduğundan dolayı non-parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Grup faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

H1: Grup faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark vardır.

Mann-Whitney U Testi

Sıralama

	no	N	Sıra Ortlm.	Sıra Özeti
toplam_ietö	boşanmış	57	31,84	1815,00
	danışmanlık	9	44,00	396,00
	Toplam	66		

Test İstatistikleri^a

	toplam_ietö
Mann-Whitney U	162,000
Wilcoxon W	1815,000
Z	-1,767
Asymp. P (2 yönlü)	.077

a. Gruplama Değişkeni: hayır

Yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda boşanmış ve evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almış kişilerin evlilik tutum düzeyleri arasında %95 güven düzeyinde herhangi bir farklılık olmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

Çizelge 6.8: Cinsiyet faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a

	cinsiyet	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö kadın		46	100,0%	0	0,0%	46	100,0%
erkek		20	100,0%	0	0,0%	20	100,0%

Normallik Testi

	cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p
toplam_ietö kadın		,158	46	,006	,946	46	,033
erkek		,092	20	,200*	,980	20	,937

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Gruplardan en az bir tanesinin test sonuçları 0,05 ten küçük olduğundan dolayı non-parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Cinsiyet faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

H1: Cinsiyet faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark vardır.

Mann-Whitney U Testi

Sıralama

	cinsiyet	N	Sıra Ortlm.	Sıra Özeti
toplam_ietö	kadın	46	33,88	1558,50
	erkek	20	32,63	652,50
	Toplam	66		

Test İstatistiksi^a

	toplam_ietö
Mann-Whitney U	442,500
Wilcoxon W	652,500
Z	-,244
Asymp. P (2 yönlü)	,807

a. Gruplama değişkeni: cinsiyet

Yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre $p=.807>.05$ olduğu için H0 ret edilemez. %95 güven düzeyinde cinsiyet faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.9: Gruplardaki cinsiyet faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a

	cinsiyet	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö	kadın	40	100,0%	0	0,0%	40	100,0%
	erkek	17	100,0%	0	0,0%	17	100,0%

a. no = boşanmış

Normallik Testi^a

	cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	kadın	,175	40	,003	,940	40	,034
	erkek	,128	17	,200*	,981	17	,963

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = boşanmış

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında boşanmış grubun verileri 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Gruplardan en az bir tanesinin test sonuçları 0,05 ten küçük olduğundan dolayı non-parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Özet Tablo^a

	cinsiyet	Denek					
		Geçerli		Geçerli		Geçerli	
		N	N	N	N	N	N
toplam_ietö kadın		6	100,0%	0	0,0%	6	100,0%
erkek		3	100,0%	0	0,0%	3	100,0%

a. no = danışmanlık

Normallik Testi^a

	cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö kadın		,208	6	,200*	,936	6	,628
erkek		,334	3	.	,860	3	,266

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = danışmanlık

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında evlilik öncesi danışmanlık almış grubun verileri 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Boşanmış grubun cinsiyet faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

H1: Boşanmış grubun cinsiyet faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark vardır.

Sıralama^a

	cinsiyet	N	Sıra Ortlm.	Sıra Özeti
toplam_ietö	kadın	40	29,10	1164,00
	erkek	17	28,76	489,00
	Toplam	57		

a. no = boşanmış

İstatistik Testi^{a,b}

	toplam_ietö
Mann-Whitney U	336,000
Wilcoxon W	489,000
Z	-,070
Asymp. P (2 yönlü)	,944

a. no = boşanmış

b. Gruplama Değişkeni: cinsiyet

Yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre $p=.944>.05$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde boşanmış grubun cinsiyet faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

H_0 : Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun cinsiyet faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun cinsiyet faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Grup İstatistikleri^a

	cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma (SS)	Std. Hata Ortalaması
toplaml_ietö	kadın	6	82,5000	14,59795	5,95959
	erkek	3	77,6667	10,78579	6,22718

a. no = danışmanlık

Bağımsız Gruplar Testi^a

	Levene Varyans Eşitlik Testi	Ortalama Eşitliği için t-testi								
		F	p	t	Std	p (2-yönlü)	Ortalama Fark	Std. Hata Farkı	95% Farkın Güven Aralığı	
									Alt	Üst
toplaml_ietö Varyansların eşit olduğu varsayımı	,417	,539	,5027	,631	4,83333	9,62944	-17,93668	27,60335		
Varyansların eşit		,561	5,497	,597	4,83333	8,61942	-16,73453	26,40120		

a. no = danışmanlık

Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun cinsiyet değişkenine göre incelemek için Bağımsız Gruplar T Testi uygulanmıştır. Varyans homojenliğine bakıldığında anlamlılık (p) değeri 0,539 bulunmuştur ve bu değer 0,05'ten büyük olduğu için varyansların homojen dağıldığı söylenebilir. Varyansların homojen dağılması sonucuna göre analiz incelendiğinde H0 red edilemez yani %95 güven düzeyinde cinsiyet faktörü [$t(7) = ,502, p>.05$] evlilik öncesi danışmanlık alan grubunun İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.10: Yaş faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo

	yaş	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö	21-25	1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%
	25-35	27	100,0%	0	0,0%	27	100,0%
	35-45	23	100,0%	0	0,0%	23	100,0%
	45+	15	100,0%	0	0,0%	15	100,0%

Normallik Testi^a

	yaş	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	25-35	,117	27	,200*	,943	27	,147
	35-45	,178	23	,057	,883	23	,012
	45+	,111	15	,200*	,973	15	,899

*. Bu gerçek önemin az alt sınırıdır.

a. yaş:21-25 aralığındayken toplam_ietö sabittir. Bu ihmal edilmiştir.

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Gruplardan en az bir tanesinin test sonuçları 0,05 ten küçük olduğundan dolayı non-parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

H1: Yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark vardır.

Sıralama

	yaş	N	Sıra Ortlm.
toplam_ietö	21-25	1	30,00
	25-35	27	35,74
	35-45	23	32,74
	45+	15	30,87
	Toplam	66	

Test İstatistikleri^{a,b}

	toplam_ietö
Chi-Square	,720
Sd	3
Asymp. P	,868

a. Kruskal Wallis Test

b. Gruplama Değişkeni: yaş

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucuna göre $p=.868>.05$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.11: Gruplardaki yaş faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a Denek İşlem Özeti

	yaş	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö	25-35	22	100,0%	0	0,0%	22	100,0%
	35-45	21	100,0%	0	0,0%	21	100,0%
	45+	14	100,0%	0	0,0%	14	100,0%

a. no = boşanmış

Normallik Testi^a

	yaş	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	25-35	,133	22	,200*	,945	22	,249
	35-45	,204	21	,022	,844	21	,003
	45+	,119	14	,200*	,970	14	,875

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = boşanmış

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Boşanmış grubun normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Gruplardan en az bir tanesinin test sonuçları 0,05 ten küçük olduğundan dolayı non-parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Normallik Testi^{a,b,e}

	yaş	Kolmogorov-Smirnov ^c			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	25-35	,203	5	,200*	,951	5	,743
	35-45	,260	2	.			

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = danışmanlık

b. yaş = 21-25 iken toplam_ietö sabittir. Bu ihmal edilmiştir.

c. Lilliefors Önem Düzeltmesi

e. yaş = 45+ iken toplam_ietö sabittir. Bu ihmal edilmiştir.

Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Boşanmış grubun yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

H1: Boşanmış grubun yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark vardır.

Sıralama^a

	yaş	N	Sıra Ortlm.
toplam_ietö	25-35	22	30,02
	35-45	21	29,52
	45+	14	26,61
	Toplam	57	

a. no = boşanmış

Test İstatistikleri^{a,b,c}

	toplam_ietö
Chi-Square	,396
Sd	2
Asymp. P	,820

a. no = boşanmış

b. Kruskal Wallis Testi

c. Gruplama Değişkeni: yaş

Yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda $p > .05$ olduğundan dolayı boşanmış grubun yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

Ho: Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi^a

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
2,303	1	5	,190

a. no = danışmanlık

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA^a

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
İlişkisiz Gruplar	258,089	3	86,030	,396	,762
İlişkili Gruplar	1086,800	5	217,360		
Toplam	1344,889	8			

a. no = danışmanlık

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(3,5) = .396$, $p = .762$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde evlilik öncesi danışmanlık alan grubun yaş faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.12: Eğitim düzeyi faktörünün İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo

	Eğitim	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietöLise		36	100,0%	0	0,0%	36	100,0%
Üniversite		21	100,0%	0	0,0%	21	100,0%
yüksek ve üzeri		9	100,0%	0	0,0%	9	100,0%

Normallik Testi

	Eğitim	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietöLise		,133	36	,111	,956	36	,167
Üniversite		,144	21	,200*	,953	21	,386
yüksek ve üzeri		,142	9	,200*	,932	9	,505

*. Bu gerçek önemin az alt sınırıdır.

a. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Eğitim düzeyi faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Eğitim düzeyi faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
,681	2	63	,510

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(2,63) = .480$, $p = .621$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde eğitim düzeyi faktörü bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.13: Gruplardaki eğitim düzeylerinin İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a

	Eğitim	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietöLise		35	100,0%	0	0,0%	35	100,0%
Üniversite		16	100,0%	0	0,0%	16	100,0%
yüksek ve üzeri		6	100,0%	0	0,0%	6	100,0%

a. no = boşanmış

Normallik Testi^a

	Eğitim	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	Lise	,122	35	,200*	,957	35	,186
	Üniversite	,209	16	,059	,901	16	,083
	yüksek ve üzeri	,216	6	,200*	,888	6	,307

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = boşanmış

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Boşanmış grubun normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Gruplardan en az bir tanesinin test sonuçları 0,05 ten küçük olduğundan dolayı non-parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Özet Tablo^a

	Eğitim	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietölise		1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%
	üniversite	5	100,0%	0	0,0%	5	100,0%
	yüksek ve üzeri	3	100,0%	0	0,0%	3	100,0%

a. no = danışmanlık

Normallik Testi^{a,b}

	eğitim	Kolmogorov-Smirnov ^c			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	üniversite	,216	5	,200*	,941	5	,677
	yüksek ve üzeri	,192	3	.	,997	3	,893

*. Bu gerçek önemin az alt sınırırđır.

a. no = danışmanlık

b. eğitim: lise iken toplam ietö sabittir. Bu ihmal edilmiştir.

c. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında evlilik öncesi danışmanlık alan grubun verileri 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Boşanmış grubun eğitim düzeyleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

H1: Boşanmış grubun eğitim düzeyleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark vardır.

Sıralama^a

	eğitim	N	Sıra Ortlm.
toplam_ietö	lise	35	29,93
	üniversite	16	29,00
	yüksek ve üzeri	6	23,58
	Toplam	57	

a. no = boşanmış

Test İstatistik^{a,b,c}

	toplam_ietö
Chi-Square	,749
Sd	2
Asymp. P	,688

a. no = boşanmış

b. Kruskal Wallis Test

c. Gruplama Değişkeni: eğitim

Yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda $p > .05$ olduğundan dolayı %95 güven düzeyinde boşanmış grubun eğitim düzeyleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark yoktur.

Ho: Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun eğitim düzeyleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun eğitim düzeyleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi^a

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
,732	2	54	,486

a. no = boşanmış

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA^a

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
İlişkisiz Gruplar	279,599	2	139,799	,408	,667
İlişkili Gruplar	18523,980	54	343,037		
Toplam	18803,579	56			

a. no = boşanmış

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(2,54) = .408$, $p = .667$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde evlilik öncesi danışmanlık alan grubun eğitim düzeyleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.14: Çalışma durumun İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo

	Denek						
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö çalışmıyor		1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%
kamu		5	100,0%	0	0,0%	5	100,0%
özel		51	100,0%	0	0,0%	51	100,0%
diğer		9	100,0%	0	0,0%	9	100,0%

Normallik Testi^a

	çalışma	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö kamu		,233	5	,200*	,912	5	,481
özel		,113	51	,100	,959	51	,076
diğer		,195	9	,200*	,955	9	,742

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. toplam_ietö is constant when çalışma = çalışmıyor. Bu ihmal edilmiştir.

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında kamu ve diğer grubunda çalışan veri seti 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonucu; özel sektörde çalışan grubun veri seti 50'den fazla olduğu için Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucu kullanılacaktır. Grupların test sonuçları 0,05 ten büyük olduğundan dolayı parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Çalışma durumları bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Çalışma durumları bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
,979	2	62	,381

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
İlişkisiz Gruplar	1535,763	3	511,921	1,608	,197
İlişkili Gruplar	19740,722	62	318,399		
Toplam	21276,485	65			

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(3,62)= 1.608$, $p=.197$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde çalışma durumu bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.15: Gruplardaki çalışma durumlarının İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Denek İşlem Özeti/Özet Tablo^a

	Denek						
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö çalışmıyor		1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%
kamu		4	100,0%	0	0,0%	4	100,0%
özel		45	100,0%	0	0,0%	45	100,0%
diğer		7	100,0%	0	0,0%	7	100,0%

a. no = boşanmış

Normallik Testi^{a,b}

çalışma	Kolmogorov-Smirnov ^c	Shapiro-Wilk

		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö kamu		,224	4	.	,953	4	,736
özel		,131	45	,052	,955	45	,079
diğer		,190	7	,200*	,901	7	,335

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = boşanmış

b. toplam_ietö is constant when çalışma = çalışmıyor. Bu ihmal edilmiştir.

c. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında evlilik öncesi danışmanlık alan grubun verileri 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Özet Tablo^a

	Denek						
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö kamu	calısma	1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%
özel		6	100,0%	0	0,0%	6	100,0%
diğer		2	100,0%	0	0,0%	2	100,0%

a. no = danışmanlık

Normallik Testi^{a,b}

	çalışma	Kolmogorov-Smirnov ^c			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	özel	,238	6	,200*	,929	6	,571
	diğer	,260	2	.			

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = danışmanlık

b. toplam_ietö is constant when çalışma = kamu. Bu ihmal edilmiştir.

c. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında evlilik öncesi danışmanlık alan grubun verileri 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Boşanmış grubun çalışma durumları bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Boşanmış grubun çalışma durumları bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi^a

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
,880	2	53	,421

a. no = boşanmış

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA^a

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(K O)	F	P
İlişkisiz Gruplar	2019,287	3	673,096	2,125	,108
İlişkili Gruplar	16784,292	53	316,685		
Toplam	18803,579	56			

a. no = boşanmış

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(3,53) = 2.215$, $p = .108$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde boşanmış grubun çalışma durumları bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H_0 : Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun çalışma durumları bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun çalışma durumları bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi^a

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
1,336	1	6	,292

a. no = danışmanlık

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA^a

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
İlişkisiz Gruplar	13,556	2	6,778	,031	,970
İlişkili Gruplar	1331,333	6	221,889		
Toplam	1344,889	8			

a. no = danışmanlık

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(2,6) = .031$, $p = .970$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde evlilik öncesi danışmanlık alan grubun çalışma durumları bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.16: Oturduğu ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo

	Oturduğu ev	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietökendisinin		20	100,0%	0	0,0%	20	100,0%
ailesinin		23	100,0%	0	0,0%	23	100,0%
kira		22	100,0%	0	0,0%	22	100,0%
diğer		1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Gruplardan hepsi 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
,889	2	62	,416

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
İlişkisiz Gruplar	238,686	3	79,562	,234	,872
İlişkili Gruplar	21037,799	62	339,319		
Toplam	21276,485	65			

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(3,62) = .234$, $p = .872$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.17: Gruplardaki oturdukları eve göre İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a

	Oturduğuev	Denek

		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplaml_ietö	Kendisinin	18	100,0%	0	0,0%	18	100,0%
	ailesinin	21	100,0%	0	0,0%	21	100,0%
	kira	17	100,0%	0	0,0%	17	100,0%
	diğer	1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%

a. no = boşanmış

Normallik Testi^{a,d}

		Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplaml_ietö	Kendisinin	,092	18	,200*	,988	18	,996
	ailesinin	,214	21	,013	,937	21	,186
	kira	,213	17	,039	,910	17	,102

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = boşanmış

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

d. oturduğuev = diğer iken toplam ietö sabittir. Bu ihmal edilmiştir.

Boşanmış grubun normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Özet Tablo^a

	Oturduğu	Denek
--	----------	-------

	ev	Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö kendisinin		2	100,0%	0	0,0%	2	100,0%
	ailesinin	2	100,0%	0	0,0%	2	100,0%
	kira	5	100,0%	0	0,0%	5	100,0%

a. no = danışmanlık

Normallik Testi^{a,b}

	oturduğev	Kolmogorov-Smirnov ^c			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö kendisinin		,260	2	.			
	ailesinin						
	kira	,238	5	,200*	,948	5	,722

*. Bu gerçek önemin az alt sınırır.

a. no = danışmanlık

b. oturduğev = kendisinin iken toplam_ietö sabittir. Bu ihmal edilmiştir.

c. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında evlilik öncesi danışmanlık alan grubun verileri 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Boşanmış grubun oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Boşanmış grubun oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi^a

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
1,835	2	53	,170

a. no = boşanmış

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA^a

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
İlişkisiz Gruplar	376,731	3	125,577	,361	,781
İlişkili Gruplar	18426,848	53	347,676		
Toplam	18803,579	56			

a. no = boşanmış

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(3,53) = .361$, $p = .781$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde boşanmış grubun oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H_0 : Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi^a

toplaml_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
,887	2	6	,460

a. no = danışmanlık

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA^a

toplaml_ietö

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortlms	F	P
İlişkisiz Gruplar	995,689	2	497,844	8,554	,018
İlişkili Grup	349,200	6	58,200		
Toplam	1344,889	8			

a. no = danışmanlık

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(2,6) = 8.554$, $p = .018 < .05$ olduğu için H_0 red edilir. %95 güven düzeyinde evlilik öncesi danışmanlık alan grubun oturdukları ev bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Çoklu Karşılaştırmalar^a

Bağımlı Değişken: toplam_ietö

Bonferroni

(I) oturduğu ev	(J) oturduğu ev	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
kendisinin	ailesinin	-5,00000	7,62889	1,000	-30,0796	20,0796
	kira	18,40000	6,38279	,084	-2,5831	39,3831
ailesinin	kendisinin	5,00000	7,62889	1,000	-20,0796	30,0796
	kira	23,40000*	6,38279	,032	2,4169	44,3831
kira	kendisinin	-18,40000	6,38279	,084	-39,3831	2,5831
	ailesinin	-23,40000*	6,38279	,032	-44,3831	-2,4169

*. Ortalama Fark 0.05 seviyesinde önemlidir.

a. no = danışmanlık

Yapılan post hoc Bonferroni analizi sonucunda ailesi ile yaşayan ve kirada yaşayan bireyler arasında anlamlı ($p < .05$) bir fark bulunurken diğer değişkenler arasında herhangi bir fark bulunmamıştır.

Çizelge 6.18: Evli kaldıkları süre bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Denek işlem özeti/özet tablo

	Evlilik süresi	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	yüzde	N	yüzde	N	Yüzde
Toplam-İETÖ	1 yıldan az	4	100,0%	0	0,0%	4	100,0%
	1-5 yıl	25	100,0%	0	0,0%	25	100,0%
	5-10 yıl	21	100,0%	0	0,0%	21	100,0%
	10 yıldan fazla	16	100,0%	0	0,0%	16	100,0%

Normallik Testi

	Evlilik süresi	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	1 yıldan az	,211	4	.	,947	4	,695
	1-5 yıl	,112	25	,200*	,962	25	,460
	5-10 yıl	,113	21	,200*	,948	21	,313
	10 yıldan fazla	,131	16	,200*	,959	16	,637

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Gruplardan hepsi 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Evli kaldıkları süre bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Evli kaldıkları süre bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların homojenliği testi

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
2,690	3	62	,054

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA

toplam_ietö

	Kareler		Kareler Ortalaması(KO)	F	P
	Toplamı(KT)	Sd			
İlişkisiz Gruplar	4117,769	3	1372,590	4,960	,004
İlişkili Gruplar	17158,716	62	276,753		
Toplam	21276,485	65			

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(3,62)= 4.960$, $p=.004$ olduğu için H_0 red edilir. %95 güven düzeyinde evli kaldıkları süre bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Çoklu Karşılaştırmalar

Bağımlı Değişken: toplam_ietö

Bonferroni

(I) evlisüre	(J) evlisüre	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
1 yıldan az	1-5 yıl	-21,22000	8,95871	,126	-45,6374	3,1974
	5-10 yıl	-5,97619	9,07563	1,000	-30,7123	18,7599
	10 yıldan fazla	-20,81250	9,29976	,173	-46,1595	4,5345
1-5 yıl	1 yıldan az	21,22000	8,95871	,126	-3,1974	45,6374
	5-10 yıl	15,24381*	4,92431	,018	1,8223	28,6653
	10 yıldan fazla	,40750	5,32609	1,000	-14,1090	14,9240
5-10 yıl	1 yıldan az	5,97619	9,07563	1,000	-18,7599	30,7123
	1-5 yıl	-15,24381*	4,92431	,018	-28,6653	-1,8223
	10 yıldan fazla	-14,83631	5,52049	,055	-29,8827	,2101
10 yıldan fazla	1 yıldan az	20,81250	9,29976	,173	-4,5345	46,1595
	1-5 yıl	-,40750	5,32609	1,000	-14,9240	14,1090
	5-10 yıl	14,83631	5,52049	,055	-,2101	29,8827

*. Ortalama Fark 0.05 seviyesinde önemlidir.

Yapılan post hoc Bonferroni analizi sonucunda 1-5 yıl evli kalanlar ile 5-10 yıl evli kalanlar arasında anlamlı bir fark bulunurken ($p < .05$) diğer gruplar arasında herhangi bir fark yoktur.

Çizelge 6.19: Gruplardaki evli kalma sürelerinin İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a

	evlisüre	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö	1 yıldan az	2	100,0%	0	0,0%	2	100,0%
	1-5 yıl	20	100,0%	0	0,0%	20	100,0%
	5-10 yıl	21	100,0%	0	0,0%	21	100,0%
	10 yıldan fazla	14	100,0%	0	0,0%	14	100,0%

a. no = boşanmış

Normallik Testi^a

	evlisüre	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	1 yıldan az	,260	2	.			
	1-5 yıl	,106	20	,200 *	,954	20	,432
	5-10 yıl	,113	21	,200 *	,948	21	,313
	10 yıldan fazla	,163	14	,200 *	,958	14	,698

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = boşanmış

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında boşanmış grubun verileri 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Özet Tablo^a

	evlisüre	Denek					
		Geçerli		Kayıp		Toplam	
		N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietöl	1 yıldan az	2	100,0%	0	0,0%	2	100,0%
	1-5 yıl	5	100,0%	0	0,0%	5	100,0%
	10 yıldan fazla	2	100,0%	0	0,0%	2	100,0%

a. no = danışmanlık

Normallik Testi^a

	evlisüre	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietöl	1 yıldan az	,260	2	.			
	1-5 yıl	,238	5	,200*	,952	5	,749
	10 yıldan fazla	,260	2	.			

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = danışmanlık

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında evlilik öncesi danışmanlık alan grubun verileri 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: Boşanmış grubun evli kalma süreleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Boşanmış grubun evli kalma süreleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi^a

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
2,085	3	53	,113

a. no = boşanmış

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA^a

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(K O)	F	P
İlişkisiz Gruplar	5079,734	3	1693,245	6,539	,001
İlişkili Gruplar	13723,845	53	258,940		
Toplam	18803,579	56			

a. no = boşanmış

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(3,53)= 6.539$, $p=.001$ olduğu için H_0 red edilir. %95 güven düzeyinde evli kaldıkları süre bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Çoklu Karşılaştırmalar^a

Bağımlı Değişken: toplam_ietö

Bonferroni

(I) evlisüre	(J) evlisüre	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
1 yıldan az	1-5 yıl	-42,25000*	11,93387	,005	-74,9596	-9,5404
	5-10 yıl	-27,47619	11,90801	,150	-60,1149	5,1625
	10 yıldan fazla	-40,28571*	12,16413	,010	-73,6264	-6,9450
1-5 yıl	1 yıldan az	42,25000*	11,93387	,005	9,5404	74,9596
	5-10 yıl	14,77381*	5,02768	,029	,9934	28,5542
	10 yıldan fazla	1,96429	5,60739	1,000	-13,4050	17,3336
5-10 yıl	1 yıldan az	27,47619	11,90801	,150	-5,1625	60,1149
	1-5 yıl	-14,77381*	5,02768	,029	-28,5542	-,9934
	10 yıldan fazla	-12,80952	5,55214	,150	-28,0274	2,4084
10 yıldan fazla	1 yıldan az	40,28571*	12,16413	,010	6,9450	73,6264
	1-5 yıl	-1,96429	5,60739	1,000	-17,3336	13,4050
	5-10 yıl	12,80952	5,55214	,150	-2,4084	28,0274

*. Ortalama Fark 0.05 seviyesinde önemlidir.

a. no = boşanmış

Yapılan post hoc Bonferroni analizi sonucunda 1 yıldan az evli kalanlar ile 1-5 yıl evli kalanlar arasında; 1 yıldan az evli kalanlar ile 10 yıldan fazla evli kalanlar arasında; 1-5 yıl evli kalanlar ile 5-10 yıl evli kalanlar arasında anlamlı bir fark bulunurken ($p < .05$) diğer gruplar arasında herhangi bir fark yoktur.

Ho: Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun evli kalma süreleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

H1: Evlilik öncesi danışmanlık alan grubun evli kalma süreleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark vardır.

Varyansların Homojenliği Testi^a

toplam_ietö

Levene İstatistik	Sd1	Sd2	P
3,380	2	6	,104

a. no = danışmanlık

Levene homojenlik testi sonucuna göre varyanslar homojen dağılmaktadır.

ANOVA^a

toplam_ietö

	Kareler Toplamı(KT)	Sd	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
İlişkisiz Gruplar	241,189	2	120,594	,656	,553
İlişkili Gruplar	1103,700	6	183,950		
Toplam	1344,889	8			

a. no = danışmanlık

Yapılan Oneway ANOVA testi sonucuna göre $F(2,9) = .656$, $p = .553$ olduğu için H_0 red edilemez. %95 güven düzeyinde evlilik öncesi danışmanlık alan grubun

evli kalma süreleri bakımından İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının ortalamaları arasında fark yoktur.

Çizelge 6.20: Boşanmış grubun İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a

	Denek					
	Geçerli		Kayıp		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö	57	100,0%	0	0,0%	57	100,0%

a. no = boşanmış

Normallik Testi^a

	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	,130	57	,018	,963	57	,075

a. no = boşanmış

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında boşanmış grubun veri seti 50'den fazla olduğu için Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucu kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten küçük olduğundan dolayı non-parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları orta düzeyden fark yoktur.

H1: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları orta düzeyden fazladır.

Toplam grup^a

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli çok olumsuz	3	5,3	5,3	5,3
olumsuz	9	15,8	15,8	21,1
orta	13	22,8	22,8	43,9
olumlu	25	43,9	43,9	87,7
çok olumlu	7	12,3	12,3	100,0
Toplam	57	100,0	100,0	

a. no = boşanmış

Sıralama^a

	N	Sıra Ortlm.	Sıralama Özeti
veri - toplamgrup Negatif Sıralama	32 ^b	22,31	714,00
Pozitif Sıralama	12 ^c	23,00	276,00
Bağlantı	13 ^d		
Toplam	57		

a. no = boşanmış

b. veri < toplam grup

c. veri > toplam grup

d. veri = toplam grup

Test İstatistikleri^{a,b}

	veri – topl. grup
Z	-2,716 ^c
Asymp. P (2 yönlü)	,007

a. no = boşanmış

b. Wilcoxon Signed Sıralama Testi

c. Pozitif Sıralamaya bağlı olarak.

Ölçek sorularından alınan sonuçlar toplam puanlarına göre evlilik tutumları çok olumsuz, olumsuz, orta düzeyde, olumlu ve çok olumlu olmak üzere beş gruba ayrılmıştır. Katılımcıların %43.9'unun ($n = 25$) evlilik tutumları olumlu, %22.8'inin ($n = 13$) evlilik tutumları orta düzeyde, %15.8'inin ($n = 9$) evlilik tutumlarının olumsuz, %12.3'ünün ($n = 7$) evlilik tutumları çok olumlu, %5.3'ünün ($n = 3$) evlilik tutumları çok olumsuz olduğu söylenebilir. Yapılan Wilcoxon sıra işareti testi sonucunda $p < .01$ olduğu için %95 güven düzeyinde boşanmış grubun İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları orta düzeyden fazla olduğu söylenebilir.

Çizelge 6.21: Evlenmeden danışmanlık alan grubun İnönü Evlilik Tutum Ölçeğindeki normal dağılıma uyum kontrolü

Özet Tablo^a

	Denek					
	Geçerli		Kayıp		Toplam	
	N	Yüzde	N	Yüzde	N	Yüzde
toplam_ietö	9	100,0%	0	0,0%	9	100,0%

a. no = danışmanlık

Normallik Testi^a

	Kolmogorov-Smirnov ^b			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Sd	P	İstatistik	Sd	P
toplam_ietö	,203	9	,200*	,939	9	,573

*. Bu gerçek önemin az alt sınırındır.

a. no = danışmanlık

b. Lilliefors Önem Düzeltmesi

Normallik analiz sonuçlarına bakıldığında veriler 50'den az olduğu için Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları kullanılacaktır. Test sonuçları 0,05 ten büyük olduğu için parametrik yöntemler kullanılacaktır.

Ho: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları orta düzeyden fark yoktur.

H1: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları orta düzeyden fazladır.

toplamgrup^a

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli orta	2	22,2	22,2	22,2
olumlu	3	33,3	33,3	55,6
çok olumlu	4	44,4	44,4	100,0
Toplam	9	100,0	100,0	

a. no = danışmanlık

One-Sample İstatistik^a

	N	Ortalama	Std. Deviation	Std. Hata Ortalaması
toplamgrup	9	4,22	,833	,278

a. no = danışmanlık

One-Sample Test^a

	Test Value = 3					
	t	Sd	P (2 yönlü)	Ortalama Fark	95% Güven Aralığı Farkı	
					Alt	Üst
toplamgrup	4,400	8	,002	1,222	,58	1,86

a. no = danışmanlık

Ölçek sorularından alınan sonuçlar toplam puanlarına göre evlilik tutumları çok olumsuz, olumsuz, orta düzeyde, olumlu ve çok olumlu olmak üzere beş gruba ayrılmıştır. Katılımcıların %44.4'ünün ($n = 4$) evlilik tutumları çok olumlu, %33.3'ünün ($n = 3$) evlilik tutumları olumlu, %22.2'sinin ($n = 2$) evlilik tutumlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bu durum da yapılan One-Sample T Test sonucuna [$t(8) = 4,4$, $p < .01$] göre H_0 red edilir. %95 güven düzeyinde evlenmeden önce danışmanlık alan grubun İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarının medyanları orta düzeyden fazladır.

7. SONUÇ

Çalışmanın sonucunda İnönü Evlilik Tutum Ölçeği sonuçlarında bireylerin 1-5 yıl evli kalması ile 5-10 yıl arasında evli kalması arasında anlamlı bir fark bulunurken yaş, cinsiyet, çalıştığı kurum, eğitim düzeyi, oturduğu ev, boşanmış olma ile evlilik öncesi danışmanlık alma durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Değişkenlerin boşanmış grup ve evlilik öncesi danışmanlık almış grupların içerisinde incelenmesi sonucunda ise evlilikle ilgili tutumlar ile cinsiyetin, yaşın, çalıştığı kurumun, eğitim düzeyinin arasında herhangi bir fark yoktur. Evlilikle ilgili tutumlar ile oturduğu ev incelendiğinde boşanmış bireyler için herhangi bir fark yoktur. Ancak, evlenmeden önce danışmanlık alan grupta aile ile yaşamak ile kirada yaşamak arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Boşanmış bireylerin evli kalma süresi incelendiğinde evlilikle ilgili tutumları arasında herhangi bir fark yoktur. Evlilik öncesi danışmanlık alan bireyler için ise 1 yıldan az evli kalanlar ile 1-5 yıl evli kalanlar arasında; 1 yıldan az evli kalanlar ile 10 yıldan fazla evli kalanlar arasında; 1-5 yıl evli kalanlar ile 5-10 yıl evli kalanlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Boşanmış bireyler gruplarının ve evlilik öncesi danışmanlık alan birey gruplarının evlilik tutumları orta düzeyden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yani bu bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının olumlu olduğunu söylenebilir.

8. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

8.1 Tartışma

Katılımcıların boşanmış olanlarına uygulanan anketimizin evet/hayır şeklinde cevaplandırılması istenilen (Çizelge 6.3) 17-24. sorularla temelde Aile Danışmanlığı kavramının bilinirlik algısı, kişilerin evlenmeden önce profesyonel desteğe talepleri ve boşanma yaşamış olmalarına rağmen boşanma ve evlilik kavramlarıyla ilgili algıları anlaşılmaya çalışılmıştır. Evlilik öncesi dönem duyguların etkisiyle sadece olumlu yönlerin sergilendiği ve diğerlerinin görmezden gelindiği (Kesici vd., 2015: 54) bir süreci de yaşatabilir. Kişi kendine yönelttiği "ben kiminle evleniyorum" şeklindeki soruların yanıtını önce kendisini tanımakta aramalıdır. Tarhan, (2008)' de evlenecek kişilerin karşı tarafa gösterdikleri analizi ilgiyi kendilerine göstermediklerini, anlaşılabilirlik ve anlaşamayacaklarıyla ilgili sağlıklı bir yanıt aramadıklarını anlatır (Kalkan, Hamamcı ve Yalçın, 2015: 3). Buradan hareketle; boşanmış bireylere yönelik anketimizde yer verilen evlenmeden önce danışmanlık hizmeti alabileceklerini bilip bilmedikleri ile ilgili 17.soruya %71,4 oranında hayır 'bilmiyorduk' cevabı vardır ve 19. soruda boşanmış katılımcılara yöneltilen "bir daha evlenirsem aile danışmanlığı hizmeti alırım, hatta evlilik kontratı yaparım" şeklindeki soruya evet oranı %58,9 çıkmıştır. Yine bu kapsamda 18. soruda bilseydim danışman desteği alarak evliliğimi farklı bir noktaya taşıyabilirdim diyenlerin oranının ise %54,4 olması özellikle bu kesimde boşanma gerçekleştirilmişse de evliliğe yönelik olumlu tutumun bulunduğunu teyit ederek, evliliklerini de kurtarmaya yönelik yeni arayışlara açık oldukları sonucunu çıkarmaktadır. Markmaan, Floyd, Stanley ve Storaasli, (1988)'e göre günümüzde aile danışmanlığı alanında evli çiftlerin ilişkilerini toparlamadan önce "ki bu andaki müdahaleler geç kalınmış bir destek hizmeti olabilir" daha öncesi dönemlerde evliliğin korunmasını sağlayacak desteklere dikkat çekilmektedir. Onun için evlilik öncesi dönem daha elzem hale gelmiştir. Boşanmış çiftlerle yürütülen bir çalışmanın (Sürbiçer, 2008) sonuçlarına göre bu kişilerin daha önce evlilik

öncesi eğitim almaları halinde sorunlarının daha kolay çözüleceği ve bu eğitimin ailenin evlilik hayatlarına olumlu katkılar getireceği muhakkaktır (Hamamcı vd, 2011: 35). Evlilik ortak bir projedir, beklentilerin örtüşüp örtüşmediği ve gerçekçiliği evlilikteki uyumun kalitesine direk tesir eder. Bu noktada oluşturulabilecek geniş tabanlı bir ortak payda evlilikteki uyumu beraberinde getirir (Tarhan, 2019: 18-19). Evliliğin başlangıcında var olan baskın romantik duyguların kişilik ve güç çatışmalarına dönmeden sağlıklı bağlanma dönemine ulaşabilmesi için çift adaylarının birbirini oldukları gibi kabul edebilmeleri ve sevgi/saygı değerleriyle (Tarhan, 2014: 98-99) gidebilmek gerekir. Erhat' in derlemesi olan Antik Yunan klasiklerinden Elektra 'da Korobaşı'nın seslendirdiği meşhur tiratta söylendiği gibi: insan için basiretli ve ölçülü bir karakter en büyük kazançtır (Sophokles, 2019: 34).

Aynı zamanda 18 ve 19. soruların aile danışmanlığı algısı yönünden %54,4- %58,9'luk 'evet' cevabı gerek evlilik öncesi süreçte gerekse boşanma sonrasındaki yeni bir evlilik sürecindeki kişilerin profesyonel destek istediklerini çoğunlukla ortaya koymaktadır.

Bahse konu grup yine onlara özel yönettiğimiz yeniden evlenmeyi düşünüyor musunuz şeklindeki soruyu da %64,3 oranında 'evet' diye yanıtlayarak, yeniden evlenmeleri durumunda %51,8 oranında daha önce evlenip boşanmış olsalar bile tecrübelerinin yeniden evlenmeleri durumunda kendilerine yetmeyeceğini ve destek arayışında olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum evlilik yaşamış ve boşanmış kişilerin yeniden evlenmeleri durumunda profesyonel destek arayışında olduklarına dair gerçek bir bulgudur. Evlenmeden önce aile danışmanlığı alma seçeneğini boşanmışlar tarafında değerlendirilebilmesi gerekliliğine kapı açan bir cevaptır.

22. soruda evlenmeden önce danışmanlık alsaydım buna rağmen yine de boşanırdım diyen %71,4' lük kısım, varken; bu soruda gizli özne olan Aile Danışmanlığı kavramını işaret ederek 'hayır, boşanmazdım' cevabını veren % 28,6'lık kısım oldukça dikkat çekicidir. Bu madde aile danışmanlığının bilinirliğinin devreye girmesi ve özellikle ihtisas mahkemelerinin boşanma sürecindeki çiftleri uzmana gönderilmelerini önermeyi düşündürmektedir.

21.soruda yeniden evlenmeyi düşünüyorum sorusuna boşanmış kesimden %64,9 oranında ‘evet’ cevabı verilmiştir. Bu cevap aynı zamanda İETÖ’deki evliliğe yönelik olumlu tutumu ortaya çıkaran araştırma sonucumuzda nitel olarak teyit etmektedir.

Bu bölümde boşanmış katılımcılara yöneltilen 23. soruyu evlenmeden önce danışmanlık hizmeti alsaydım hiç evlenmezdim diye cevaplayanların oranı %23,6’ dır. Bu oran evlilik öncesi bireylerin farkındalıkları ve destek arayışlarıyla ilgili oldukça manidar sayılmalı ve başka araştırmacıların yaptığı çalışmalarla da incelenmelidir. Sonuçta, kişinin düşüncelerini, fikirlerini anlayıp sorunlar karşısında aldığı hali ve manayı öğrenmeye uygun olan hiçbir yolu ihmal etmemek gerekir (Adler, 2016: 23)

Yoğun bir toplumsal değişim dönemi yaşıyoruz. Boşanmaların fazlaştığı ve evlilerinde kendilerini mutluluk ve huzur bağlamında sorguladığı bir süreçte içindeyiz (Cüceloğlu, 2017: 15) ve unutulmamalıdır ki her hayat evrenden arzusunu karşılayabilmek için sürekli olarak mücadele etmektedir (Adler, 2016: 169). Anketin bu bölümünde; boşandığım için pişmanım diyen %7’lik bir grup da bulunmaktadır. Bu kesimin evlilik öncesi süreçlerindeki ilişki dinamikleri şüphesiz ki özel inceleme gerektirmektedir. Bu evliliklere evlenmeden önce danışmanlık hizmeti verilerek ve boşanmaya gitmeyecek ve/veya sorunlarının çözümünde farkındalıklarını yükseltecek, gerekirse profesyonel aile danışmanlığı desteği verilmesiyle kendilerini iyi hissettirecek bir yol izleyip izlemeyecekleri sorusunu yöneltmek güdüsü bile şüphesiz ki böyle bir araştırma ve hizmetin gerekliliğini çiftler, aile ve toplum için zaruri göstermektedir.

Diğer yandan evlenmeden önce danışmanlık alarak evlenen katılımcılara yönelik düzenlenen (Çizelge 6.5) 17’den 24’e kadar olan yine evet/hayır şeklinde net olarak cevaplandırılan 8(sekiz) soruda özellikle katılımcıların Aile Danışmanlığı olgusuna, seanslar sürecindeki deneyimlerine ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Öncelikle katılımcılardan %77,8 gibi yüksek bir oranı evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentilerini fark ettiklerini ve bu beklentilerle başa çıkmayı öğrendiklerini belirtmişlerdir. Yine bu minvalde düzenlenen başka bir soruya ise %66,7 oranında evlilik ilişkilerini etkileyebilecek kişisel özelliklerini ve ihtiyaçlarını bu danışma seansları sırasında anladıklarını %55,6’lık bir yüzdede de evle ilgili roller ve sorumluluklarını yine seanslar sırasında fark

ettiklerini belirtmişlerdir. Buradan katılımcıların %66,7'sinin 19-35 yaş aralığında olduğunun tespitini hatırlatmakta da yarar görürüz. Yine %66,7'lik bir yüzdenin gelinen 'kök' ailelerle bağlantılı olacak ilişkilerini de konuştukları beyan edilmiştir. Bilindiği gibi geniş aileden çekirdek aileye doğru evirilen döngü, evliliklerin sağlıklı yürümesinde sistemlerin denge içinde olmasının gerekliliğini de işaret etmektedir. Aile içinde geleneksel görüşlerin el üstünde tutulması pek sık gözlemlenen bir durumdur. İlerleme denen olgu ancak ebeveynlerin/eşlerin sosyal uyum sağlamış şahsiyetler olmasıyla ve eğitimin bu sosyalizasyonu karşılayabilecek şekilde tasnif edilmesinin şart olduğunu kabulleriyle tekamül eder (Adler, 2013: 152).

Öte yandan %55,6'lık oranlarla evlilik öncesi danışmanlık seanslarında aile bütçesi ve parasal işlerin konuşulduğu ve evlilikleriyle ilgili en az beş yıllık bir plan yaptıkları da gelen veriler arasında dikkat çekicidir. Günümüzdeki hızlı kentleşme, iş durumu, göçler vs. gibi nedenlerle insanların buldukları yerlerden uzaklaşmaları sonucu eş seçimi zorlaşmakta ve bireyler gidererek daha yalnız hale gelmektedirler. Eş seçme durumunda romantik ilişki mi, fiziksel çekicilik mi ortak antropolojik özellikler mi geçerlidir. Yoksa aşk yeter mi. Sağlıklı bir tercih nasıl yapılır, duygusal gelgitler ve kararsızlıkların sığınacağı liman hangisidir? Yoksa kurtarıcı bilim mi; alan yazındaki literatür ve uzmanlar mı olmalıdır (Altuntaş ve Atlı, 2015: 125).

Bu bölümde dikkat çeken başka bir konu vardır ki; %66,7'lik bir kesimin evlilik gerçekleştikten sonrası aile dinamikleri açısından çok özel bir önem taşımaktadır. Bu soruda katılımcılara 'evlendikten sonra ihtiyacım olduğunda bir aile danışmanından destek aldım?' evet/hayır sorusu yöneltilmiş ve 'evet' cevabıyla karşılaşılmıştır. Şüphesiz kimi zaman yeterli bilgi olmadan karar vermek durumunda kalabiliriz. Elde ettiğimiz bilgiler sonucu yaptığımız yorum ve tahminler bir yargıya ulaşmamıza vesile olur. O anki psikolojik donanımımızı verimli bir şekilde kullanabilirsek en azından anlık doğrulara ulaşmak mümkündür. Sorunlara sistemik bir biçimde yaklaşıp farklılıkları ayırt edebilmemiz durumunda alternatif çözümlere ulaşmak daima daha kolay olacaktır (Beck, 2015: 20). Buradaki sosyo-psikolojik nedenleri şüphesiz ki alanla ilgilenen araştırmacılar mercek altına alacaklardır. Biz bir çıkarımda

bulunursak evlilikte yaşanan işlev bozukluklarıyla ilgili bir uzmanla çalışmanın ailenin sosyal sağlığı için iyi geleceğini söyleyebiliriz.

Anketin demografik verilerinde (Çizelge 6.1) katılımcıların yaş durumları skalası incelendiğinde bir önceki paragrafımızı kavramsal olarak kapsama alanı içerisine alan 19-35 yaş kuşağının oranı % 66,7'dir ki; 19-35 yaş kuşağına gerek evlilik öncesi ve gerekse evlilikleri sürecinde eğitim ve danışmanlık desteklerinin belli bir formla verilmesi olgusu araştırılması gereken bir konudur.

Ankete katılan her iki gruba yönelik ortak soruları (Çizelge 6.3 – Çizelge 6.5) niteliksel olarak değerlendirecek olursak; 8. ve 9. sorularda boşanmış grup %61,4 oranında evlenmeden önce çevresinden o evliliği gerçekleştirmemesi için olumsuz telkin aldığını beyan ederken, danışmanlık alan grup ise %22,2 oranında çevresinden bu yönde telkin almıştır. Şüphesiz ki böyle anlarda insan benliği bir dizi algoritmayı kendi iyiliğine doğru evirmeyi arzulamaktadır. Weissman, (1980)'e göre gerçekçi olmayan benlik beklentileri işlevsel olmayan tutumlar olarak kavramlaştırılarak mükemmeliyetçilik ve sosyal temelli olarak ele alınırlar (Reinecke, Dattilo ve Freeman, 2006: 367). 'Benlik; insanın kendi kişiliğine yönelik kanılarının bütünü, öznel tarafıdır. İçsel dinamikleri içerdiğinden kişilik gibi anlaşılması özel çabaları gerektirir: Ben neyim, amaç ve hedefim nedir, neler yapabilirim, doğru ve yanlış olanlar nelerdir gibi bir dizi soruya duyguların etkisinde kalmadan alt başlıklarıyla ve tüm yönleriyle verilmesi gereken objektif cevapları hedefleyen süreç sonunda kişi kendi benliğine yönelik birtakım çıkarımlara kavuşabilir. İç dünyamızda bizi denetleyerek, yargılayıp değerlendiren ve davranışlarımızın ortaya çıkmasını sağlayan içsel güçle (Güney, 2017: 74-76) kiminle evleneceğinize karar vermeden önce kendinizi tanımanız önemlidir. Kişisel olarak "nerelisin, kimlerdensin?" sorgulamalarından, kişiyi ait olduğu sosyal çevre, düşünce ve değerleriyle tanımlayıp anlamlandırma dönemine geçiş aşamasında gerçeğiyle yüzleşmekte olunan anlarda (Cüceloğlu, 2017: 41) insan eş seçimiyle ilgili böylesi çevresel algı oluşturan faktörlerden etkilenmektedir.

Evlenmeden önce aile danışmanlığı alanlar 10. soruya verdiği cevapta %100 oranda sevdiği kişiyle evlendiğini beyan ederken, boşanmış grubun %22,8'i sevmediği biriyle evlendiğini beyan etmiştir. Bu oran oldukça yüksektir. 'Öz değeri düşük bireylerin başkalarından yüksek umutlar beklemeleri kadar büyük

korkular beslemeleri olağandır, güvensiz ve hayal kırıklığı duymaya da hazırdırlar (Satir, 2016 : 10).’

Kadın ve erkeğin birbirine olan cinsel eğilimiyle eşleşmenin biyolojik ve genetik algoritması insan soyunun tekamülü için gerekli olan evlenmeyi bir anlamda kolaylaştırıcı etki yapar ve bu süreç olgusal olarak kültürel bağlamdaki kodlarla yürür (Tarhan, 2019: 13-14); sevmediği kişiyle evlenmek ve/veya evlenmek zorunda kalmak konusu niteliksiz bir evliliğe de yol açacaktır. Dolayısıyla sonunda boşanma da gerçekleşmiştir. Bu kesime evlilik öncesi aile danışmanlığı verilebilseydi sonuçlar ne olabilirdi sorusu şüphesiz incelenmesi gereken bir olgu ve başka bir araştırma konusudur.

12, 13 ve 14. sorularda grupların evlilik ve cinsellikle ilgili bilgilenme ortamları öğrenilmeye çalışılmış, boşanma yaşayan grupta cinsellik ve evlilikle ilgili bilgilenme oranları danışmanlık alan gruba göre oldukça düşük çıkmıştır. Hayatta cinsel ifade ve davranış olarak yer bulan, ilk kez Sigmund Freud tarafından şeffaflıkla ve cesur bir şekilde işlenen cinsellik (Kısa, 2014: 11) insanın tadabileceği fikri ve fiziksel davranışların toplamı olarak görülür (Kısa, 2010: 15). Aile danışmanlığı alan grup bu sorularda %77,8’ lik bir yüzde ile cinsellik ve evlilikle ilgili bilgi yönünden daha tatminkâr bir donanıma sahip olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlar, örneğin kuşlar gibi değildir; onlar hiç öğretilmeden biyolojik olarak yuva yapmayı, göç zamanlarını, rotalarını bilecek şekilde donatılmışlardır. Yavrularını beslemeyi, büyütmeyi hatta kuluçkaya yatmayı içgüdüsel olarak bilerek doğarlar ve döngüsel olarak bunları da tam yaparlar. Bu onların doğuştan edindikleri bilgi zenginliğidir. Biz insanların ise yapabilmek için öğrenmeye ihtiyacı vardır. Başkalarınınca bize yemek, duvar yapabilme, iskele kurma, ahşaba şekil verme gibi şeylerin öğretilmesine ihtiyacımız vardır veya bunları yapabilmek için bilenleri işe alır yaptırırız. Onların eş seçimleri bile doğuştan gelen biyolojik şifrelerde vardır. Aynı süreci yüz yıllardır yaşayıp giderler. İnsanlar aile eğitimi için kurslara giderler, çocuk bakım kitapları okurlar; bir bebeğin bezinin nasıl değiştirileceğini bile öğrenmeye ihtiyaç duyarlar. Bu öğrenme kabiliyeti sayesinde büyük bilgi yığınlarını kucaklayabilme yeteneği sadece insandadır. Kuşlar belki de binyıllardır sürdürdükleri ilkel yaşam formlarıyla devam ederken: insanlar daha da ileri gitmişler; daha iyi duvarlar, barınaklar, daha konforlu evler inşa

etmişler, kendi nesillerinden daha uzun ömür sürecek nesiller yetiştirmeyi başarmışlardır. Tabii papağanların konuşmak için, yunusların, sirk hayvanlarının gösteri için eğitilebildiklerini de biliyoruz. Ancak, bunlar sınırlıdır. İnsan dışındaki canlıların öğrenebileceklerinin sınırı vardır. Düşünme ve öğrenme yeteneği bizi özel kılar ki (Ormrod, 2018: 2-3) bilişsel esneklik ile yaratıcı düşünme arasında da doğrusal bir ilişki vardır (Soysal Acar ve Düzakın, 2017: 72) ve doğaldır ki evlilik sürecinde insanın bu yeteneğini kullanmasından daha tabii bir şey olamaz.

Araştırmada her iki grupta aile danışmanlığı hizmetini evlenmeden önce almanın gerekliliğinden bahsetmiştir. Danışmanlık alarak evlenen grubun tümü, boşanmış grupta ise %89,5'lük yüksek bir oranı evlilik öncesi uzman desteği isteğini ortaya koyması bu araştırma için değerli bir bulgudur. Yukarıda da hatırlanacağı gibi bu grubun evliliğe karşı olumlu tutum besledikleri ve yeniden evlenmeyi yüksek oranda düşündüklerini tespit etmiştik. (Adler, 2016: 70)'da birinin davranışı ne ise hayatının manası da odur der ki, insan hem sevmek hem de sevilme ihtiyacıdadır. İki kişinin birbirlerini eş olarak görme yolunda ve duygular üzerinde gelişecek davranışların mutluluk getirmesi için suçluluk ve günahkarlık duygularının oluşmayacağı birlikteliğe doğru yol alma süreci (Kalyoncu, 2011: 13) olan evlilikle ilgili insanlar aşkı bir anlamda şifa bir anlamda dertlere deva olarak ta görürler. Ancak yaralar kanamaya devam ettiğinde beraberlikteki işlevsellikte çıkmaza girer (Kesici vd, 2015: 54. İşte böyle zamanlarda umudun canlı kalabilmesi için sosyal çevrenin destekleri yanında uzman desteğini daha da gündemde tutmak gerekir. Şüphesiz ki insanı evlilik ve aile kurma olgusuna taşıyan aşk; insan ırkının en zorunlu hayatta kalma sürecinin ana mekanizması, evrimimizin temelidir. Değer verilen öteki kişiye bağlanmayla ilgili duygusal ve varoluşsal bir siperdir. Bana sıkıca sarıl dedirtecek güçlü bir fenomendir (Johnson, 2015: 23).

Evlilikteki rolleri sosyal yapı içerisine yerleşmiş bir kabul olarak %75,4'lük bir oranla gören boşanmış anket grubumuza karşılık %66,7 mertebesinde danışmanlık alan grubun oranını farkındalığı bir nebze yüksek grup olarak niteleyebiliriz. Örneğin evlenmeden önce danışmanlık alan grubun evlilikten bekledikleri ödülün %100 'duygusal destek' olarak tanımlanmasına rağmen bu oran boşanmış grupta %84,2 oranda kalmış, boşanmış kesimin duygu dışında

başka parametreleri de önemseydiği ortaya çıkmıştır. Şöyle ki; bu grup % 52,6 oranında evlilikten çocuk sahibi olmayı umarken, danışmanlık alan grupta bu oran %22,2 oranında kalmıştır. Yine bu bölümde evlilikte duyguyu önemseyen danışmanlık alan grup evlilikte çekici ve zeki bir eşle sağlanacak sosyal kazançla %44,4 lük bir istek ortaya koymuş, boşanmış grupta ise bu oran %15,8 olarak gerçekleşmiştir.

(Şenel ve Günayer, (2004)'e göre evlilik, yaşamdaki en mühim kilometre taşlarından olmakla beraber; belki de en önemlisidir. Bu süreç öncesinde özelliklerinin farkında olan kişi, kendisi için nelerin önemli ve öncelikli olduğunu ve O'nda neleri görmek, bulmak istediğini iyi tahlil etmeli ve sonrasında değerlendirmesini dikkatli bir şekilde yapabilmeli ve son olarak eş seçimi ile ilgili kararını vermelidir (Hamamcı vd, 2011: 34-46).

Evlilik öncesi dönem duyguların etkisiyle sadece olumlu yönlerin sergilendiği ve diğerlerinin görmezden gelindiği (Kesici vd., 2015: 54) bir süreci de yaşatabilir. Kişi kendine yönelttiği "ben kiminle evleniyorum" şeklindeki sorunun yanıtını önce kendisini tanımakta aramalıdır. Tarhan, (2008)' de evlenecek kişilerin karşı tarafa gösterdikleri analizci ilgiyi kendilerine göstermediklerini, anlaşıp anlaşamayacaklarıyla ilgili sağlıklı bir yanıt aramadıklarını anlatır (Kalkan, Hamamcı ve Yalçın, 2015: 3).

8.2 Öneriler

Evlilik öncesinde aile danışmanlığı hizmetinin faydaları gibi konuları tartışmak bir yana daha nitelikli evlilikler için yapılabilecekler arasında sosyal devlet algısını daha yukarı çekebilmek ve evlenecek çiftlere maksimum faydayı sağlayabilmek adına nikah işlemleri sırasında MERNİS evrakları düzenlenirken bir aile danışmanlığı uzmanı imzasının sağlayabileceği faydayı çiftler, toplum ve hem de devlet adına araştırmak faydalı olacaktır. Tabii ki toplum sağlığı merkezlerinde AD (Aile Danışmanlığı) uzmanlarını istihdam edebilmek bu hizmeti daha da rasyonel ve kolay hale getirebilecektir.

Yine Aile Danışmanlığı Uzmanları vasıtasıyla özellikle yaşı küçük evlilikleri önleyip ve tarafları ve toplumu bilinçlendirmede sahada daha etkili politikaların ortaya konulabilmesi mümkün olabilecektir.

Aile Mahkemelerinin Aile Danışmanlığı kurumundan görüş ve mesleki destek almasının araştırılması gerekmektedir. Saha araştırmasında da ortaya çıktığı üzere: boşandığı için pişman olan, uzmandan destek almayı aklına getiremeyen önemli bir kitle vardır. Boşanma sürecinde mahkemenin taraflara yeni duruşma süresi verdiği durumlarda bir Aile Danışmanlığı uzmanına da en az üç seanslık bir yönlendirme sağlaması halinde; ailenin dağılmasının önüne geçilebilir. Boşanma kaçınılmazsa bile uzman süreci yapılandıracağından bahisle ”karı, koca ve varsa çocuklar açısından” daha pozitif bir ayrılık ve sonrası olgusu psiko sosyal yönleriyle gerçekleşmiş olacaktır.

Aile içi şiddet sorunu neredeyse yaşamın doğal bir parçası gibi her gün karşımıza çıkmaktadır. Baygal, 2018: 177’de; şiddet olaylarının yaşanmasında sosyo-kültürel, ekonomik, psikolojik ve iletişimsel faktörlerin birlikte yol aldığı tespitinden bahisle; özellikle duygusal, sözel, fiziksel ve cinsel boyutlarına dikkat çekmekle ailede yaşanan boşanma sıklığı oranında ‘gizli ve örtük’ kalan aile içi şiddet olaylarına vurgu yapmaktadır. Bütün sosyal, önleyici ve caydırıcı politikalara rağmen ailede şiddetin önüne geçilememektedir. Bu nedenle elimizde kalan son kavramlardan olan Aile Danışmanı enstrümanını daha evlilik öncesinden kullanmaya başlayarak evlilikteki ahengin oluşmasına katkı sağlayacak bir sosyal devlet politikasını hayata geçirebilmek mümkün görülmektedir. Daha özgür bireyler hasletiyile yola çıkarak çekirdek ailedeki mutlu ve iyi yaşantıyı vaat eden kavramsal arayış: Bugün “özellikle kentlerde yaşayan” yalnız aileler olgusunun çıkmazlarına çareler aramak durumundadır.

Burada yine sosyal devlet algısı bağlamında özellikle boşanmaların önüne geçebilmek güdüsüyle de ancak, nihayetinde daha sağlıklı işlevsel aileleri için başlangıçta oluşturabilmek adına hükümetlerin uygulamaya aldığı çalışmalara da bir göz atacak olursak T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığının *eDevlet* portalında kısa zaman önce (2019) uygulamaya aldığı “ücretsiz aile danışmanlığı ister misiniz?” (Resim. 2) butonunu “evlilik öncesine de hitap edecek şekilde” geliştirmek daha işlevsel ailelerin kurulmasına şüphesiz ki olanak tanıyabilecektir.

Aile danışmanlığı sertifika programları ile üniversitelerin sosyal bilimler ve sağlık bilimleri enstitülerinde düzenlenen yüksek lisans programlarıyla kazanılan uzmanlık olgusu ilgili bakanlığın bu hizmeti vatandaşına sunma

isteğinin vücut bulmasıyla artık aile danışmanlığı mesleğinin üniversitelerde kürsüsü olmasının zamanı geldiğine yönelikte güçlü işaretler olarak alınabilir.

Ayrıca, 2008 yılından (T.C. Resmi Gazete, Kanun no.5510; madde 37, 90) itibaren evlenme işlemleri için başvuruda bulunan hak sahiplerine evlilik öncesi çeyiz yardımı başlığı altında verilen ödeneğin devlet tarafından taktimi öncesinde ücretsiz ve/veya ücretli aile danışmanlığı desteği şartı da getirilebileceğini ve bunun genelleştirilebilmesini yadsımamak gerekir.

''Evlilik öncesinde Aile Danışmanlığında finansman destekli danışan modeli (Torun, (2018): www.istanbulailedanismanlari.org.) olabilir mi?'' sorusu araştırılması gereken bir alandır. Böylelikle sosyal devlet algısını daha da güçlendirip, aile danışmanlığı hizmetinin geniş kesimlere kolaylıkla verilebilmesi sağlanabilir. Bu konuda yerel idarelerin katma bütçelerine koyacakları ödenekler bireyleri hem evlenip aile sahibi olmayı özendirerek hem de daha ilişki sürecinin başlangıcında işlevsellikleri ve farkındalıkları yüksek ailelerin kurulmasına katkı sağlayabilecektir.

Son olarak; evlilik öncesinde cereyan eden sosyolojik, psikolojik ve antropolojik vb. şemalara ilave olarak insanın mana arayışlarına karşılık gelen: *özellikle dini* alanlarla Aile Danışmanlığı mesleğinin işbirliği olanaklarını epistemolojik bakış açısıyla kategorize edebilmenin yönlerini bulabilmek evlilik süreciyle birlikte oluşacak ailenin işlevselliğine önemli kazanımlar sağlayabilecektir.

KAYNAKLAR

- Adak, N.** (2018) Değişen Toplumda Değişen Aile, Sosyolojik Tartışmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Adler, A.** (2016) Bireysel Psikoloji. Edt. Avcıoğlu, İ. Ankara: Gece Kitaplığı Yayıncılık.
- Adler, A.** (2013) Yaşama Sanatı. Çev. Şipal, K. İstanbul: Say Yayınları.
- Akçaboza, N., Hatipoğlu Sümer, Z.** (2016). Adler Yaklaşımında Aile Danışmanlığı. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi , sayı.46 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/42744/515918>
- Akkaya, C.** (2018) Eş Seçimi ve Evlilik “*Değişen Toplumda Değişen Aile. Edt. Adak, N.*” Ankara: Siyasal Kitabevi
- Aktay, Y.** (2014) Modern Dünyada Ailenin Dönüşümü ve Muhtemel Geleceği Üzerine Mülahazalar ve Geleneğe Dayalı Problemler. “*Aile Sosyolojisi Yazıları. Edt. Aydın, M*”. İstanbul: Açılım Kitabevi
- Alabay, A., Taşdelen, V.** (2017) Orta öğretim Öğretmenlerinin ve Öğrencilerinin Eğitimde Bilişim Ağı (EBA) Kullanımına İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. Edt. Tekin, U. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Eğt. Fak. Dergisi-Özel Sayı.
- Baltacı, G.** (2010) Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanmak İsteyen Evli Kadınların Nitelikleri Araştırması. Y. Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü
- Algan, T.** (2016) Aile Danışmanlığı Uygulaması: Dünü, Bugünü ve Yarını. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt: 5, Sayı: 7/2210
- Alpaydın, Y.** (2012). Evlilik Öncesi Eğitimi Eğitici Kitabı, İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Altuntaş, S., Atlı, A.** (2015) Eş Seçme Stratejileri Envanteri Geliştirilmesi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt: 12/32
- Aktaş, A. M.** (2015) Ben ve Ailem. Konya: Atlas Akademi
- Akün, E.** (2013) Yapısal Aile Sistemleri Kuramı Bağlamında Aile Yapısı ve ergenlik Dönemi Sorunları. Ankara: AÜ, DTCF Dergisi 53/1.
- Altınay, D.** (2000). Yaşamın Sahnesi, Aile ve Evlilik Terapileri Derneği Bülteni, 1, 12-25.
- Atalay, B.** (1991) Sanayileşme ve Kentleşmenin Ailenin Değişmesinde Etkileri, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Subaşı, N.** (2002) Toplumsal Değişme, Aile ve Yeni Risk Alanları. Edt. Aydın, M. (2014) *Aile Sosyolojisi Yazıları*. İstanbul : Açılım Kitap
- Aydın, M.** (2013) Sistemik Aile Sosyolojisi. *Can, İ., (2013) Ailenin Tarihsel Gelişimi. Dünü, Bugünü, Yarını*. Konya : Çizgi Kitabevi
- Aydın, F. T.** (2017) Carl Rogers Kimdir. Yaşamı, Kariyeri, Eserleri <https://tuba-aydin.com/carl-rogers/carl-rogers-2/> ind. tar.17.02.2020, 17.00
- Bacanlı, H.** (2001) Eş Tercihleri, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(15), 7-16.

- Baim, C. Burmeister, J. Maciel, M.** (2013) Psikodrama Kuram ve Uygulamadaki Gelişmeler edt. .Doğaner, İ. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Baltacı, G.** (2010) Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanmak İsteyen Evli Kadınların Nitelikleri. Ankara: HÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bayer, A.** (2013) Değişen Toplumsal Yapıda Aile, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4(8).
- Baygal, A.** (2018) Şiddetin Aile içi Görünümleri . *Edt. Adak, N. Değişen Toplumda Değişen Aile.* Ankara: Siyasal Kitabevi
- Beck, A. T.** (2015) Edt. Özakkaş, T. Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozukluklar. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Bilgen, Ö.** (2019) Evlilik Uyumunun Gebeliğin Son Üç Ayında Yaşanan Depresyona Etkisi. Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi YÖK Tez Merkezi ref. no.10243362
- Borderick, P. ve Weston, C.** (2009) Family Therapy With A Depressed Adolescent, *Psychiatry*, 6, 32-37.
- Can, İ.** (2014) ‘‘Moderniteden Postmoderniteye Ailenin Ontolojisi y a da Modern Çekirdek Aile Çerezleşiyor mu?, *Aile Sosyolojisi Yazıları* Ed. Mustafa Aydın, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Can, İ.** (2019) Ailenin Tarihsel Gelişimi: Dünü, Bugünü ve Yarını, *Sistemik Aile Sosyolojisi* Ed. Mustafa Aydın, Konya: Çizgi Kitabevi
- Canatan, K., Yıldırım, E.** (2018) Aile Sosyolojisi, İstanbul: Açılım Kitapevi.
- Canatan, K.** (2016) Aile Hakkında Kuramsal Perspektifler, Aile Sosyolojisi, İstanbul: Açılım Kitapevi.
- Carr, A.** (2006) Family Therapy: Concepts, Process And Practice, West Sussex, England, John Wiley ve Sons Ltd.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ.** (2018) Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Evli Bireylerin Evlilik Doyum Düzeyleri: Bir Profil Çalışması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1027-1042.
- Çapkın, M.** (2012) Romantik Kıskançlığın, Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cebeci, D.** (1990) Türk Ailesinin Bazı Özellikleri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Çelik, M. ve İnanç, B.** (2009) Evlilik Doyum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 247-269.
- Conaley, C.W., Conoley, J. C.** (2017) Pozitif Psikoloji ve Aile Terapisi. Edt. Sarı, T. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D.** (2018) 'Mış Gibi' Yetişkinler Yetişkin Çocuklar. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D.** (2018) Evlenmeden Önce. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dallos, R.-Draper, R.** (2016) edt. Kesici, Ş., Kiper, C., Mert, A. Aile Terapisine Giriş- Sistem ve Uygulama. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Dattilio, F.M. edt. Özakkaş, T.** (2012) Bilişsel Davranışçı Çift ve Aile Terapisi- Atelye Çalışması Kocaeli: Psikoterapi Enstitüsü.
- Demir, İ.** (2017) Evlilik İlişkiler ine Farklı Bir Yaklaşım. *Edt. Yavuzer, H. Evlilik Okulu.* İstanbul: Remzi Kitabevi

- Deniz, E. (2018)** Kültürlerarası Evlilik Yapanlarda Evlilik Yaşamı ve Çift Uyumunun İncelenmesi. Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi. Lefkoşe : Yakındoğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dikeçligil, F. B., (2014)** "Aileye Dair Kabullerin Ezber Bozumu." *Aile Sosyolojisi Yazıları*. Edt. Aydın, M. Konya: Çizgi Kitabevi
- Dirimeşe, E. (2016)** Aile Tanım ve Türleri Tarihsel Süreç İçerisinde Aile, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Dönmezer, İ. (2009)** Ailede İletişim ve Etkileşim. Ankara: Hegem Yayınları.
- Dündar, Z. Ö. (2018)** Değişen ve Değiş/e/meyen Yönleriyle Aile: Yapısı, Türleri, İşlevleri "Değişen Toplumda Değişen Aile. Edt. Adak, N." Ankara: Siyasal Kitabevi
- Emery, R. E. ed. Gezmiş, E. O. (2013)** Evlilik, Boşanma ve Çocukların Uyumu İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erbek, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, N. (2005)** Evlilik Uyumu. Düşünen Adam Dergisi sayı (18-1) dusunenadamdergisi.net
- Erdoğan, Y. (2019).** Türkiye’de Aile Danışmanlığı Alanında Yapılmış Yüksek Lisans Tezlerinin Analizi. Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi , 2 (1) , 106-127. <https://dergipark.org.tr/en/pub/apjec/issue/50946/664691-ind.20> Şubat 2020, 14,00
- Erdentuğ, A. (1990).** Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Ergün, M. (1991).** Sanayileşme ve Ailenin Görevlerinde Meydana Gelen Değişmeler, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Erkal, E.M. (1990).** Sosyoloji(Toplumbilimi), İstanbul: Der Yayınları.
- Ersanlı, K. (2014).** Aile İçi İlişkilerin Dayandığı Psikolojik Temeller. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 5 (1) , 51-54 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuefd/issue/20255/215064>
- Ersevim, İ. (2008).** Aile Tedavisi: Örnekleriyle Türleri, Felsefesi ve Terapisi, İstanbul: Özgür Yayınları.
- Ersanlı, K., Kalkan, M. (2008)** Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama. Ankara: Nobel Yayınevi. ....
- Fındıkoğlu, Z.F. (1990).** Türklerde Aile İçtimaiyatı, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Froom, E., çev. Erten, E. (2015)** Psikanaliz ve Din - Freud, Jung ve Din Algısı. İstanbul: Say Yayınları.
- Gazioğlu, E. İ., (2017)** Aile Yaşam Döngüsü. Edt. Yavuzer, H., *Evlilik Okulu* . İstanbul: Remzi Kitabevi
- Giddens, A. (1994).** Sosyoloji (Eleştirel Bir Yaklaşım), (Çev. M. Ruhi Esengün- İsmail Öğretir), 2.Baskı, İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Gladding, S.T. ed. Keklik, İ.- Yıldırım, İ. (2015)** Aile Terapisi Tarihi Kuram ve Uygulamaları Ankara: Türk PDR Yayınları
- Gladding, S.T. (1998).** The Arts in Psychotherapy, The Creative Arts İn Counseling, A multicultural perspective DA Henderson.
- Gökçe, B. (1990).** Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Gökçen, A. (2019)** Aile Türleri ve Başlıca Aile Sınıflandırılmaları. ed. Aydın. M. *Sistemik Aile Sosyolojisi*. Konya: Çizgi Kitabevi

- Greenberg, L. S.** ed. Çelik, S. B. (2018) Duygu Odaklı Terapi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güçlü, S.** (2016). Aileye İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar, Değişen Toplumda Değişen Aile, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Güney, S.** (2007) Evlilik Çatışması, Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinde Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Değerlendirme ve İlişkiler. Ankara : Ankara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Güney, S.** (2017) Sosyal Psikoloji Ankara : Nobel Yayıncılık
- Güre, A.** (2012) Evlilik İlişkisi ve Ana Babalık. *edt. Sayıl, M., Yağmurlu, B. Ana Babalık: Kuram ve Araştırma.* İstanbul : Koç Üniversitesi Yayınları.
- Gülerce, A.** (1996). Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Güran, K.** (1990). Aile Hizmetleri, Aile Yazıları 4. Evlilik Kurumu ve İlişkileri, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Hamamcı, Z., Buğa, A., Duran, Ş.** (2011) Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Yaşantısı ile İlgili Bilgi Kaynaklarının ve Evlilik Öncesi Eğitim İhtiyaçlarının İncelenmesi: *Aile ve Toplum-Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi.* Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları
- Hallaç, S. ve Öz, F.** (2014). Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 6 (2) , 142-153 . DOI: 10.5455/cap.20130625102321
- Haskan, A.Ö.** (2013). Evliliğe Hazırlık Programının Çift İlişkileri ve İlişki İstikrarı Üzerindeki Etkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Herman, J.** çev. Tosun T. (2017) Travma ve İyileşme "Şiddetin Sonuçları, Ev İçi İstismardan Siyasi Teröre. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Hünler, O. ve Gençöz, T.** (2003). Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü, Türk Psikoloji Dergisi, 18(51).
- İçli, G.** (1997). Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşımlar. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3.
- İmamoğlu, O.** (1995). Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkileri Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler, Aile Kurultayı Değişim Sürecinde Aile; Toplumsal Kalıtım ve Demokratik Değerler, Ankara: T.C. Başkanlık ve Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı
- Johnson, Sue.** ed. Kısa, C. (2015) Bana Sıkıca Sarıl. Ömür Boyu Sürecek Bir Aşk İçin Yedi Görüşme Ankara: CK Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2017) Benlik Aile ve İnsan Gelişimi. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Kalkan, M., Hamamcı, Z., Yalçın, İ.** (2015) Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kalyoncu, H.** (2011) Gen Psikolojisinde Sevgi ve Evlilik Öncesi Cinsellik. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kandiyoti, D.** (1984). Aile Yapısında Değişme ve Süreklilik: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, Türkiye’de Ailenin Değişimi: Toplum bilimsel İncelemeler, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları
- Karataş, K., Acar, Y. B.** (2011) Aile Destek Hizmetlerinde Kalite Standardı

- Geliştirme. Aile ve Toplum- Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi. Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Kasapoğlu, M.A.** (2011). Sosyolojik Yaklaşımlar Temelinde Aile Kuramları, Aile Sosyolojisi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları.
- Kesici, Ş. Bayrakçı, E.K. Mert, A. Kiper, C.** (2015) Vaka Örnekleriyle Birlikte Aile Danışma Kuramları ve Teknikleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kısa, C.** (2014) Erken Boşalma ve Tedavisi. Ankara: CK Yayınevi.
- Kısa, C.** (2010) Kadın Bedeninin Cinselliği Reddedişi: Vajinusmus. Ankara: CK Yayınevi.
- Kışlak, Ş. T., ve Çavuşoğlu, Ş.** (2006) Evlilik Uyumu Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygıları Arasındaki İlişkiler. Aile ve Toplum, Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi. Cilt.3, Sayı.9. ISSN: 1303-0256
- Kongar, E.** (1990). Türkiye’de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Koyuncu, A.A.** (2019). Aile Araştırmaları Metodolojisi; Yaklaşımlar ve Yöntemler. *Edt. Aydın M., Sistematik Aile Sosyolojisi*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Korkut, Y.** (2000) Türkiye’de Aile Terapisi ve Terapistlerinin Durumu: Eğitim Standartları, Terapi Yönelimleri, Çalışma Biçimleri ve Eğitim İhtiyaçları Üzerine Bir Çalışma. www.dergipark.org.tr/tr/download/article-file/100071 (ind.24/9/2019. 13,30)
- Korkut, Y.** (2001) Aile Danışmanlığı ve Aile Terapisi Hizmetleri. İ.Ü. Psikoloji Çalışmaları.
- Körük, S., Özabacı, N. ve Kara, A.** (2018). Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 8(50), 235-259.
- Köse, B.** (2018) Geçmişten Günümüze Aile. “*Değişen Toplumda Değişen Aile, Sosyolojik Tartışmalar. Edt. Adak, N.*” Ankara: Siyasal Kitabevi
- Kulakoğlu, O.** (2015) Aşkın İzdüşümü. Ankara: Karina Yayınevi
- Kulakoğlu, O.** (2016) Evliliğin İzdüşümü. Ankara: Karina Yayınevi
- Kuzgun, Y.** (1991). Aile Danışmanlığı Hizmetleri, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Türk Aile Ansiklopedisi, 1, 87-92.
- Le Bon, G.,** çev. İlhan, H. (2017) Kitleler Psikolojisi. Ankara: Yason Yayınları
- Leiblum, S. R.** edt. Kısa, C. (2013) Cinsel Terapi İlkeleri ve Uygulamaları. Ankara: CK.Yayınevi.
- Maden, H.** (2015). Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun Karşılaştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Merter, F.** (1990). 1950 – 1980 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler, Ankara: Aile Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Nazlı, S.** (2014). Aile Danışmanlığı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nazlı, S.** (2016) Aile Danışmanlığı. Ankara : Anı Yayıncılık.
- Neuman, W.L.** (2016) Çev. Özge, S. Toplumsal Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Yayın Odası Yayınları

- Nichols, M. P.** ed. Solmaz, M. T. (2013) Aile Terapisi, Kavramlar ve Yöntemler. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Nicholas, W.** (2005). The First Years of Marital Commitment, Handbook of Couples Therapy, New Jersey: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Nichols, M.P.** (2013). Aile Terapisi: Kavramlar ve Yöntemler, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Nystul, M.S.** (1993). *The Art And Science Of Counselling And Psychotherapy*, New York: McMillan Publishing Company
- Ormrod, J. E.** ed. Baloğlu, M. (2018) Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Öner, D. Ş.,** (2013) Evli Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Eğitim Bilimleri Enstitüsü- Dokuz Eylül Üniversitesi
- Özabacı, N. ve Erkan, Z.** (2017). Aile Danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özalp, A.** (2017). Sembolik Etkileşimcilik, Entelektüel Kökenler, Kuramlar ve Din Olgusu. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Özen, S.** (1990). Aile Kurumuna Bazı Sosyolojik Yaklaşımlar, Ankara: T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Özen, S.** (1991). Aile Kurumuna Bazı Sosyolojik Yaklaşımlar, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Başkanlığı,
- Özgüven, İ.** (2017). Evlilik ve Aile Terapisi. Ankara: Nobel Yayın
- Reinecke, M. A.-Dattilio, F. M. -Freeman, A.** (2006) Edt. Yavuz, K. F., Altındal, Y. S. (2017) Çocuklar ve Ergenlerle Bilişsel Terapi. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Şabanova, A.** (2017) Aile Danışmanlığı Alanında Çalışan Uzmanların Bu Alana İlişkin Görüş ve Önerileri Yüksek Lisans Tezi. Ankara: HÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Satir, V.S** (2016) Edt. Yeniçeri, S. Temel Aile Terapisi. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Segrin, C.** (2004). Family Communication, Manwah: Lawrance Erlboun Associates.
- Sayıllı, M., Yağmurlu, B.** (2012) Ana Babalık, Kuram Uygulama- Ana Babalık Çalışmalarına Bakış . İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Sarı, O.** (2009) Evlenmeyi Düşüneneler ve Evliler İçin Reçeteler; 29 Harfte Evlilik. Konya: Kitap Dünyası Yayınları.
- Solmuş, T.** (2011) Çift, Evlilik ve Aile Terapisi. İstanbul: Doruk Yayınları
- Sophokles.** (2019) Elektra. ed. Erhat, A. İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları
- Soysal Acar, A.Ş., Düzakın, S. C.** (2017) Sanatla Terapi ve Yaratıcılık Bir Eğitim Modeli Olabilir mi? Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Subaşı, N.** (2002) *Toplumsal Değişme, Aile ve Yeni Risk Alanları*" Edt. Aydın, M., (2014) Aile Sosyolojisi Yazıları. İstanbul : Açılım Kitap
- Sadıkoğlu, Z.Z.** (2019) 1920-1960'lı Yıllarda Aile Sosyolojisi. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi. Cilt.22, Sayı. 1.
- Şen, B.** (2015) Boşanma Arbuluculuğu. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Şen, B.** (2015) Evlilik Öncesi Çift Eğitimi. Ankara : Nobel Yayıncılık
- Şenel, H. G.** (2017) Eş Seçimi Kararı. Edt. Yavuzer, H. *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi

- Tarhan, N.** ed. Akbıyık, S.(2017) Aile Okulu ve Evlilik, Mutlu Aileler İçin Makul Çözümler. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N.** ed. Atik, Ö., Akbıyık, S. (2019) Mutlu Evlilik Psikolojisi, Öncesi ve Sonrasıyla Evlilik. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N.** ed. Akbıyık, S. Gerger, D. (2017) Değerler Psikolojisi ve İnsan. Güzel İnsan Modeli. Ailede, Toplumda, Siyasette Değerler Psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N.** (2012) Mesnevi Terapi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N.** ed. Akbıyık, S. (2014) Aşk Terapi. İstanbul: Timaş Yayınları .
- TDK,** (2011) Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Tezcan, M.** (2000). Türk Ailesi Antropolojisi. Ankara: İmge Yayınevi.
- Tezer, E. (1994b).** Evlilik ve İş Doyumu İlişkisi. İkili Çatışmalar ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2 (1).
- Timurturkan, M.** (2018) Aile Birliğinin Bozulması: Boşanma ve Yeniden Evlenme. “*Değişen Toplumda Değişen Aile. Edt. Adak, N.*” Ankara: Siyasal Kitabevi
- Topaloğlu, M. K.** (2015) Evliliğe Hazırlık Rehberi. İstanbul: Hayat Yayınevi.
- Topses, G., Serin, N. B.** (2017) Grupla Psikolojik Danışmanın Temel Kavram ve İlkeleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Torun, M. F. (2018)** Evliliğe Hazırlanmak-1 ; Danışan Destekli Finansman Modeli İstanbul : www.istanbulailedanismanlari.org.) ind.28 Şubat 2020
- Tutar, H.** (2016) Sosyal Psikoloji Kavramlar ve Kuramlar Ankara: SeçkinYayıncılık
- Turan, F.** (2011). Aile ve Değişme, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayını.
- Voltan-Acar, N., Molaei, B.** (2016) Grupla Psikolojik Danışmada Voltan-Acar-Molaei Modeline Dayalı Supervizyonlu Oturum Örnekleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Uluç, S.,** ed. Sayıl, M., Yağmurlu, B. (2012) Ana Babalık: Kuram ve Araştırma. *Doğuştan Getirilen İlişkisel Arayışının Ana Babayla Kurulan Duygusal Bağ Aracılığıyla Biçimlenmesi.* İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Uzun, K. N.,** (2017) Bağlanma Stilleri ile Evlilikte İlişki İstikrarı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İTİCÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Üstündağ, U.** (2014). Yapısal Aile Danışmanlığı ve Bir Olgu Örneği. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi , sayı.33. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21122/227512> (24-4-2019.15.00)
- Yalçın, H.** (2010) Evlilik Okulu. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yalçın, İ.** (2015) Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma - Evlilik Öncesi Psikolojik Danışmanın Tarihçesi, bölüm: 4) Ankara: Anı Yayıncılık
- Yalın, A.** (1998). Ailenin Yaşam Döngüsü, Davranış Bilimlerine Giriş, Ankara: Antıp A.Ş. Yayınları
- Yağmurlu, Bilge., Yavuz, H.M.** (2012) Ana Babalığın Görünmeyen Yönü: Bilişler. *Edt. Sayıl, B., Yağmurlu, B ., Ana Babalık: Kuram ve Araştırma.* İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- Yavuzer N.** (2017) İlişkiler ve Kişilerarası Güven. *Edt. Yavuzer, H. Evlilik Okulu, Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri.* İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (2015). Erzurum İl Merkezinde 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Aile Planlaması Yöntemlerini Kullanma Durumları ve Etkileyen Faktörler, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Erzurum.
- Yazan, Ü.M.** (1990). İleri Endüstri Toplumlarında Aile Kurumu Üzerine Araştırma", Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Kurumu Yayını.
- Yener, S.** (2018). Sosyolojik Kuramlar Çerçevesinde Aile ve Girişimcilik İlişkisi, Anemon, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(6).
- Yıldız, Ş.-Tekin, U.,** edt. Tekin, U. (2017) Beyaz Yakalı İşçilerde İş Stresinin İş ve Yaşam Doyumuna Etkisi. İstanbul: *İAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi - Özel Sayı.*
- Yıldız, M.A. ve Çevik, G.** (2016). Evli Bireylerin Evlilik Doyumlarının ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi, International Journal of Human Sciences, 13(1)
- Yılmazçoban, A.M.** (2010). Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar ve Arkadaşlık İlkeleri, Yalova Ü. Sosyal Bilimler Dergisi.

EKLER

EK 1: Etik Kurul Onam Formu

EK 2: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği

EK 3: Aile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Danışmanlığı Sayfası

EK 4: Ölçek İzin Formu

EK 5: Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Görüş Anketi (danışmanlık alan)

EK 6: Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Görüş Anketi (Boşanmış Bireyler İçin)

EK 1: Etik Kurul Onam Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 19/07/2019-4373

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 96354944-044-4373
Konu : Etik Onayı Hk.

19/07/2019

Sayın Mehmet Zafer AVCILAR

Enstitümüz Y1716.010005 numaralı Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Mehmet Zafer AVCILAR'ın "EVLİLİK ÖNCESİNDE AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALINMASININ EVLİLİK SÜRECİNE, YAŞAMINA VE İŞLEVSELLİĞİNE KATKILARININ ARAŞTIRILMASI" adlı tez çalışması gereği "İnönü Evlilik Tutum Ölçeği" ve "Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Görüş Anketi" ile ilgili anketi 12.07.2019 tarih ve 2019/10 İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyon Kararı ile etik olarak uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Zeynep Çiğdem
KAYACAN
Müdür

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/en/Vision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BENN3BF46>

Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik Ağ:http://www.aydin.edu.tr/

Bilgi için: Tuğba SÜNNETCİ
Unvan: Enstitü Sekreteri

EK 2: İnönü Evlilik Tutum Ölçeği

İNÖNÜ EVLİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ (İETÖ)

Aşağıda evliliğe ilişkin ifadeler yer almaktadır. Hiçbir sorunun doğru veya yanlış cevabı yoktur. Sadece sizin nasıl düşündüğünüz önemlidir. Sizin görüş ve düşüncelerinize karşılık gelen seçeneği 1'den (**hiç katılmıyorum**), 5'e (**kesinlikle katılıyorum**) kadar derecelendirilmiş ölçek üzerinde (**X**) işareti ile belirtiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Madde No		Hiç katılmıyorum	Nadiren katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Evliliğin, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Evliliğin, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ölçeğin puanlanması ve değerlendirilmesi: Ölçek 5'li likert tipindeki derecelenmeler; *Hiç katılmıyorum* (1), *Nadiren katılıyorum* (2), *Biraz katılıyorum* (3), *Katılıyorum* (4) ve *Kesinlikle katılıyorum* (5) şeklindedir. Ölçek tek boyutludur. Elde edilen toplam puanın yüksek olması evliliğe yönelik tutumun yüksek olmasını ifade eder.

EK 3: Aile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Danışmanlığı Sayfası

Şekil 1: Aile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Danışmanlığı Sayfası

The screenshot shows the mobile interface of the Aile Danışmanlığı Başvurusu page. At the top, there is a blue header with the Türkiye.gov.tr logo and the text "Devletin Kuvveti". Below the header, there is a navigation bar with a right arrow. The main content area features the official seal of the Ministry of Family, Labour and Social Services, followed by the text "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" and "Aile Danışmanlığı Başvurusu". Below this, there are four social media sharing icons: a star, Twitter, Facebook, and a speech bubble. A light blue button with a plus sign and the text "Yeni Başvuru" is positioned to the right. The main text block explains the service: "Bu hizmeti kullanarak, aile içinde sorunlar, çatışmalar ya da krizlerle karşılaştığınızda Bakanlığımızdan ücretsiz danışmanlık ve destek alabilirsiniz. Aile bireylerinin aile içi iletişim, ilişki, vb. konularda yaşadıkları sorunlarla baş etmelerine destek olmak, sorun çözme yeteneklerini artırmak ve sorunları nedeni ile boşanma düşüncesinde veya hukuksal süreçte olan çiftlerin bu süreci sağlıklı olarak yönetebilmeleri, boşanma sonrası tek ebeveynli olmanın getirdiği sorunlar ve ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinin düzenlenmesi amacıyla verilen hizmete başvuruda bulunabilirsiniz." At the bottom, a yellow warning box with a triangle icon contains the text: "Önceden yapılmış bir başvurunuz bulunmamaktadır!"

EK 4: Ölçek İzin Formu

Şekil 2: Ölçek İzin Formu

Zafer Avcılar <zaferavcilar@gmail.com>

Ölçek kullanım izniniz hk.

istatistik uzmanı <istatistikuzmani@hotmail.com>
Alıcı: Zafer Avcılar <zaferavcilar@gmail.com>

13 Aralık 2019 21:16

www.tezspss.com

Gönderen: Zafer Avcılar <zaferavcilar@gmail.com>
Gönderildi: 10 Aralık 2019 Salı 17:17
Kime: istatistikuzmani@hotmail.com <istatistikuzmani@hotmail.com>
Konu: Fwd: Ölçek kullanım izniniz hk.

----- Forwarded message -----

Gönderen: Ferhat BAYOĞLU <fbayoglu@anadolu.edu.tr>
Date: 27 May 2019 Pzt, 17:34
Subject: Ynt: Ölçek kullanım izniniz hk.
To: Zafer Avcılar <zaferavcilar@gmail.com>, abduallahatli1@gmail.com <abduallahatli1@gmail.com>

Merhabalar,

İnönü Evlilik Tutum Ölçeğini (İETÖ) Bilimsel Çalışmanız/Araştırmanız kapsamında kullanmanızdan memnuniyet duyuyoruz.

Ölçek ve ilgili dosyalar ekte bulunmaktadır.

Puanlama için ayrıca şu linkteki dosya'ya bakabilirsiniz: https://www.researchgate.net/profile/Abdullah_Atli3/publication/310457868_Evlilik_Tutum_Olcegi_Maddeleri_ve_Puanlama/data/582dd3ba08ae138f1c01d01a/Evlilik-Tutum-Oelcegi-Maddeleri-ve-Puanlama.docx

Not: Ölçekte ters puanlanan bir madde bulunmamaktadır.
Ayrıca ölçeğin puanlanmasıyla ilgili bir norm puanı yok onu belirtmek isterim; çünkü tutum ölçeklerinde bildiğiniz üzere diğer ölçekler gibi bu şekilde normlar (yani şu puan aralığı şuna denk geliyor şeklinde) belirlemek çok mümkün olmayabiliyor. Bu yüzden ekte'ki dosyada da belirtildiği üzere, ölçekten elde edilen puanlardan hareketle sadece; 'elde edilen puanın yüksek olması, evliliğe yönelik olumlu tutumu; düşük puan ise evliliğe yönelik olumsuz tutumu ifade etmektedir' şeklinde bir yorumda bulunabiliyoruz.

Kolaylıklar ve iyi çalışmalar dilerim.

Ferhat BAYOĞLU
Öğr. Gör/Uzm.Psikolojik Danışman
Anadolu Üniversitesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi

EK 5: Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Görüş Anketi (danışmanlık alan)

Bu anket "EVLİLİK ÖNCESİNDE AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALINMASININ; EVLİLİK SÜRECİNE, YAŞAMINA VE İŞLEVSELLİĞİNE KATKILARININ ARAŞTIRILMASI" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında oluşturulmuştur.

Araştırmamız hiçbir aşamasında kimlik bilgileriniz istenmeyecek ve kullanılmayacaktır. Anketlerde sadece birkaç demografik bilgi sorusu bulunmaktadır. Anketlerden biri likert tipi çoktan seçmeli sorulardan oluşan 'İnönü evlilik tutum ölçeği' dir. Diğeri ise "evlenmiş boşanmış" ve "danışmanlık alarak evlenmiş" ayrımı yapılarak cevapları iki seçenek olarak düzenlenmiş sadece size uygun bölümü cevaplayacağınız iki ayrı anket grubundan oluşmaktadır. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği toplam 21 (yirmi bir) sorudan ibarettir. Diğer anket ise *evlenmiş boşanmış olan* katılımcılara yönelik olarak toplam 21 (yirmi bir) sorudan, *evlilik öncesi danışmanlık alarak evlenmiş* kişilere yönelik olarak ise toplam yine 21 (yirmibir) sorudan oluşmaktadır. Anketlerdeki sorulara cevap vererek araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Her soruda size en uygun seçeneği işaretlemeniz ve bilimsel araştırmada kullanılacağı için sorulara içtenlikle cevaplar vermeniz beklenmektedir. Anket ile ilgili herhangi bir soru veya görüşünüz için araştırmacıya zaferavcilar@gmail.com adresinden ulaşabilirsiniz. İlginize teşekkür ediyoruz.

Araştırmacı : Mehmet Zafer Avcılar, *Aile Danışmanı-Sosyolog*. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Aile Danışmanlığı yüksek lisans öğrencisi.

Şayet evlenmeden önce danışmanlık aldıysanız aşağıdaki soruların tümünü lütfen cevaplayınız.

1. Cinsiyetiniz Kadın Erkek
2. Yaşınız 0 21-25 0 25-35 0 35-45 0 45 -(+)..
3. Eğitim durumu İlköğrt. Lise Üniversite Y.lisans (+)..
4. Çalışma durumu Çalışmıyor Kamu Özel sektör Diğer
5. Gelir durumunuz Aşg. Ücret Orta İyi Çok iyi
6. Oturduğunuz ev Kendimin Ailemin Kira Diğer (ark. yanı, sos. konut)
7. Kaç yıllık evlisiniz 0 1 yıldan az 0 1-5 yıl 0 5-10 yıl 0 10 yıldan çok
8. Evlilik öncesinde çevremiz eşimle evlenmemem konusunda bana baskıları olmuştu.
 O - evet O - hayır
9. Bu evliliği yapmam için çevremiz ve büyüklerimizin baskısını gördüm.
 O - evet O - hayır
10. Sevdiğim kişiyle evlendim.
 O - evet O - hayır
11. Evlilikteki roller (*ev işlerini anne yapar, baba evin geçimini temin eder vb.*) cinsiyetçi bir zorunluluk değil, sosyal yapı ve kültür içine yerleşmiş bir kabuldür.
 O - evet O - hayır
12. Evlenmeden önce cinsel hayatla ilgili eşten-dosttan, medyadan kendimce bir araştırma yapmış ve bir takım bilgiler edinmişim.
 O - evet O - hayır
13. Evlilikle ilgili çevreden ve ailemden öğrendiklerim dışında bir bilğim yoktu.
 O - evet O - hayır
14. Evlilik öncesi bir aile büyüğümüz bana cinsellikle ilgili yeterli bilgileri verdi.
 O - evet O - hayır
15. Eş veya eşler sadece aralarında sorunlar-çatışmalar olunca Aile Danışmanına giderler.
 O - evet O - hayır
16. Evlenmeden önceki süreçte Aile Danışmanlığı hizmeti almak bence yersiz ve çok gereksizdir.
 O - evet O - hayır
17. Evlenmeden önce danışmanlık aldığımızda evlilikle ilgili gerçekçi olmayan beklentilerimi fark ettim ve bununla başa çıkmayı öğrendim.
 O - evet O - hayır
18. Evlenmeden önce danışmanlık aldığımızda evlilik ilişkimizi etkileyecek kişisel özelliklerimizi ve ihtiyaçlarımızı fark ettim.
 O - evet O - hayır
19. Evlenmeden önce danışmanlık aldığımızda evle ilgili roller ve sorumluluklarımızı iyice anladım.
 O - evet O - hayır
20. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımızda geldiğimiz ailelerle olan (kök aile) ilişkilerimizi de konuştuk.
 O - evet O - hayır
21. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımızda çocuk isteklerimizi de konuştuk.
 O - evet O - hayır
22. Evlenmeden önce danışmanlık aldığımızda aile bütçesini ve parasal işlerimizi de konuştuk.
 O - evet O - hayır
23. Evlenmeden önce Danışmanlık aldığımızda en az beş yıllık bir plan yaptık.
 O - evet O - hayır
24. Evlendikten sonrada ihtiyacım olunca Aile Danışmanından destek aldım.
 O - evet O - hayır
25. Evlilikten beklediğim ödül ekonomik güvenceydi.
 O - evet O - hayır
26. Evlilikten beklediğim ödül çocuklardı.
 O - evet O - hayır
27. Evlilikten beklediğim ödül zeki ve çekici bir kişiyle beraber olmanın avantajı olan sosyal kazancı elde etme.
 O - evet O - hayır
28. Evlilikten beklediğim ödül duygusal destekti.
 O - evet O - hayır

EK 6: Evlilik Öncesi Aile Danışmanlığı Görüş Anketi (Boşanmış Bireyler İçin)

Bu anket “EVLİLİK ÖNCESİNDE AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALINMASININ; EVLİLİK SÜRECİNE, YAŞAMINA VE İŞLEVSELLİĞİNE KATKILARININ ARAŞTIRILMASI ” başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında oluşturulmuştur. Araştırmanın hiçbir aşamasında kimlik bilgileriniz istenmeyecek ve kullanılmayacaktır. Anketlerde sadece birkaç demografik bilgi sorusu bulunmaktadır. Anketlerden biri likert tipi çoktan seçmeli sorulardan oluşan 'inönü evlilik tutum ölçeği' dir. Diğeri ise "evlenmiş boşanmış" ve "danışmanlık alarak evlenmiş" ayrımı yapılarak cevapları iki seçenek olarak düzenlenmiş sadece size uygun bölümü cevaplayacağınız iki ayrı anket grubundan oluşmaktadır. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği toplam 21 (yirmibir) sorudan ibarettir. Diğeri anket ise *evlenmiş boşanmış olan* katılımcılara yönelik olarak toplam 21 (yirmi bir) sorudan, evlilik öncesi *danışmanlık alarak evlenmiş* kişilere yönelik olarak ise toplam 21 (yirmi bir) sorudan oluşmaktadır. Anketlerdeki sorulara cevap vererek araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Her soruda size en uygun seçeneği işaretlemeniz ve bilimsel araştırmada kullanılacağı için sorulara içtenlikle cevaplar vermeniz beklenmektedir. Anket ile ilgili herhangi bir soru veya görüşünüz için araştırmacıya zaferavcilar@gmail.com adresinden ulaşabilirsiniz. İlginize teşekkür ediyoruz.

Araştırmacı : Mehmet Zafer Avcılar, *Aile Danışmanı-Sosyolog*. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Aile Danışmanlığı yüksek lisans öğrencisi.

Şayet evlenip boşanmışsanız aşağıdaki soruların tümünü lütfen cevaplayınız.

1. Cinsiyetiniz Kadın Erkek
2. Yaşınız 21-25 25-35 35-45 45 -(+)..
3. Eğitim durumu İlköğr. Lise Üniversite Y.lisans (+)..
4. Çalışma durumu Çalışmıyor Kamu Özel sektör Diğer
5. Gelir durumunuz Asg.Ücret Orta İyi Çok iyi
6. Oturduğunuz ev Kendimin Ailemin Kira Diğer (ark. yanı, sos. konut)
7. Evli kaldığınız süre 1 yıldan az 1-5 yıl 5-10 yıl 10 yıldan çok

8. Boşandığım kişiyle evlenmem için yakın çevremden bana telkinler geldi.
 evet hayır
9. Boşandığım kişiyle evlenmem için çevrem ve aile büyüklerimden baskı gördüm.
 evet hayır
10. Sevdiğim kişiyle evlendim.
 evet hayır
11. Evlilikteki roller (*ev işlerini anne yapar, baba evin geçimini temin eder vb.*) cinsiyetçi bir zorunluluk değil, sosyal yapı ve kültür içine yerleşmiş bir kabuldür.
 evet hayır
12. Evlenmeden önce cinsel hayatla ilgili eşten-dosttan, medyadan kendimce bir araştırma yapmış ve bir takım bilgiler edinmiştim.
 evet hayır
13. Evlilikle ilgili çevreden ve ailemden öğrendiklerim dışında bir bilgim yoktu.
 evet hayır
14. Evlilik öncesi bir aile büyüğümüz bana evlilikte cinsellikle ilgili yeterli bilgileri verdi.
 evet hayır
15. Eş veya eşler sadece aralarında sorunlar-çatışmalar olunca Aile Danışmanına giderler
 evet hayır
16. Evlenmeden önceki süreçte Aile Danışmanlığı hizmeti almak bence yersiz ve çok gereksizdir.
 evet hayır
17. Aile Danışmanlığı hizmeti alabileceğimi evlenmeden önce biliyordum.
 evet hayır
18. Evlilik öncesinde Aile danışmanlığı hizmeti alsaydım evliliğimde aksayan süreçleri ve çatışmaları yönetebilmek için Danışman desteği alabileceğimi bilir, destek alarak evliliğimi belkide farklı bir noktaya taşıyabilirdim.
 evet hayır
19. Bir daha evlenirsem aile danışmanlığı desteği alırım, hatta evlilik kontratı yaparım.
 evet hayır
20. Bir daha evlenirsem tecrübelerim bana yeter.
 evet hayır
21. Yeniden evlenmeyi düşünüyorum.
 evet hayır
22. Evlilik öncesinde Aile danışmanlığı hizmeti alıp evlenseydim yine de boşanırdım.
 evet hayır
23. Evlilik öncesinde Aile danışmanlığı hizmeti alsaydım hiç evlenmezdim.
 evet hayır
24. Boşandığım için pişmanım.
 evet hayır
25. Evlilikten beklediğim ödül ekonomik güvenceydi.
 evet hayır
26. Evlilikten beklediğim ödül çocuklardı.
 evet hayır
27. Evlilikten beklediğim ödül zeki ve çekici bir kişiyle beraber olmanın avantajı olan sosyal kazancı elde etmektir.
 evet hayır
28. Evlilikten beklediğim ödül duygusal destekti.
 evet hayır

ÖZGEÇMİŞ

Mehmet Zafer Avcılar. 1961 yılında Çayeli'nde doğdu.1978'de Tekirdağ-Çorlu Endüstri Meslek Lisesinde MEKANİK, 1982'de Trakya Üniversitesi MYO'da ELEKTRONİK okudu. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi SOSYOLOJİ bölümünden mezun oldu. 2016 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi SEM'den AİLE DANIŞMANLIĞI Uzmanlık sertifikasını aldı. Ayrıca İAÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsünde 'de Aile Danışmanlığında bilim uzmanlığı tezini yazmakta, Anadolu Üniversitesi AÖF İlahiyat bölümünde öğrenimine devam etmektedir.

Kriz, Travma ve Yas Psikoterapisi, Cinsel Terapi, Aile Danışmanlığında Terapötik Teknikler ve Yeditepe Üniversitesi SEM' de NLP eğitimleri aldı. Halen alanına ilişkin farklı alanlarda eğitimlerine devam ediyor. Evli ve iki çocuk babası.

TOBB' bağlı bir Ticaret ve Sanayi Odasında on yıl süreyle başkanlık ve DEİK'te görev yapmıştır. Basın ve Basım sektöründe uzun yıllardan bu yana işveren olarak faaliyet göstermektedir.

İstanbul Aile Danışmanları Derneğinde kurucu yönetim kurulu başkanı olarak iki dönemdir görev yapmakta ve aile danışmanlığı mesleğinin tanıtılıp geliştirilebilmesiyle, bireyler/ ailelere etik ve yasal hizmet götürülebilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir.

0532 242 7421

zaferavcilar@gmail.com

